

(N^r 76.)

BELGISCHE SENAAT.

COMMISSIE TOT HERZIENING DER GRONDWET.

VERSLAG

uit naam der Commissie ingediend

door Ridder DESCAMPS

over de Herziening van artikelen 53, 54, 56, 57 en 58.

(Inrichting van den Senaat.)

BLADWIJZER

	Bladzijden.		Bladzijden.
I. — Het vraagstuk der Hoogere Kamers	4		
II. — Het werk van 't Nationaal Congres	6		
III. — De tegenwoordige herinrichting van den Senaat en de grenzen binnen dewelke de Grondwetgevende Kamers werkzaam kunnen zijn	8	A. — EENHEIDSLANDEN.	
IV. — Het kiesrecht voor den Senaat. — Art. 53.	10	1. Oostenrijk	49
V. — Kiezing over éenen naam. — Kiezing per provincie	11	2. Baden	50
VI. — Vertegenwoordiging der belangen	12	3. Beieren	51
VII. — Verkiezing in twee graden	18	4. Chile.	52
VIII. — Rijpere leeftijd voor het senator- iaal kiesrecht	23	5. Denemarken	53
IX. — Verplichtende stemming.	25	6. Spanje	55
X. — Botsing tusschen beide Kamers	27	7. Frankrijk	58
XI. — Getal senatoren. — Art. 54	30	8. Groot-Britanje	62
XII. — Voorwaarden van verkiesbaarheid tot den Senaat. — Art. 56	32	9. Hongarije	64
XIII. — Het mandaat van senator wordt niet bezoldigd — Art. 57	37	10. Italië.	66
XIV. — Belgische Prinsen van 't Vorsten- huis zijn van rechtswege senator. — Art. 58.	37	11. Japan	67
XV. — Besluit	38	12. Nederland	68
Bijlage I. — Vergelijkende tabel der tegen- woordige bepalingen van Titel III, 1* hoofd- stuk, afdeeling II. « Over den Senaat » en der nieuwe bepalingen door de Com- missie voorgesteld	40	13. Portugal	69
Bijlage II. — Vergelijkend openbaar recht. — Wetgeving betreffende de inrichting der Hoogere Kamers in de voornaamste landen der wereld	47	14. Pruisen	72
		15. Noorwegen	73
		16. Rumenië	74
		17. Saksen	76
		18. Servië	77
		19. Zweden	78
		20. Wurtemberg	78
		B. — VERBONDSLANDEN.	
		1. Duitschland.	80
		2. Oostenrijk-Hongarije	83
		3. Brazilië	85
		4. Vereenigde-Staten van Noord-Amerika	86
		5. Mexico	91
		6. Argentijnsche Republiek.	92
		7. Zwitserland.	93

BELGISCHE SENAAT.

COMMISSIE TOT HERZIENING DER GRONDWET.

VERGADERING VAN 19^e MEI 1893.

Herziening van artikelen 53, 54, 56, 57 en 58 der Grondwet ⁽¹⁾.

VERSLAG

uit naam der Commissie ingediend door Ridder Descamps.

Aanwezig : De heeren Baron t'KINT DE ROODENBEKE, *voorzitter*; DUPONT, *ondervoorzitter*; Baron ORBAN DE XIVRY, DETHUIN, LIMPENS, STEURS, Baron DE SELYS LONGCHAMPS, LAMMENS, Hertog d'URSEL, Baron SURMONT DE VOLSBERGHE, CROCQ en Ridder DESCAMPS, *verslaggever*.

De heer BEERNAERT, minister van financiën, woont de zitting bij.

De heeren DE SMET DE NAEYER en SCHOLLAERT, verslaggevers van de Herzieningscommissie der Kamer van Volksvertegenwoordigers, zijn insgelijks aanwezig.

MIJNE HEEREN,

Het groote vraagstuk der grondwettelijke monarchiën bestond tot heden dikwijls in het nasporen der instellingen die van aard zijn om de macht, aan het Hoofd van den Staat toegekend of toegestaan, te temperen. Met het oog op de toekomst welke wij ingaan, wordt dat vraagstuk meer ingewikkeld. Het komt er, trouwens, op aan en meer en meer zal het er op aankomen aan alles wat de zekerheid, de bestendigheid, den voorspoed en de eer eener maatschappij uitmaakt, voldoende waarborgen te leenen tegen eene nieuwe kracht die op regeeringsgebied in 't strijdperk treedt, in

(1). Verklaring tot herziening van artikel 53, n° 83.

Verklaring tot herziening van artikel 54, n° 84.

Verklaring tot herziening van artikel 56, n° 85.

Verklaring tot herziening van artikel 58, n° 86.

Verslag der Herzieningscommissie over voorgaande artikelen, n° 92.

Verklaring tot herziening van artikel 57, voorgesteld door de heeren Baron Surmont de Volsberghe en de Brouckere, n° 103.

Verslag der Herzieningscommissie over voorgaand voorstel, n° 114.

schrikbarende gegevens, met schier grenzelooze betrachtingen, de kracht van 't getal, want de menigte mocht zich laten meeslepen. Het valt niet te verwonderen dat al wien de gewichtigheid van den tegenwoordigen toestand niet ontgaat den blik richt naar den Senaat en dat de herinrichting onzer vergadering op dit oogenblik in de bezorgdheid der openbare machten op den voorgrond komt.

Het grondwettelijk raderwerk is voorzeker niet volstrekt doeltreffend buiten de maatschappelijke krachten welke het in beweging brengen (1); en « men heeft nog geene Grondwet gevonden die de menschen ontslaat van wijs en rechtvaardig te zijn noch die hen gelukkig en gerust maakt ondanks hunne dwaasheden (2) ».

Maar de waarborgen van orde en vrijheid, van bestendigheid en vooruitgang op handige wijze in de instellingen vereenigen kan tot machtiger werking der zooëven besproken krachten bijdragen en 's lands toekomst helpen vrijwaren.

I. — Het vraagstuk der Hoogere Kamers.

De instelling eener Hoogere Kamer beantwoordt uit haren aard aan iets anders dan aan de vereischen eener goede vervaardiging der wetten; zij

-
- Voorstel betreffende de herziening van artikel 53, aangeboden door den heer Finet, n° 5.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikel 56, aangeboden door den heer Finet, n° 6.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikel 57, aangeboden door den heer Finet, n° 7.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikel 53, aangeboden door de heeren Crocq en Vaucamps, n° 10.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikel 56, aangeboden door de heeren Crocq en Vaucamps, n° 14.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikelen 53 en 56, aangeboden door den heer Achille Legrand, n° 16.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikelen 53 en 56, aangeboden door Baron de Selys Longchamps, n° 20.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikelen 53, 54 en 56, aangeboden door Graaf Goblet d'Alviella, n° 26.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikel 51, aangeboden door Baron Bethune, n° 26.
 - Toelichting van het voorstel betreffende de herziening van artikelen 53 en 56, aangeboden door den heer Achille Legrand, n° 28.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikel 53, aangeboden door den heer Steurs, n° 29.
 - Toelichting en amendementen door Baron Bethune aangeboden betreffende zijn voorstel tot herziening van artikel 53, n° 27.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikelen 54 en 56 aangeboden door Graaf Goblet d'Alviella, n° 30.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikel 56, aangeboden door den heer Cooreman, n° 31.
 - Grondwetsbepalingen van het Amerikaansch Verbond en van de verschillende Staten die er deel van uitmaken, de kiesinrichting en voornamelijk de kiezing van den Senaat betreffende, n° 32.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikelen 53, 54 en 56, aangeboden door Baron Surmont de Volsberghe, n° 33.
 - Lijst van betrekkingen en ambten die te onderzoeken zijn met het oog op verkiesbaarheid tot den Senaat, n° 14.
 - Voorstellen betreffende de herziening door de Regeering aangeboden, n° 34.
 - Lijst der stemmingen op 4^e Januari 1893 door de Commissie van den Senaat uitgebracht aangaande de verschillende voorstellen betreffende de herziening en de daarmede in verband staande quaestiën, n° 41.
 - Amendementen aangeboden door den heer Achille Legrand bij zijn voorstel tot herziening van artikel 53, n° 38.
 - Voorstel betreffende de herziening van artikel 53, aangeboden door den heer Achille Legrand, n° 57.
- (1) E. BOUTMY, *Études de droit constitutionnel*. Frankrijk, Engeland, Vereenigde-Staten. Voorrede, bladz. III. — VAN DEN HEUVEL, *De la Revision de la Constitution belge*. Hoofdstuk III over de hervorming van den Senaat, bladz. 65.
- (2) EDOUARD LABOULAYE. *Le Parti libéral*, 8e uitgave, bladz. 78.

beantwoordt aan noodwendigheden van behoud, matiging en evenwicht, waarvan geene maatschappij, en vooral niet de democratische maatschappijen zich kunnen vrijmaken zonder gevaar voor haar toekomstig lot. Welke de werkelijke oorsprong der Senaten in den schoot der verschillende volkeren ook weze, men moet bekennen dat het grondbeginsel der verdeeling van 't parlement in twee vergaderingen door den tijd werd bekrachtigd. De ondervinding der natiën die achtereenvolgens onder 't stelsel eener enkele Kamer en onder dat van twee Kamers leefden, is te dien opzichte afdoende. Te recht heeft men het opgemerkt : zoo enkele natiën soms behoefte gevoelden aan eene enkele beraadslagende vergadering, toch kwamen zij, wanneer ereene omwenteling moest gebeuren, tot het stelsel van twee Kamers terug om de uitslagen der omwenteling in te richten.

De instelling der Senaten is overigens ten huidigen dage overal aangenomen. Met de kaart der vrije Staten in de hand, mag men verzekeren dat zij door het algemeen openbaar recht wordt bekrachtigd en er hier slechts zooveel uitzonderingen zijn als het hoeft om den regel te bevestigen (1).

Het ware den aard der Senaten in de hedendaagsche Grondwetten misskennen, met aan hun bestaan eene gedachte van terugwerking te hechten en ze te aanzien als instellingen, bestemd om den wil des volks te bekampen. De uitdrukking « Kamers van tegenstand » geeft een zeer onjuist denkbeeld van hunne zending. Het betaamt veeleer de Senaten te beschouwen als werktuigen tot regeling van den maatschappelijken vooruitgang, die zich nevens sommige levendiger, maar minder ervaren krachten der natie ontwikkelen, niet om deze laatste te beteugelen, maar om hare afdwalingen te voorkomen, niet om hare voorwaartsche richting te belemmeren, maar om de zekerheid en den goeden uitslag ervan te bewerkstelligen, om, dusdoende, bij te dragen tot de voortwenteling der maatschappij naar eene betere toekomst.

Met afwisselende karaktertrekken, die de verscheidenheid van elk midden en van de groote tegenover elkander staande maatschappelijke belangen weerspiegelen, met min of meer gelukkige mengelingen en verzachtingen, met werkzaamheden, die niet altijd dezelfde zijn, alhoewel zij naar hetzelfde doel schijnen saam te neigen, doen zich de Senaten, in 't opzicht hunner wijze van werving beschouwd, aan ons voor onder drie voorname grondvormen : erfelijke Kamers, koninklijke Kamers, verkiesbare Kamers (2). In de eerste wordt de kracht tot evenwicht aan den invloed der aristocratische overleveringen ontleend ; in de tweede vooral aan de solidariteit die er bestaat tusschen de monarchie en 's lands bestendige belangen ; in de derde poogt men in de natie zelve bestanddeelen van evenwicht voor de volksheerschappij te vinden.

(1) Griekenland en Servië leven onder 't stelsel eener enkele Kamer. Niet zonder gevaar vergeet thans het Grieksche volk de twee raden die in 't oude Griekenland vaak elkander den invloed betwistten. Wat Servië betreft, het onderscheid tusschen de jaarlijksche Skoupchtina en de buitengewone Skoupchtina herinnert, in zekere opzichten, aan het tweevoudig stelsel.

(2) Zie achter dit verslag de bijlage bevattende de *Wetgeving aangaande de inrichting der Hoogere Kamers in de voornamste Staten der wereld*.

Deze laatste taak valt niet licht. In de bondstaten wordt zij vergemakkelijkt door het bestaan van plaatselijke heerschappijen waarvan de Senaat — voor elke harer in gelijke mate — tot vertegenwoordiger kan aangesteld worden.

In de Staten met politieke eenheid wordt het vraagstuk veel neteliger door het bestaan eener enkele opperheerschappij. Trouwens uit een en hetzelfde staatkundig gebied dient men niet alleen bestanddeelen te putten, maar ze ook op voldoende wijze van elkaar te doen verschillen, daar zij maar al te licht naar versmelting streven.

II. — Het werk van 't Nationaal Congres.

Het Nationaal Congres van 1830 had tusschen de drie zooëven gekenschetste vormen van Hoogere Kamers zijne keuze te doen. Het bleef niet lang stil bij de opvatting eener erfelijke en aristocratische Kamer. Aristocratiën zijn voorbestaande feiten die eene Grondwet tot gevolgtrekking wel kan aanstippen, maar nimmer zoo in eens in 't leven roepen. « Eene werkelijke aristocratie bezitten wij niet meer », zegde graaf Felix de Merode in de Congreszitting van 14ⁿ December 1830. « Wij hebben, voegde hij erbij, min of meer rijke, getitelde of ongetitelde grondeigenaars, doch allen zijn burgers, gelijk voor de wet en geen enkel uitsluitend voorrecht bezittende ».

Het denkbeeld eener verkiesbare Kamer schijnt bij den aanvang geene groote gunst te hebben verworven. « Het schijnt », zoo zegde de heer Devaux in zijn tweede verslag over de vraagstukken welke de Hoogere Vergadering aanbelangen, « het schijnt dat er in het Congres aangaande den Senaat slechts drie zienswijzen bestaan : de eene wil geen enkel soort van Senaat ; de andere eischt dat de Senaat benoemd worde door het hoofd van den Staat, in beperkt getal en op voorstelling van kiezers die een hooger en cijns betalen dan die der andere Kamer ; de derde verlangt de rechtstreeksche benoeming door het hoofd van den Staat, in onbeperkt getal. Willen wij eenen Senaat stichten, dan is het tusschen deze twee laatste meeningen dat eene toenadering moet geschieden ». Bij meerderheid van de vier vijfden der stemmen (16 voor, 4 tegen) uitte zich de middensectie ten voordeele der rechtstreeksche benoeming der senatoren door het hoofd van den Staat, zonder voorstelling en in onbegrensd getal. Het uiteenloopen der meeningen, dat alsdan plaats greep, de nog levendige herinnering aan het vervallen Rijk, de bezorgdheid wegens mogelijke botsingen tusschen beide Kamers, de overwegende ondersteuning aan alle verzet door de voorstanders eener enkele Kamer geleend, de samenspanningen tusschen voorstanders van verschillende stelsels, andere beschouwingen van nog meer toevalligen aard brachten, bij de stemming, teweeg dat het benoemen der senatoren door den Koning verworpen werd. De noodzakelijkheid om tot eene oplossing te komen deed door eene sterke meerderheid van het Congres de gedachte toetreden den Senaat bij verkiezing samen te stellen, en de benoeming der senatoren door de kiezers, welke de leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers aanstellen, bekwam de voorkeur boven hunne aanduiding door de provinciale raden.

Om de twee vergaderingen, in 't opzicht van verkiezing op gelijken voet gesteld, te doen verschillen, sloot men zich aan bij een langeren duur van 't mandaat van senator, een kleiner getal leden in de Hoogere Kamer, den rijperen ouderdom van 40 jaar, den cijns van 1,000 gulden rechtstreeksche belasting, patent inbegrepen, en de volstreckte kosteloosheid van het ambt van senator.

Aan beide vergaderingen kende men hetzelfde recht tot initiatief toe, behoudens dat aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers vergund werd eerst hare stemming uit te brengen over elke wet betreffende de uitgaven van den Staat of het contingent van 't leger.

Als middel om mogelijke botsingen tusschen beide takken van 't Parlement tot een einde te brengen, werd de ontbinding van den Senaat aangenomen in dezelfde voorwaarden als die der Kamer van Volksvertegenwoordigers, zonder nochtans daarbij het bijeenkomen in Congres der twee vergaderingen aan te nemen : want zulks had den Senaat, waarvan het ledental meer beperkt was, in eenen staat van ondergeschiktheid tegenover de andere Kamer gesteld. Welke ook, op zichzelf genomen, de verdienste zulker minnelijke oplossing moge wezen, toch valt het doel door het Congres, bij het inrichten eener Hoogere Kamer, nagejaagd niet te betwijfelen : de Congresleden wilden aan het land meer rijpheid bij de beraadslagingen der wetgeving verzekeren, meer vastheid aan de nationale instellingen schenken. Na de zestigjarige werkzaamheid van den Senaat, is het toegelaten eens terug te blikken en zich af te vragen op welke wijze die vergadering aan de verwachting onzer Grondwetgevers beantwoord heeft.

De zending van den Senaat moest niet in bijzonder gevaarlijke omstandigheden uitgeoefend worden ; en dat dient ongetwijfeld te worden toegeschreven aan de nog al gelijkaardige stemming van beide vergaderingen, door eenzelfde cijnsbetalend en behoudsgezind kiezerskorps benoemd, alsmede aan de wijsheid der leden van beide Kamers. Daaruit mag men niet besluiten dat de matigende invloed des Senaats van geen belang zou geweest zijn. Onrechtstreeks en op vóorkomende wijze werd hij uitgeoefend onder zeer ernstige gegevens, erkend door allen die de hand aan 't roer der openbare zaken geslaan hebben. Wat rechtstreeksche werking betreft, dank moet men den Senaat weten dat hij niet getracht heeft die zonder overwegende redenen uit te oefenen, door de botsingen buiten het perk der noodzakelijkheid te vermenigvuldigen.

Aanzienlijk is, overigens, het spoor door het optreden van den Senaat in onze wetgeving achtergelaten. Voor ons ligt de lijst der wetsontwerpen waarin de Senaat als voornaam medewerker is tusschengekomen : zij levert talrijke bewijzen op die onze bewering staven. Voorzeker met minder politieke drift, soms met meer rijpheid dan de tweede Kamer, heeft de Senaat dikwijls met gelukkigen uitslag de hand gelegd aan onze beste staatkundige werken, zooals, bijvoorbeeld, het vervaardigen der nieuwe wetboeken. Mocht, door een te zedig begrip der hem te beurtgevallen rol, de Senaat, zooals hij door 't Nationaal Congres werd ingericht, niet al het goede, dat hij doen kon, hebben verricht, mocht hij niet

al het kwaad hebben belet dat hij had kunnen beletten, toch zal hij de herinnering nalaten eener wijze en weldoende macht, overeenstemmend met het nationaal karakter, in de verhevenste bronnen der vaderlands-liefde zijne ingevingen puttende, en een breedten behoudszin parende bij eene oprechte liefde voor vooruitgang.

Pas in den Senaat getreden, mag hier voorzeker de opsteller van dit verslag aan de vergadering, waarvan hij deel uitmaakt, zulke hulde brengen, terwijl geen enkel deel ervan, hoe gering ook, hemzelve kan toekomen.

III. — De tegenwoordige herinrichting van den Senaat en de grenzen binnen dewelke de Grondwetgevende Kamers werkzaam kunnen zijn.

De inrichting der openbare machten, zooals zij door 't Congres van 1830 werd opgevat, is, in hoofdzaak, een werk van evenwicht. Vermits een der takken der wetgevende macht in democratischen zin werd gewijzigd, zoo kwam van zelf de vraag te berde, in welke voorwaarden ook de regelmatige werking der andere takken dierzelfde macht diende verzekerd te worden. Men moest zich voornamelijk afvragen of de tegenwoordige inrichting van den Senaat, die toereikend geweest was voor de betrekkelijk lichte taak in 't verleden aan die vergadering te beurt gevallen, genoegzaam in verhouding bleef tot de zending die waarschijnlijk, in de toekomst, aan de Hoogere Kamer zou worden voorgeschreven, met het oog op 't behoud van 's lands hoogste belangen.

't Is, overtuigd van de noodzakelijkheid der versterking van de samenstelling en de rol van den Senaat, dat de Regeering heeft voorgesteld, bij de bepalingen vatbaar voor herziening, al de artikelen te voegen, begrepen onder titel III, I^e hoofdstuk, IIe afdeling der Grondwet, artikelen 55 en 59 uitgezonderd. Het voorstel door den achtbaren heer Janson in de Kamer van Volksvertegenwoordigers aangeboden, bedoelde slechts artikelen 53 en 56. De herziening van art. 57 werd later, op voorstel van den achtbaren heer Helleputte en van verscheidene zijner collegas besloten.

De voorwaarden waarin het op te lossen vraagstuk, voor zooveel het den Senaat betreft, ons onderworpen wordt, zijn niet dezelfde als die waarin dat vraagstuk door de Grondwetgevers van 1830 werd behandeld.

En vooreerst, is het bestaan zelf der Hoogere Vergadering niet meer in de bespreking betrokken en kan het niet meer zijn. Talrijke grondwets-artikelen, die niet aan herziening zijn onderworpen, verzekeren de handhaving en veronderstellen de werking van dat regeeringsmiddel.

De quaestie der bevoegdheid van den Senaat, bijzonder in verband met die der andere Kamer, hebben wij ook niet op te lossen. De achtbare baron Orban de Xivry had voorgesteld art. 27, § 2, onder de aan herziening onderworpen gedeelten te rangschikken (1).

(1) ART. 27. Het initiatief behoort aan ieder van de drie takken der wetgevende macht. Nochtans moet elke wet betreffende de ontvangsten of de uitgaven van den Staat of het contingent van 't leger, eerst door de Kamer van Volksvertegenwoordigers worden gestemd.

En dat voorstel, welk logisch en wijs scheen, was door den Senaat toetgetreden geworden. Eene — wellicht gansch nieuwe — inrichting van den Senaat mocht, trouwens, eene wijziging van den werkkring aan het heringerichte korps voorgeschreven, nuttig maken. De Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft dat standpunt niet aangenomen en alle gebeurlijke herziening van artikel 27 verworpen.

Wat de inrichting zelve van den toekomstigen Senaat betreft, zijn wij ook al in vrij enge grenzen besloten.

Artikel 55, dat niet aan herziening onderworpen is (1), laat niet toe senatoren van rechtswege aan te duiden, noch senatoren door het hoofd van den Staat te laten benoemen; het mandaat van senator moet bij voortdoring door verkiezing toegekend worden.

De tegenwoordige duur van dat mandaat (acht jaar), de wijze van hernieuwing (de helft alle vier jaar) mogen ook niet gewijzigd worden: artikel 55 stelt ook aangaande die punten regels vast die wij gehouden zijn te eerbiedigen.

Evenmin kunnen wij van den Belgischen Senaat, ter navolging van den Franschen Senaat, een beraadslagend lichaam maken dat niet ontbonden mag worden: artikelen 55, § 2 en 71 (2) laten zulks niet toe.

Andere bepalingen van minder belang, van het standpunt waarvan wij thans uitgaan, als artikel 59 (samenvallen der zittingen), beperken nog meer den kring der veroorloofde wijzigingen.

Binnen die grenzen zijn wij heden geroepen het te verwezenlijken goede te betrachten. Enge grenzen, in een zeker opzicht, doch die ons evenwel toelaten eene belangrijke taak te vervullen, dewijl zij ons, omtrent talrijke hoofdpunten, als het kiesrecht voor en de verkiesbaarheid tot den Senaat, volle vrijheid gunnen.

Aan het onderzoek der quaestiën die de inrichting van den Senaat betreffen, heeft de Commissie talrijke zittingen besteed. Zij heeft die quaestiën in het veelvuldig opzicht er van bestudeerd, zulks met volstreckte onpartijdigheid en groote inschikkelijkheid van wege de verschillende denkwijzen tusschen dewelke de Senaat is verdeeld. Naar de rangschikking der aan herziening onderworpen Grondwetsartikelen, vatten wij de voornaamste werkzaamheden en den uitslag er van samen.

Laat ons hier herinneren dat, na het aannemen, door beide Kamers, van artikel 47 — 't welk de breedste uithreiding van het stemrecht voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers bekrachtigt — de Commissie gedacht heeft het onderzoek van al de vroeger bestudeerde vraagstukken, met inachtneming der oplossing aangaande het kiesrecht voor de tweede Kamer aangenomen, te moeten hervatten. Tevens heeft zij beslist dat haar onderzoek vooral de laatst aangeboden of uitdrukkelijk door de opstellers gehandhaafde voorstellen zou betreffen.

(1) ART. 55. De senatoren worden benoemd voor acht jaar; zij worden alle vier jaar voor de helft herkozen, volgens de orde van reeksen door de kieswet bepaald.

In geval van ontbinding, wordt de gansche Senaat herkozen.

(1) ART. 71. *De Koning heeft het recht de Kamers te ontbinden, 't zij te gelijk, 't zij afzonderlijk.* De akte van ontbinding houdt bijeenroeping der kiezers binnen de veertig dagen, en der Kamers binnen de twee maanden.

IV. — Het kiesrecht voor den Senaat. — Art. 53.

Het eerste aan herziening onderworpen artikel, met betrekking tot den Senaat, is artikel 53. Het is opgesteld als volgt: « *De leden van den Senaat worden gekozen, in verhouding tot de bevolking van elke provincie, door de burgers die de Kamer van Volksvertegenwoordigers benoemen.* » Krachtens dat artikel, was tot heden het kiesrecht volstrekt hetzelfde voor beide wetgevende vergaderingen. De Commissie heeft zich afgevraagd of dat wel de beste oplossing was van het vraagstuk der verdeeling van het Parlement in twee Kamers.

In zichzelf beschouwd, levert voorzeker de oplossing, door ons Nationaal Congres aangenomen, voordeelen op. Is eenheid van oorsprong niet van aard om aan beide vergaderingen eenheid van gezag te leenen? Is zij niet tevens het beste behoudmiddel tegen mogelijke bestendige botsingen tusschen beide Kamers?

Wanneer men ze beschouwt met het oog op de uitslagen welke zij in de geschiedenis van ons grondwettelijk Rijk heeft teweeggebracht, mag nog ten voordeele dier oplossing eene niet onbelangrijke bewijsreden, op ondervinding gegrond, aangevoerd worden.

Bij nader onderzoek kan men er zich echter niet van onthouden in die oplossing eene zonderlinge onregelmatigheid te bespeuren. Op eene en dezelfde wijze, door denzelfden politieken hefboom, twee machten in beweging brengen, waarvan de eene geroepen is om tegen de andere op te wegen, heet dat niet het tegenwicht bij voorraad nietig maken? Hoe kan men hopen dat twee vergaderingen, op 't zelfde oogenblik in den stroom van een zelfden kiesstrijd geworpen, zich niet door dezelfde vervoeringen zouden laten medeslepen? Zou men zichzelf niet misleiden met te denken dat alleen het verschil tusschen de voorwaarden tot verkiesbaarheid zou volstaan om twee vergaderingen samen te stellen, genoegzaam verschillende opdat de eene op doelmatige wijze de andere zou matigen? En is de lof, die aan de tegenwoordige werkwijze van den Senaat wordt toegezwaaid, niet eenigszins een verwijt, in den grond?

Bekommeringen aangaande de waarde der huidige oplossing verdwijnen op verre na niet, wanneer men, bij het onderzoek, wordt voorgericht door de handelingen van 't Nationaal Congres. Er dient, trouwens, wel erkend te worden, dat onvoorziene en toevallige omstandigheden voor een deel — een aanzienlijk deel — aan de eindelijke inrichting van den Belgischen Senaat hebben medegewerkt. Klaarblijkelijk hebben de Grondwetgevers niet gedaan wat de meesten onder hen vooral doen wilden. « De stemming die den Senaat bepaald vestigde, » zegt de heer Devaux, « was het gevolg van moeilijk verkregen toegevingen, die tevens aan de meeste vrienden en vijanden der inrichting mishaagden (1) ». De quaestie der eenheid van oorsprong van beide vergaderingen krijgt een nog onaangenamer uitzicht wanneer men zich bij het onderzoek laat voorlichten, niet enkel meer door de handelingen van het Congres, doch door

(1) *Revue nationale*, IV, bladz. 383. Vgl. ÉMILE DE LAVELEYE, *La Revision de la Constitution*, bladz. 50.

het vergelijkend openbaar recht, dit wil zeggen, rekening houdt met de bestanddeelen van politieke wijsheid welke de Grondwetten van andere natiën mochten behelzen. De oplossing in onze Grondwet opgenomen is, als 't ware, de eenige van dien aard op het gebied van algemeen openbaar recht. Men ontmoet ze schier elders niet dan in de nationale Senaten der Vereenigde-Staten van Amerika, dus in politieke inrichtingen, waar men schijnt besloten te hebben den Senaat de mindere rol van herziener te laten spelen. Reeds Jefferson klaagde er over dat de inrichting der Hoogere Kamers in de Amerikaansche Staten, te veel overeenstemde met die eener tweede Kamer. « Uit het onderscheid tusschen die twee korpsen, zegde hij, trekken wij de voordeelen niet welke eene degelijke menging van verschillende personen, beginselen en belangen ons zou kunnen opleveren, en die tot vergoeding dienen der bezwaren door onderlingen strijd veroorzaakt (1) ».

In meer dan een opzicht valt, zooals men ziet, geen gunstig licht op de tegenwoordige inrichting van den Senaat. Onder nog ongunstiger daglicht schijnt zij zich voor te doen, wanneer men de toekomst inzielt en zich afvraagt of een Senaat, geheel en gansch uit dezelfde bron gevloeid als de Kamer van Volksvertegenwoordigers, met vrucht de hoogere zending zou vervullen die hem ter vrijwaring van 's lands levensbelangen mocht te beurt vallen.

Verscheidene voorstellen werden aan de Commissie onderworpen aangaande het verschil dat noodzakelijk tusschen Senaat en Kamer zou hoeven tot stand gebracht te worden in 't opzicht van den oorsprong zelve van 't vertegenwoordigend mandaat. Al die voorstellen hebben tot uitgangspunt het kiesrecht zooals het door 't nieuw artikel 47, de Kamer betreffende, geregeld wordt, doch aan het kiesrecht voor den Senaat brengen zij eenige wijzigingen toe, ten einde beide vergaderingen van aard te doen verschillen.

V. — Kiezing over eenen naam. — Kiezing per provincie.

Een eerste voorstel, door den achtbaren baron Bethune overgelegd, heeft voor doel de herinrichting van den Senaat op den grondslag der kiezing over éenen naam, met aanneming van hetzelfde kiezerskorps voor beide vergaderingen. Het nieuw artikel 53 zou volgenderwijze opgevat worden :

« De leden van den Senaat worden, in verhouding tot de bevolking van iedere provincie, gekozen door de burgers, die de leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers benoemen. — De kiezing heeft plaats bij eenvormige omschrijvingen van tachtig duizend inwoners. »

De voordeelen der stemming over éenen naam mogen niet miskend worden. Die wijze van kiezen komt voorzeker de waarheid van het

(1) *Académie des sciences morales et politiques*, 1887, blad. 237. Vgl. VAN DEN HEUVEL, *De la Revision de la Constitution*, blad. 78.

vertegenwoordigend stelsel meer nabij dan onze huidige inrichting, met hare onregelmatige omschrijvingen, waarvan enkele uitermate zijn uitgebreid. Zij draagt bij tot overeenstemming van gedachten en inniger betrekkingen tusschen lastgevers en lasthebbers. Hetgeen men « dorpsgeest » heeft genoemd, valt wellicht in dezen tijd minder te duchten. Het blijkt overigens niet dat, met het oog op eene verstandige keuze van de leden der nationale vertegenwoordiging, de kleine arrondissementen zich slechter uit den slag getrokken hebben dan de groote.

Niettemin is het waar dat de inrichting der stemming over éenen naam in België een werk van « kiesaardrijkskunde » onderstelt, dat de meest oprechte geesten afschrikt. Voorzeker had de Commissie eenig omstandig ontwerp van centralisatie der kiezing met belangstelling onderzocht: die gelegenheid werd haar niet aangeboden. Al wat er onregelmatigs bestaat in de samenstelling der tegenwoordige omschrijvingen heeft men erkend, doch men heeft doen opmerken dat de evenredige vertegenwoordiging, indien zij aangenomen werd, voor gevolg zou hebben de meeste zwaarigheden, uit de ongelijkheid der tegenwoordige omschrijvingen voortspuitende, te verhelpen.

Het voorstel van den achtbaren baron Bethune werd met 17 stemmen tegen 2 en 2 onthoudingen verworpen.

In stede van den Senaat in te richten op den grondslag van minder uitgebreide omschrijvingen dan de kiesafdeelingen door de Kamer van Volksvertegenwoordigers aangenomen, hadden de achtbare heeren baron Surmont de Volsberghe en Steurs, tijdens onze eerste beraadslagingen, voorgesteld voor de senatoriale kiezingen meer uitgebreide afdeelingen — provinciale omschrijvingen — aan te nemen. De evenredige vertegenwoordiging, die aan de door de achtbare leden overgelegde voorstellen tot grondslag diende, moest de te gevaarlijke gevolgen van het meerderheidsstelsel, in zulke voorwaarden aangewend, onmogelijk maken. De opstellers van dat ontwerp waren van meening dat, dank zij dat stelsel, de keuze der senatoren beter en het gezag van den Senaat grooter zou wezen. Aan dat voorstel werd ten laste gelegd, dat het de oorzaken van onbekendheid der kiezers met den gekozene te veel vernieuwde en dat het weinig toepasselijk was in sommige provinciën, als Brabant, waar heel en al Waalsche met uitsluitend Vlaamsche arrondissementen zouden vermengd worden. Hoewel de voorstellen der heeren baron Surmont en Steurs in het tweede tijdperk onzer beraadslagingen niet opnieuw voorgedragen werden, hebben wij geoordeeld er op te moeten wijzen, daar zij, in de Commissie, eene richting openbaarden in strijd met het voorstel rakende de kiezing over éenen naam.

VI. — Vertegenwoordiging der belangen.

Bij die dubbele strekking om den Senaat in te richten op eenen grondslag, in 't opzicht der kiesomschrijvingen verschillend van den grondslag die voor de Kamer werd aangenomen, dienen wij te wijzen op een voorstel dat voor doel had de hoogere vergadering herinterichten

op eenen onder sociologisch oogpunt verschillenden grondslag, op het beginsel van vertegenwoordiging der belangen.

Het kon niet anders of de Commissie van den Senaat moest hare aandacht vestigen op het denkbeeld om den Senaat volgens bedoeld beginsel samen te stellen. Meermalen werd zij door de openbare denkwijze aangeroerd; zij was het voorwerp van geleerde studiën en grondige besprekingen, met name in de *Maatschappij voor maatschappelijke en staatkundige studiën*.

Bij de bespreking harer eigene herinrichting, had overigens de Kamer van Volksvertegenwoordigers het stelsel van de vertegenwoordiging der belangen, door den achtbaren heer Helleputte en verschillende zijner collegas voorgesteld, op eene wijze onthaald die geenszins ontmoedigend was, wanneer men het aan zooveel andere voorstellen beschoren lot in aanmerking neemt. Dat stelsel werd krachtig verdedigd in de Commissie der XXI van den Senaat.

De hoofdgedachte van de vertegenwoordiging der belangen is juist en helder. De maatschappij, in haar levend wezen beschouwd, bestaat niet enkel uit naast elkander geplaatste personen; zij is eene samenstelling van de verschillende groepen tusschen dewelke de maatschappelijke werkzaamheid is verdeeld. Dient het Parlement niet de trouwe weerspiegeling van dat lichaam te wezen? En kan men, met den schrijver van een merkwaardig gewrocht over dit onderwerp (1), niet bevestigen dat « de grondleer van de vertegenwoordiging der belangen de grondleer zelve is van het stelsel der vertegenwoordiging. »

Wanneer men aanneemt dat eene van beide vergaderingen, welke de natie, als eene samenstelling van naast elkander geplaatste personen beschouwd, vertegenwoordigt, aan de macht van het getal moet overgeleverd worden, betaamt het dan niet dat ten minste de andere vergadering de vertegenwoordiging zij der natie, opgevat in den zin der gezamenlijke organen waaruit de maatschappij bestaat.

Zoo het waar is dat het instellen eener dubbele Kamer niet voor oogmerk heeft het uitbrengen eener tweevoudige stemming over eene zelfde quaestie, maar het onderzoek eener zelfde quaestie in een tweevoudig opzicht, wie zal dan het gewicht loochenen van eene afdeeling des Parlements waarin de gezaghebbende vertegenwoordigers van al de groote maatschappelijke belangen zouden zetelen? Welke uitstekende bevoegdheid zou dergelijke vergadering niet bezitten voor de studie eener menigte vraagstukken, en vooral der maatschappelijke vraagstukken?

En welk voordeel zou dat stelsel niet aanbieden voor de kiezers! Ongetwijfeld is het van belang aan allen het kiesrecht toe te staan. Niet minder belangrijk is het, de uitoefening van dat recht doelmatig te maken door aan de kiezers en voornamelijk — in de huidige omstandigheden — aan den werkersstand een deel van vertegenwoordiging in den Raad der Natie te verzekeren. Dat doet juist de vertegenwoordiging der belangen. Blijkt

(1) GUILLAUME DE GREEF, *La Constituante et le Régime représentatif*, 1892, p. 333.

zij, te dien opzichte, niet de beste bescherming van het recht des werkmans (1)?

Het stelsel van vertegenwoordiging der belangen is niet vreemd aan de overleveringen van ons land, zooals blijkt uit onze geschiedenis. Het stemt overeen met de zoo merkwaardige geschiktheid en strekking van ons ras om op duizendvoudige wijze het grondbeginsel der vereeniging vruchten te doen afwerpen en kracht uit eendracht te putten.

Aan dat stelsel behoort de toekomst, want het beantwoordt aan de waarheid der maatschappelijke betrekkingen en maakt een hoofdzakelijken voortgang uit bij de inrichting der democratie.

Zou het waar zijn dat men het in dezen tijd moeilijk zou kunnen verwezenlijken? De groote maatschappelijke belangen zijn niet zoo talrijk dat men ze niet zou kunnen opnoemen en rangschikken.

Landbouw, Nijverheid, Handel, Eigendom, Bestuur, Onderwijs, Kunst, Geneeskunde en Gezondheidsdienst, Gerechtelijke inrichting, Landsverdediging, ziedaar tien groote vakken van belangen of liever — want het woord belang moet hier niet in engen en louter privaten zin opgevat worden — tien vakken van maatschappelijke functiën waaronder al de burgers verdeeld zijn. De onderverdeelingen in die groepen zijn weinig blootgesteld aan willekeur. Wil men eene nog eenvoudiger rangschikking? De indeeling: « Arbeid, Kapitaal, Wetenschap, » biedt ons eene voldoende gekenschetste afbakening aan en is genoegzaam gelijk in waarde om tot uitgangspunt eener rechtmatige rangschikking te dienen. De moeilijkheden van uitvoering zijn niet onoplosbaar (2). Eenvoudige regelen kunnen verwarring van beroepen voorkomen. Op die baan mocht de voortgang oneindig wezen. Zou het niet waardig zijn van het Belgische volk naar de verwezenlijking er van te streven?

(1) Wat de vrees voor botsing tusschen de belangen betreft, ziehier hoe de achtbare heer Peltzer, wiens zoo voorbarige en wreede dood thans door den Senaat wordt betreurd, zich uitdrukte in de Kamer van Volksvertegenwoordigers: « Ik heb de eer gehad deel uit te maken van eene werk- en nijverheidscommissie en ik heb kunnen vaststellen dat men er alle voordeelen bij heeft de verschillende bestanddeelen van den openbaren rijkdom tegenover elkander te plaatsen; zij zijn veel meer gestemd om elkander te verstaan dan om elkander te bestrijden en de wederzijdsche wisseling van inzichten der verschillende groepen kan veel misverstand uit den weg ruimen. »

(2) In artikel 3 van het voorontwerp van kieswet, bij zijn met redenen omkleed vertoog gevoegd, stelde de heer Helleputte de volgende rangschikking voor:

Art. 3. — De kiezerslijsten rangschikken de kiezers, volgens het door hen uitgeoefend beroep, in drie groepen in verband met het kapitaal, het werk en de vrije of geleerde beroepen.

De eerste bevat: Meesters bazen, bestuurders, beheerders, ingenieurs, zaakvoerders van nijverheids-gestichten ('t zij van de groote, 't zij van de kleine nijverheid), landbouwers, grondeigenaars of pachters, ondernemers, bankiers en wisselagenten, eigenaars, renteniers, beambten van private inrichtingen wier jaarwedde meer dan 4,000 frank belooft, handelaars, beursbazen en makelaars, opziener en beheerders van goederen, verzekeringsagenten.

De tweede bevat: Werklieden, stielmannen, meester-gasten, bedienden, daglooners en openbare boodschappers; visschers op de rol der bemanning eener visschersboot gebracht; ambtenaren en onderhoorige bedienden der openbare besturen uiterlijk tot den graad van bureeloverste; beambten van privaatinrichtingen wier jaarwedde minder dan 4,000 frank bedraagt.

De derde bevat: Magistraten van vrederechten, rechtbanken van eersten aanleg, beroepshoven en 't verbrekingshof; griffiers van handelsrechtbanken; officieren van leger en zeewezen; bedienaars van eerediensten, leden van geestelijke genootschappen; leden van 't onderwijzend personeel in alle graden; advocaten, notarissen, geneesheeren, pleitbezorgers, deurwaarders, heelmeeesters, apothekers, veeartsen, ingenieurs, landbouwkundigen, landmeters, schrijvers, geleerden, dagbladschrijvers; ambtenaars der openbare besturen te beginnen van en met den graad van bureeloverste inbegrepen; bouwmeesters, beeldhouwers, etsers, teekenaars die niet onder de leiding van eenen patroon werkzaam zijn.

Verdiens overigens — in de veronderstelling dat men het thans nopens de bijzonderheden van het stelsel niet eens zou kunnen worden — verdient niet het grondbeginsel van de vertegenwoordiging der belangen in de Grondwet te worden geschreven ?

Van dat standpunt uitgaande hebben graaf Goblet d'Alviella, baron Surmont de Volsberghe en uw verslaggever het volgende voorstel overgelegd :

De leden van den Senaat worden rechtstreeksch, op de volgende wijze, aangeduid door de kiezers die de leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers benoemen :

De kiezers worden, naar het door hen uitgeoefend beroep, verdeeld in drie groepen ter wederzijdsche verbeelding van kapitaal, arbeid en vrije of geleerde beroepen.

Iedere groep kiest een gelijk getal senatoren.

De drie groepen van kiezers stemmen in afzonderlijke afdeelingen ; elke kiezer mag slechts eene enkele stem uitbrengen.

De kieswet bepaalt de regelen volgens dewelke de kiezers onder de verschillende groepen worden verdeeld.

De wet mag, in den schoot van iedere groep, kiescolleges stichten, gegrond op het onderscheid tusschen de beroepen, zonder op de algemeene beginselen der vastgestelde rangschikking inbreuk te maken.

De te vertegenwoordigen belangen meer bijzonder aanduidende, legde de heer Crocq, zijnerzijds, volgend amendement over, dat door de onderteekenaars van het hoofdvoorstel werd toegetreden.

» De leden van den Senaat worden rechtstreeksch, op de volgende wijze, aangeduid door de kiezers die de leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers benoemen :

» De kiezers worden, naar het door hen uitgeoefend beroep, verdeeld in drie groepen ter wederzijdsche verbeelding van kapitaal, arbeid en vrije of geleerde beroepen.

» *In de groep kapitaal zijn begrepen : eigendom, handel, nijverheid en landbouw.*

» *In de groep arbeid zijn begrepen : nijverheids-, landbouw- of andere werklieden.*

» *In de groep vrije of geleerde beroepen zijn begrepen : onderwijs, fraaie kunsten, gerechtelijke inrichting, geneeskunde en gezondheidsdienst, bestuur en landsverdediging.*

» Iedere groep kiest een gelijk getal senatoren.

» De drie groepen van kiezers stemmen in afzonderlijke afdeelingen : elke kiezer mag slechts eene enkele stem uitbrengen.

» De kieswet bepaalt de regelen volgens dewelke een kiezer die voorwaarden in zich vereenigt met meer dan ééne groep in verband, gerangschikt wordt.

» De wet mag, in den schoot van iedere groep, kiescolleges stichten, gegrond op het onderscheid tusschen de beroepen, zonder op de alge-

meene beginselen der rangschikking, door bovenstaande bepalingen vastgesteld, inbreuk te maken. »

Niet zonder voldoening is het dat, omtrent het vraagstuk van de vertegenwoordiging der belangen, de Commissie vaststelde hoe al hare leden het eens waren om te erkennen dat het getal niet alles is in de maatschappij en dat de Grondwetten der Staten met wat anders dan persoonlijke eenheden rekening dienen te houden. « Eene natie is aan allerlei verrassingen en lotgevallen prijsgegeven, wanneer de wil der meerderheid van 't getal inwoners aan alle belangen de wet mag stellen, ze overheerschen of ze verdrukken kan (1) »

Het schijnt tijd te wezen dat de wijsheid der staatsmannen, naast het zuivere *stoffelijk* begrip van 't maatschappelijk leven, *organische* en *dynamische* opvattingen stelle, waarin de krachten der natiën geordend zouden zijn en gewogen volgens het werkelijk leven der menschheid. Zeg den mensch : Gij zijt, op staatkundig gebied, de gelijke van al uwe medemenschen, dan doet gij hem eene hersenschim najagen, en hij vervalt in verbittering en wanhoop. Zeg hem : Gij zijt iets in uwen kring, en het begrip zijner waardigheid dringt zich aan hem op met het bewustzijn der banden die hem hechten aan de aarde en aan het maatschappelijk leven. (2) »

Het is geoorloofd te betreuren, dat de instellingen van ons land zich niet ontwikkeld hebben in den zin eener natuurlijke en vruchtbare groepeerings der belangen. Gelukkig mogen de natiën heeten die, op het oogenblik dat bij haar de groote kiesmassas tot de stembus naderen, eene maatschappelijke inrichting bezitten waar de wet van 't getal als 't ware samensmelt in de hoogere wet der harmonisch samengebrachte belangen. Doch is zulk een Staat de onze? Verbrokkeling der maatschappelijke krachten is in ons land eene daadzaak welke men dient aan te stippen en in aanmerking te nemen. De beroepsbelangen zijn er thans niet genoeg gegroepeerd om eene redematige en volkomene vertegenwoordiging toe te laten. Welke rangschikking zal aan het verwijt van willekeur ontsnappen? En hoe, in de bijzonderheden, het evenwicht der belangen vastgesteld? In zulke voorwaarden kan men enkel dit doen : het terrein in de geesten voorbereiden door de gedachte van de vertegenwoordiging der belangen te doorgronden, door het best mogelijke stelsel te zoeken; het terrein in de instellingen voorbereiden, door kort en goed met het individualisme af te breken, door de vorming van beroepsgroepen, die tot stevigen grondslag aan den vooruitgang in de toekomst zullen dienen, meer en meer in de hand te werken.

De Commissie heeft in dien zin uitspraak gedaan.

Zij heeft overigens de gedachte niet aangenomen om het grondbeginsel van de vertegenwoordiging der belangen eenvoudig in te lasschen in de

(1) *Rapport fait au nom de la Commission des lois constitutionnelles sur les projets de loi et les propositions concernant la création et les attributions d'un Sénat*, door ANTONIN LEFÈVRE-PONTALIS, lid der Nationale Vergadering van Frankrijk.

(2) PRINS, *La Démocratie et le Régime parlementaire*, bladz. 192.

Grondwet. Zij was van meening dat het paste de bepalingen aangaande de werking onzer vertegenwoordigende instellingen op uitdrukkelijke wijze in onze Grondwet neêr te schrijven.

Zij was er, overigens, verre van, omtrent de werking van 't nieuwe rad, dat men voorstelde in 't regeeringstuig te brengen, alle gerustheid te hebben. De vertegenwoordiging der belangen werpt talrijke quaestiën op die schijnen eerst dan te kunnen opgelost worden wanneer er eene inrichting zal bestaan waar de maatschappelijke groepeeringsgenoege in één zullen zitten. Alsdan zou er reden bestaan om zich af te vragen of een Parlement, en voornamelijk een Senaat, naar dien grondvorm samengesteld, nog een staatkundig orgaan zou uitmaken, in staat om het gemeenschappelijk welzijn van den Staat gade te slaan; of de stem van 't algemeen belang daar macht genoeg zou behouden om er het geraas der bijzondere belangen, krachtig geschaard en licht vereenigd, te beheerschen; of botsingen niet tot gewoonte zouden ontaarden in eene vergadering aan alle lusten der verschillende beroepen prijsgegeven; of eindelijk de klassenoorlog niet zou ontstaan uit de al te stelselmatige splitsing der belangen.

Met 14 stemmen tegen 4 en 2 onthoudingen heeft de Commissie de voorstellen, haar in die richting van gedachten aangeboden, afgewezen. Zij heeft geoordeeld dat, al mocht het stelsel van de vertegenwoordiging der belangen een *desideratum* zijn voor de toekomst, het in den tegenwoordigen tijd geen gronslag van overeenkomst kan wezen.

Het kan dat zelfs niet wezen onder den voorloopigen en, in zekeren zin, meer practischen vorm waarin graaf Goblet d'Alviella, tijdens onze eerste besprekingen, gepoogd had het te kleeden (1). De voorsteller had er zich op toegelegd, drie standpunten in overeenstemming te brengen:

Eenen eersten stap doen in de richting eener vertegenwoordiging der belangen, met den overgang wel aan te brengen en vooral met het grondbeginsel op eene tevens tastbare en practische wijze uit te drukken;

Een stelsel vinden, dat de deur zou openlaten voor eene meer volledige en redematige toepassing in de wetgeving der toekomst;

In de Grondwet eenige waarborgen behouden die aan den Senaat toelaten zijne rol van tegenwicht te vervullen, in afwachting dat de vertegenwoordiging der belangen volledig en onpartijdig door de wet kan ingericht worden.

Dat drievoudig doel had de achtbare senator voor oogen wanneer hij in ondergeschikte orde den volgenden tekst tot vervanging van artikel 53 overlegde:

De Senaat is samengesteld:

A) Voor een vierde, uit leden gekozen door de meestbelaste burgers die

(1) Herinneren wij hier het voorstel in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, in zitting van 7^e Augustus 1883, overgelegd door den achtbaren senator, te dien tijde volksvertegenwoordiger voor Brussel, in overleg met zijne collegas de heeren Buls, Arnould en Vanderkindere. Het betrof de verdeling der kiescolleges voor provincie en gemeente in drie groepen, elk een derde der raadsleden kiezende.

te zamen, in iedere provincie, de helft van al de rechtstreeksche belastingen betalen ;

B) Voor een vierde, uit leden benoemd door de algemeene kiezers, die een diploma van het hooger onderwijs bezitten ;

C) Voor een vierde, uit leden gekozen door de burgers, die geroepen zijn tot het benoemen der Nijverheids- en Arbeidsraden ;

D) Voor een vierde, uit leden benoemd door de algemeene kiezers die bij geene enkele der drie eerste klassen behooren.

De wet rangschikt de kiezers van elke dier klassen in kiescolleges 't zij volgens het grondgebied, 't zij volgens het beroep, 't zij tevens op beroep en woonplaats gegrond.

Zij stelt het getal vast der door elk college te benoemen senatoren, op voorwaarde dat de algemeene rangschikking der zetels behouden blijve zooals zij bestaat.

Niemand kan tot senator benoemd worden, tenzij door de colleges der klas waarbij hij als kiezer ingeschreven is.

Ook dat kunstig uitgedacht voorstel werd door de Commissie voor te weinig practisch gehouden. Het zou ten andere nog al moeilijk vallen te zeggen welk belang de « wilde » kiezers wel kunnen vertegenwoordigen, zij wier eenig kenmerk is « bij geene enkele der drie eerste klassen te behooren ».

VII. — Verkiezing in twee graden.

Thans moeten wij twee stelsels doen kennen, die in den schoot der Commissie de levendigste ingenomenheid verwekten en uit welker samensmelting het eindvoorstel, aan den Senaat onderworpen, is ontstaan : verkiezing in twee graden ; rijpere leeftijd, 35 jaar, voor 't senatoriaal kiesrecht.

De verkiezing in twee graden was, in de Commissie, het voorwerp van een grondig onderzoek : zij heeft zegepralend die proef doorstaan en talrijke toetredingen op zich vereenigd (1).

(1) Het eerste voorstel betreffende de verkiezing der leden van den Senaat in twee graden ging uit van den achtbaren heer FINET. Alhoewel het bij onze laatste besprekingen niet meer werd voorgesteld, denken wij den tekst ervan te moeten opnemen :

ART. 53. — De senatoren worden bij lijststemming benoemd, wanneer het noodig is, door een college in de hoofdplaats van 't arrondissement bijeengeroepen en samengesteld :

1e Uit den of de volksvertegenwoordigers en provinciale raadsheeren van het arrondissement ;

2e Uit de afgevaardigden aangewezen door de kiezers van alle gemeenten in de verhouding van één afgevaardigde voor de gemeenten waarvan de gemeenteraad uit 7 leden is samengesteld ;

2 afgevaardigden voor de gemeenten die 9 raadsleden bezitten ;

3	»	11	»
6	»	13	»
9	»	15	»
12	»	17	»
15	»	19	»
18	»	21	»
21	»	23	»
24	»	25	»
27	»	27	»
30	»	31	»

Die vorm van verkiezing heeft men eerst en vooral te onttrekken aan de ongunst waarin het onder een vorig regeeringsstelsel geraakt is door oorzaken, heel en al vreemd aan onze eigene inrichting.

In democratische landen biedt die wijze van stemmen dit dubbel voordeel aan : aanzienlijke uitbreiding der politieke rechten toe te laten en kostelijke waarborgen tegen het te blindelings gebruiken van 's volks stemrecht te leenen.

Zij bezit, niettegenstaande de middelen die men aanwendt om ze van haar doel te doen afwijken, eene merkwaardige, door de gebeurtenissen bewezen doorzichtigingskracht. Stemming in den eersten graad is kiezing; stemming in den tweeden graad is, over 't algemeen, gelukkige uitlezing.

« Wanneer Senaat en Kamer benoemd worden door dezelfde personen, op dezelfde wijze gerangschikt, dikwijls op 't zelfde oogenblik stemmende », zoo zegt de heer Vanden Heuvel op uitstekende wijze, « dan moeten Senaat en Kamer noodzakelijk ingevingen erlangen van gelijkaardige gedachten, volstrekt gelijkvormige strekkingen weerspiegelen. De eene vergadering is de weërger der andere. Men zou even goed kunnen zeggen, zooals Royer-Collard eens deed opmerken, dat er eene enkele Kamer bestaat, doch dat men tusschen hare leden een beschot heeft geplaatst, opdat zij afzonderlijk zouden kunnen beraadslagen, in twee verschillende afdeelingen en onder de leiding van twee voorzitters ».

Zoo men de Kamer uit rechtstreeksche stemming of stemming in twee graden doet ontstaan, dan wordt de toestand van beide vergaderingen oogenblikkelijk gewijzigd. Zij zullen nog een overeenkomstig kenmerk dragen ; beide zullen eigenlijk van het stemmende land uitgaan ; hare gevoelens zullen, bij de groote stroomingen die de natie beroeren, veranderingen ondergaan ; doch beide Kamers zullen niet eenerlei wezen. De Senaat zal niet meer onder den rechtstreekschen invloed staan van het kiezerskorps ; hij zal afhankelijk zijn van de tusscheninrichting die hem haar eigen geest zal inblazen met het leven.... »

Indien men aan beide Kamers een verschillenden oorsprong geeft, dan

Om afgevaardigde te zijn, moet men kiezer wezen in de gemeente, minstens 30 jaar oud zijn en een onroerend goed bezitten belast naar een kadastraal inkomen door de kieswet aangeduid.

De afgevaardigden worden benoemd bij stemming over eene lijst in de gemeenten die meer dan éenen afgevaardigde benoemen.

In iedere gemeente is er minstens één kiesbare op honderd inwoners.

De achtbare baron DE SELYS LONGCHAMPS heeft, van zijnen kant, het volgend voorstel aangeboden aangaande de kiezing in twee graden en de stemming over éenen naam :

De ondergeteekende senator heeft de eer aan 't onderzoek der herzieningscommissie door den Senaat benoemd de aanneming voor te stellen der volgende beginselen die het kiesrecht en de uitoefening ervan betreffen :

1° Algemeen stemrecht uitgeoefend in twee graden en geregeld door de wet ;

2° Kiezing over éenen naam, na verdeeling van het land in zooveel omschrijvingen als er volksvertegenwoordigers te kiezen zijn. De wet zal die inschrijvingen bepalen ;

3° Vereeniging van twee naburige omschrijvingen, door de wet vastgesteld, tot kiezing van eenen senator ;

4° Afschaffing van den kiesbaarheidscijns voor den Senaat. De wet zal de voorwaarden bepalen waaraan men moet voldoen om kiesbaar te worden verklaard.

gebeurt er aanstonds eene verdeeling tusschen de klas van mannen die tot de Kamer kunnen geroepen worden en de klas van mannen wier plaats in den Senaat is aangeduid. En die verdeeling wordt met meer en meer nauwkeurigheid en duidelijkheid afgeteekend en uitdrukkelijk gemaakt naar gelang het stemrecht wordt uitgebreid en de voorwaarden van den kiesstrijd veranderen (1). »

De Hoogere Kamers bij middel van verkiezing in twee graden geworven, nemen, in 't vergelijkend openbaar recht, eene uitstekende plaats in. Voor de bondstaten is het voldoende den Senaat der Vereenigde Staten van Amerika aan te halen (2); voor de staten met eenheid van regeering de senaten van Frankrijk en Nederland (3). De proef bij onze naburen genomen, schijnt ons den weg aan te duiden waar de bestanddeelen eener vruchtbare herinrichting van den Senaat te vinden zijn.

De verkiezing in twee graden kan twee hoofdvormen aannemen: benoeming, door het lager kiezerskorps, van afgevaardigden met de eindelijke kiezing gelast; benoeming, in den eersten graad, van bestendige lichamen, als de wetgevende Kamers, de provincie- en gemeenteraden, en opdracht der eindstemming aan die lichamen.

Bij ons kan er klaarblijkelijk geen spraak zijn van verkiezing des Senaats door de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Het parlement, in Noorwegen, geeft ons, wel is waar, het zonderling voorbeeld eener vergadering, *Storthing*, die een deel harer leden aanwijst om eene eerste Kamer, *Lagthing*, samen te stellen, terwijl de overblijvende leden de tweede Kamer, *Odelsting*, uitmaken. Doch, zoo dergelijke ontworpen tot het samenstellen van twee Kamers dienen kan, toch kan zij niet voor uitslag hebben, twee onafhankelijke lichamen in te richten, in staat om tegen elkander op te wegen.

Indien onze provinciën op krachtiger wijze dan zulks het geval is de historische bestanddeelen van 't oud Belgisch verbond voor 't geheugen riepen, zoo zij eenige overeenkomst aanboden met de Zwitsersche kantons, dan zouden zij best kunnen te nut gemaakt worden om de leden der tweede Kamer te benoemen. Doch zou men, door de benoeming der senatoren aan de provincieraden thans over te laten, die raden niet van hunne besturende zending doen afwijken, zonder daardoor een aanmerkelijk voordeel op te leveren tot degelijke samenstelling van den Senaat?

Het gevaar van gevestigde lichamen buiten hunne ware richting te dringen en hunne degelijke werking in het bestuursopzicht te verhinderen, schijnt ook het optreden der gemeenteraden voor het kiezen der senatoren te moeten doen ter zijde laten. Het kan, op 't eerste gezicht, behoorlijk schijnen onzen Senaat tot Hoogeren Raad der Belgische

(1) *La Revision de la Constitution*, bladz. 81.

(2) Vgl. DUPRIEZ. *Les Ministres dans les principaux pays d'Europe et d'Amérique*, t. II, bladz. 58. *Les Ministres et les Chambres aux États-Unis*.

(3) Vgl. de belangwekkende en zoo gewetensvolle studie van den heer PYFFEROEN, *Du Sénat en France et dans les Pays-Bas*, alsook de merkwaardige voorrede van den heer VAN DEN HEUVEL, over den Senaat in België.

gemeenten te herscheppen, in den zin van hetgeen Gambetta « den Hoogeren Raad der Fransche gemeenten » noemde. Doch in de werkelijkheid zou zulk stelsel de eigenaardigheid onzer gemeentelijke vertegenwoordiging wegnemen en wellicht den Senaat van de hoogere zending, die hem in de algemeene politiek is opgedragen, doen afdwalen. Het zou overigens, voor zooveel men het zou trachten toe te passen op den grondslag van gelijkheid aller gemeenten, eenen tegenstand ontmoeten die het zou doen mislukken en die het reeds in Frankrijk deed wijzigen. Ten slotte, wordt het bestreden door eene beweegreden welke in de huidige omstandigheden afdoende schijnt. Wij verkeerden nog in eene volkomen onzekerheid aangaande het toekomstig stelsel van kiesrecht voor de gemeente. Wat ook gebeuren moge, zal dat stelsel slechts van de wet afhangen. Het schijnt niet mogelijk uitsluitend door de wet, vooral in zulke voorwaarden, de hoofdregelen betreffende de verkiezing der senatoren te laten vaststellen.

Zoo is men, bij wijze van achtereenvolgende wegschuivingen, er toe gebracht, op het gebied van stemming in twee graden, de benoeming der senatoren door te dien einde afgevaardigde kiezers boven hunne aanwijzing door aangestelde lichamen te verkiezen.

Dat stelsel is niet volmaakt : immers, welk stelsel leent zich niet tot zekere bek nibbelingen? Men hoeft zich wel te wachten volstrekte volmaaktheid na te jagen in zaken die slechts voor betrekkelijke degelijkheid vatbaar zijn.

Er werd gewezen op het aanvaarden van een gebiedend mandaat, als zou dit van aard zijn om de voordeelen der stemming in twee graden te verijdel en. Men heeft eenige vrees uitgedrukt aangaande het misbruik van den invloed der regeering dat gemakkelijker zou kunnen gepleegd worden met een na de eerste stemming meer beperkt kiezerskorps. Het voorstel dat door de heeren hertog d'Ursel, baron Surmont de Volsberghe, Lammens, Cooreman en baron Orban de Xivry aan de Commissie onderworpen werd, houdt rekening met de opgeworpen bezwaren. Door aan de kiezers van den tweeden graad een mandaat van acht jaar toe te staan en de eerste kiezing door een aanzienlijk tijdsbestek van de eindkiezing te scheiden, beijvert zich het voorstel om aan de kiezers voor den Senaat een kenmerk in te prenten dat niet meer toelaat hen met eenvoudige afgevaardigden *ad nutum* te verwarren. Van een anderen kant, vermindert het grootelijks 't gevaar der pogingen van allen aard waarmede de kiezer lastig gevallen wordt, daar het voor het kiezerskorps in den tweeden graad eene toereikende gestalsterkte (één afgevaardigde voor 200 of gedeelte van 200 inwoners) handhaaft. Men mag overigens niet uit het oog verliezen dat de degelijkheid zelve der toekomstige kiezers voor den Senaat, noodzakelijk aan de kern van de bevolking der gemeenten ontleend, van aard is om eene te dien opzichte overdreven beduchtheid te verjagen.

Men scheen nog bang te zijn dat de eerste kiezers te licht zouden ophouden belang te stellen in eene wijze van kiezen die hun het rechtstreeksch benoemen der senatoren zou beletten. Het drukke politiek leven in ons land, de machtige inrichting der partijen zouden, dunkt me, vol-

staan om dergelijke vrees te verbannen, — afgezien van de inrichting der verplichtende stemming, die van aard is om ze heel en gansch te doen verzwinden. Hoeft er, van een anderen kant, sterk te worden gedrukt hierop, dat verkiezing in twee graden geenszins inbreuk maakt op het grondbeginsel van volksheerschappij? Met aan vrij gekozen lasthebbers de benoeming der senatoren op te dragen, doet het kiezerskorps geen afstand van zijne soevereiniteit; het doet niets anders dan deze uit te oefenen op eene andere wijze. Van het oogenblik dat men het bestaan van twee Kamers aanneemt alsook de noodzakelijkheid om ze ernstig te doen verschillen, kan men niet meer beweren dat beide vergaderingen onvermijdelijk op dezelfde wijze hoeven gekozen te worden. Moet men niet veeleer de tegenovergestelde gevolgtrekking maken?

Overigens, de volksregeeringen in beide werelddeelen, die het meest prikkelbaar zijn omtrent de oppermacht des volks, nemen de vereenvoudigde leerstelsels in zake van volksstemrecht niet aan. Zij aarzelen niet in de stemming in verschillende graden een middel te zoeken om de meest verheven staatkundige lichamen in te richten en aan de bekwaamste en wijsste staatsmannen het bewind te verzekeren. « In eene maatschappij waar alles meer en meer ingewikkeld wordt », zegt de heer Paul Laffitte, « dient men van eenvoudige instellingen af te zien. Wanneer de democratie eenvoudige instellingen vraagt, dan begaat zij eene zonderlinge dwaling; want, van alle regeeringsvormen is zij de meest veelledige door de verscheidenheid der krachten die zij in werking brengt (1) ».

Aan het stelsel van kiezing in twee graden werd nog ten laste gelegd dat zij geene andere reden van bestaan heeft dan de wensch, dat de afgevaardigde kiezers hunne stemming met den wil hunner lastgevers, de lagere kiezers, niet zouden doen overeenstemmen. Op die beweegreden werd geantwoord dat men in die wijze van kiezen geen bedrog zoekt, maar wel eene uitlezing van aard om eene betere keuze der senatoren te verzekeren.

Thans blijven nog de moeilijkheden van toepassing te bespreken die de kiezing in twee graden voor België zou opleveren. Daarop werd de aandacht der Commissie gevestigd. Wegens de uitbreiding van het kiezerskorps in den tweeden graad, schijnt het onmogelijk in iedere gemeente eene enkele lijststemming voor al de kiezers aan te nemen: men mag er niet aan denken honderden namen op een enkel kiesbriefje te schrijven. De Commissie oordeelt dat het mogelijk is tusschen de talrijke bestaande kiesomschrijvingen of in de afdeelingen van het kiezerskorps volgens alphabetische orde de bestanddeelen te vinden eener eerlijke keuze, vrij van alle verdenking van willekeur of baatzuchtige berekening.

De verzoeningszucht, de inschikkelijkheid die al de leden van 't parlement bezielen kunnen niet anders dan de moeilijkheden, welke, in die richting, mochten ontstaan, uit den weg ruimen.

Ziedaar de gedachten die in de Commissie van den Senaat door eene groote meerderheid werden toegetreden.

(1) PAUL LAFFITTE, *Le Suffrage universel et le Régime parlementaire*, Parijs, 1888, bladz. 140.

VIII. — Rijpere leeftijd voor het senatoriaal kiesrecht.

De Commissie toonde zich niet minder genegen om bij den waarborg der kiezing in twee graden een anderen waarborg te voegen, voortspruitende uit rijperen leeftijd voor 't senatoriaal kiesrecht. Zij nam dienvolgens voor al de kiezers zonder uitzondering het minimum van ouderdom aan van 35 jaar.

Rijpere leeftijd past bij uitnemendheid om het kiezerskorps, met de benoeming van den Senaat gelast, te matigen, en behoort eenigszins bij de overleveringen des Senaats; voor de gekozenen aangenomen, schijnt zij des te meer op de kiezers te moeten toegepast worden, daar het kiesrecht, meer dan de kiesbaarheid, invloed op den Senaat uitoefent.

De waarborg van ouderdom maakt deel uit van de voorwaarden die door de democratie gemakkelijkst aangenomen worden, omdat er aldus gelijkheid is voor allen en men door den natuurlijken loop der dingen daartoe komt, — wat het geval niet is met andere voorwaarden welke, als die van fortuin, niet altijd door iedereen vervuld kunnen worden. De ongelijkheid die daaruit mocht voortvloeien, is op verre na niet zoo groot als, bij voorbeeld, die welke uit het meervoudig stemrecht voortspuit, want zij bestaat in den grond slechts tijdelijk en vermindert alle dagen.

De voorwaarde van vijf-en-dertigjarigen ouderdom, toegepast op gelijkvormige wijze, doet niet anders dan de bestanddeelen van 't kiezerskorps, die het minst ondervinding bezitten, voor eenigen tijd van de stemming voor den Senaat verwijderd te houden, om de senatoren door wijzer geworden kiezers te doen benoemen. Het ware klaarblijkelijk overdreven dergelijke bepaling van ouderdomsgrens als de instelling van een soort van « grijsaardsregeering » te beschouwen. Op den ouderdom van vijf-en-dertig jaar bezit de man doorgaans een huishouden, heeft hij levenservaring, ziet hij de dingen kalmer in en is, Goddank, nog geen grijsaard.

De waarborg van vijf-en-dertig jarigen ouderdom voor de Senaatskiezing werd door onze Commissie bij den aanvang harer werkzaamheden aangenomen. Hij werd door de Regeering aanvaard in de voorstellen tot minnelijke schikking, welke door den achtbaren heer Beernaert aan beide Kamers aangeboden werden. Hij is nog te vinden in tal van voorstellen door leden van 't Parlement — namelijk door den achtbaren heer Achille Legrand ter tafel gelegd, — en tot in het nieuw artikel 47, voor eene belangrijke klas van kiezers. Zoo hij, bij een eerste onderzoek, in de Commissie der Kamer niet een tot goedkeuring voldoende getal stemmen bekwam, toch blijkt het, van een anderen kant, niet dat men onwederroepelijk daarvan zou afgezien hebben.

De uitbreiding van 't algemeen kiezerskorps volgens afmetingen die meestendeels onze verwachtingen overtroffen hebben, schijnt meer dan ooit te vergen dat de waarborg van ouderdom toegepast worde voor de benoeming van een staatkundig lichaam, uit zijnen aard — en iedereen

erkent dit — geroepen tot het vervullen eener behoudende zending, in den breeden en verheven zin van dat woord.

De waarborg scheen verschillende leden der Commissie zoo belangrijk toe dat zij dien wenschten door de Grondwet te bekrachtigen. Ziedaard den zin van 't voorstel, door den achtbaren heer Legrand aangeboden en in de volgende bewoordingen vervat :

Het kiezerskorps voor den Senaat is samengesteld uit al de kiezers voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers, die volle 35 jaar oud zijn, elk hunner bij kiezingen voor den Senaat het getal stemmen behoudende, dat hem bij kiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers door artikel 47 wordt toegekend.

Dien tekst wijzigende, met het doel om het grondbeginsel van rechtstreeksche kiezing meer bepaaldelijk uit te drukken, heeft de heer Van Put, van zijnen kant, de volgende formule voorgesteld :

De leden van den Senaat worden rechtstreeksch benoemd door de burgers die de leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers kiezen, ter uitzondering van hen die geen volle 35 jaar oud zijn.

Elk hunner zal bij kiezingen voor den Senaat het getal stemmen behouden dat hem bij kiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers wordt toegekend.

Die voorstellen werden door de Commissie niet aangenomen. Zij heeft, met 15 stemmen tegen 5 en 1 onthouding, uitspraak gedaan ten gunste van den dubbelen waarborg van stemming in twee graden en rijperen leeftijd.

Dienvolgens werd volgend voorstel door haar goedgekeurd :

ART. 53. — *De leden van den Senaat worden gekozen door de burgers, die de Kamer van Volksvertegenwoordigers benoemen, en volgens de voorwaarden bepaald door artikel 47 § 2 en volgende.*

Nochtans moeten de kiezers volle 35 jaar oud zijn.

De kiezing heeft plaats in twee graden.

Het kiezerskorps in den tweeden graad wordt benoemd voor acht jaar, behalve in geval van ontbinding des Senaats; het is samengesteld uit afgevaardigden, benoemd door de kiezers van iedere gemeente, in de verhouding van één op twee honderd of gedeelte van twee honderd inwoners.

Aan die afgevaardigden worden toegevoegd, de Volksvertegenwoordigers en de provincieraadsleden der kiesomschrijving.

De benoeming der afgevaardigden moet geschieden buiten het tijdperk der kiezingen voor den Senaat. De wet duidt daartoe het tijdstip aan.

Om afgevaardigde te kunnen wezen, dient men kiezer voor den Senaat te zijn in de gemeente en over minstens twee stemmen te beschikken.

De benoeming der toegevoegde afgevaardigden wordt ingericht door de wet.

De wet regelt de omschrijving der kiescolleges.

De lagere kiezers stemmen in de gemeente.

De stemming is verplichtend voor de lagere kiezers evenals voor de kiezers in den tweeden graad.

De toevoeging der Volksvertegenwoordigers en provincieraadsleden bij het korps der afgevaardigden voor de senatoriale kiezingen wordt gerechtvaardigd door de belangrijkheid van 't mandaat dat zij aan 't vertrouwen hunner medeburgers te danken hebben. De Fransche wetgeving heeft dien regel reeds aangenomen.

Aangaande de voorwaarden die vereischt worden om afgevaardigde te wezen, was 't voorstel van den heer hertog d'Ursel en eenige zijner collegas strenger: het vergde, namelijk, dat de kiesbare « een onroerend goed op het kadastraal inkomen belast » bewonen of « eenen door de kieswet te bepalen graad van bekwaamheid » zou bezitten. De Commissie was van meening dat er geene reden bestond om een anderen waarborg te vragen dan kiezer te zijn voor den Senaat in de gemeente en over twee stemmen te beschikken.

De twee laatste paragrafen van het voorstel werden bij den oorspronkelijken tekst gevoegd, na de aanmerking van een lid dat artikel 48 der Grondwet, geplaatst in de eerste afdeeling van titel III, 1^e hoofdstuk — rubriek « Kamer van Volksvertegenwoordigers » — logischerwijze niet anders dan op deze Kamer van toepassing was; dat er derhalve noodzakelijkheid bestond, in de IIe afdeeling « Senaat » bepalingen in te lasschen in verband met die waarvan er spraak is voor artikel 48 aangaande de Kamer.

De eerste der toegevoegde paragrafen is derwijze opgesteld dat hinderpalen voor eene mogelijke inrichting der evenredige vertegenwoordiging en zelfs voor sommige vormen van vertegenwoordiging der belangen uit den weg zijn geruimd. Zij werd zonder tegenkanting aangenomen.

De tweede paragraaf bekrachtigt een onvermijdelijk gevolg der tegenwoordige uitbreiding van 't kiezerskorps: de stemming in de gemeente. Zij werd aangenomen met 12 stemmen tegen 2 en 1 onthouding.

De derde bekrachtigt eene nieuwigheid, waarvan het initiatief te danken is aan den heer baron Orban de Xivry, welke nieuwigheid verrechtvaardigd dient te worden.

IX. — Verplichtende stemming.

Kiezing is een der grondslagen onzer staatkundige instellingen.

Zij dient zoo echt mogelijk te wezen, en te dien einde is het van belang dat de rechthebbenden in de breedste mate deel nemen aan de stemming.

Haar gezag moet onbetwist zijn, want de openbare machten putten daaruit hare kracht. Welnu, hoe kan zij dat noodzakelijk gezag uitoefenen, zonder medewerking van hen die dat gezag moeten verleenen?

Mag men tot stemmen verplichten? 't Is alsof er gevraagd werd of men mag eischen dat de kiezers niet zouden ophouden belang te stellen in 's lands voornaamste zaken, wanneer hunne onthouding den oorsprong zelve der openbare machten in minachting zou brengen of doen ont-aarden?

Aan hen, in wier oog kiezen eene ambtsverrichting is, schijnt de vraag zelfs niet te mogen gesteld worden.

Aan hen, die geneigd zijn veeleer kiezen als een recht te beschouwen, kan men herinneren dat niet alle rechten van louter vrijwilligen aard zijn; dat er, integendeel, rechten bestaan, waaraan de opvatting van plicht onwederroepelijk verbonden is.

Welke ook de uitbreiding weze aan 't kiesrecht in onze politieke inrichtingen gegeven, nog lang zullen talrijke personen begrepen worden in de klas, welke men « minderjarigen omtrent het kiesrecht » doopte. Zijn de burgers, die staatkundige meerderjarigheid bezitten, niet eenigszins jegens bedoelde personen verantwoordelijk voor de uitoefening van het hun yergunde recht !

De verplichting tot stemmen mag door den Staat opgelegd worden, en zulks met niet minder recht dan andere stellige verplichtingen als die van jurylid, getuige of voogd.

Al wat men hier van den Staat, bij het gebruiken zijner macht, vergen mag, is dat de vrijheid van keuze, die grondslag zelf der kiezing, geëerbiedigd worde; dat, dienvolgens, de openbare macht zich er bij bepale, 's kiezers aanwezigheid bij de stemming te eischen en hem dáár tegenover zijn geweten late. Wat men nog van den Staat met reden vergen mag is, dat hij niet willekeurig de verplichting tot stemmen lastiger make — door bijvoorbeeld de stembus van den kiezer te verwijderen — of noodeloos ergerend — door bijvoorbeeld den kiezer tot stemmen te dwingen, wanneer er geen strijd is.

Het grondbeginsel schijnt dus niet in twijfel te kunnen getrokken worden. Doch men mag de quaestie, betreffende het recht van den Senaat om de aanwezigheid van den kiezer bij de stemming te eischen, niet verwarren met de quaestie der gepastheid van dergelijken maatregel, noch met die der wijze waarop de wet te dien einde uitspraak doet.

In de landen, waar schier niemand zich onthoudt, noch onthouding te vreezen is, hoeft de Staat niet op te treden. België behoorde tot hiertoe niet bij die bijzondere soort van landen waar, als in Frankrijk en Italië, de plaag der onthouding woedt.

« Een beperkt kiezerskorps, een zeer hevige strijd en eene zeer volmaakte inrichting der partijen, ziedaar zooveel omstandigheden, die bij ons eene groote politieke werkzaamheid hebben teweeggebracht (1) ». Wat wordt ons door de toekomst voorbehouden ? Twee dingen staan vast : het eerste, dat de toestand diep veranderd is, dat onze kieszedes zullen gewijzigd worden en dat het naderen der volksmassa tot de stembus gevaarlijk zijn kan in 't opzicht eener bedaarde uitoefening der politieke rechten; het tweede is dit eeuwig waargenomen feit, dat de vreedzame burgers gemakkelijker dan de woelzieke politiekers van de stemming afgehouden worden. Wie zou echter beweren, dat de eersten minder in staat zijn om over 's lands belangen te oordeelen ?

Is voor ons het oogenblik niet gekomen om waarborgen in die richting te zoeken ? Zoo denkt de commissie er over. Zij meent tevens dat er redenen zijn om de vrije uitoefening van ieders recht onder de bescherming eener algemeene, aan elkeen opgelegde verplichting te stellen.

(1) MICHEL DE HAERNE, *Le Vote obligatoire*, Gent, 1882.

De practische moeilijkheden eener voldoende bekrachtiging, te dien aanzien vast te stellen, heeft zij zich niet ontveinsd. In dat opzicht is zij van oordeel, dat maatregelen, veeleer van disciplinair dan van beteugelenden aard, niet te streng toegepast, met het karakter van ons volk zouden overeenstemmen. Dergelijke maatregelen waren niet doeltreffend in sommige landen (1). De invloed dien de wetten uitoefenen op de zeden mag overigens niet uit het oog worden verloren : in dat opzicht, verwacht de commissie een goeden uitslag van de inschrijving, in onze grondwet, der maatschappelijke verplichting, voor al de burgers, om aan de stemming deel te nemen.

Voor de derde maal wordt het vraagstuk der verplichtende stemming in het Belgisch Parlement aangeroerd ; eerst in 1858 door den heer De Decker ter gelegenheid van de quaestie der schadeloosstelling aan de kiezers toe te staan (2) ; en nogmaals, in 1867, ter gelegenheid van de wet tot beteugeling van kiesbedrog (3), die aanleiding gaf tot een merkwaardig verslag, uit de pen des heeren Crombez gevloeid. Sinds hadden belangwekkende proefnemingen plaats, waarop de Commissie steunt om haar besluit ten gunste der verplichtende stemming te staven. Dat besluit werd met 14 stemmen aangenomen ; 5 leden hebben zich onthouden.

X. — Botsing tusschen beide Kamers.

Botsing ? Is er, onder 't stelsel van twee door haren oorsprong verschillende Kamers, geene bestendige botsing tusschen de twee bij verkiezing aangestelde takken der wetgevende macht te vreezen ?

Laat ons eerst de quaestie op het wezenlijk terrein plaatsen. De mogelijkheid van ernstige botsing is onafscheidbaar van de inrichting van twee genoegzaam verschillende en wederzijds onafhankelijke Kamers. Wanneer men een stelsel waarbij eene der vergaderingen de weerga der andere is, — hetgeen gelijkstaat met feitelijke loochening van de waarde eener tweevoudige Wetgeving — wanneer men zulk stelsel niet als een ideaal aanziet, dient men wel aan te nemen dat zich uiteenlopende en tegenstrijdige gevoelens kunnen voordoen en benauwde parlementaire tijdperken veroorzaken.

« Willen dat verschillende krachten zich altijd in denzelfden zin doen

(1) Sprekende over de geringe bekrachtiging eener boete van twee frank, vastgesteld in 't kanton Sint-Gallen, stipt de heer Simon Deploige het volgende feit aan : « Klaarblijkelijk is het dat het vooruitzicht twee frank boete te moeten betalen kiezers, die zich anders niet zouden laten storen, er toe doet besluiten naar de stembus te gaan. De politieke mannen van Sint-Gallen, bekennen het eenpariglijk. » Nochtans geeft de schrijver toe dat andere redenen er toe bijdragen om het getal dergenen, die aan de kiezing deel nemen, te vergrooten. Daaruit trekt hij volgend besluit : « In één woord, onder de gegevens waarin de verplichtende stemming te Sint-Gallen in werking is, hebben de kiezers zich over de verplichting niet te beklagen » want de wijze waarop de wet toegepast wordt is geenszins drukkend. De inrichting schijnt overigens aan geene partij schade of voordeel aan te brengen ; geene enkele heeft er belang bij of denkt er tot hiertoe aan de wijziging of de afschaffing van 't bestaande stelsel te vragen. — *Le Vote obligatoire en Suisse*, Brussel, 1833.

(2) *Handelingen der Kamers*, 9 Februari 1858.

(3) *Handelingen der Kamers*, 2 Juni 1867.

geldend, is eene enkele, bijgevolg overheerschende, onweerstaanbare kracht in 't leven roepen : 't is de inrichting der dwingelandij, welke ook de openbare macht weze in welker voordeel zij uitgeoefend wordt (1) ».

Zelfs onder de stelsels, waarbij men — als tot nu toe in België — verkoos de hoofdzakelijke zending der Hoogere Kamer aan de vrees voor botsing ten offer te brengen, is men niet beveiligd voor toestanden, die, op 't eerste gezicht, onoplosbaar schijnen. Om die te zien ontstaan, is het voldoende eenige arrondissementen te veronderstellen waar, voor den Senaat, de persoonlijke invloed der kandidaten bij een zeker getal kiezers alle andere overweging te boven gaat, iets dat onder de gewone vooruitzichten behoort.

In de gevreesde tegenstrijdige houding, op zichzelf genomen, steekt geen kwaad; zij mocht zelfs op een wezenlijk nut uitkomen. De grondwettelijke onmogelijkheid van het ontstaan er van zou bewijzen dat eene der machten geene doeltreffende of met zijne bestemming overeenkomstige werking kan uitoefenen.

Toevallig mocht zeker die tegenstrijdige houding aanleiding tot moeilijkheid geven. Doch het komt er op aan te weten of daarvoor zoo zeer hoeft gevreesd te worden dat men, om zulke tegenstrijdigheid op onvolkomen wijze af te wenden, het stelsel zelf van verdeeling van 't Parlement in twee Kamers op voorhand vernietigen zou. Dat denkt de Commissie niet.

Merken wij vooreerst aan, dat vrees voor botsing tusschen de twee Kamers dikwijls het begin van politieke wijsheid mocht wezen. Dat is een bij voorraad verwezenlijkt goed waarmede, bij de vergelijking der voor- en nadeelen van den toestand onafscheidbaar, rekening dient gehouden te worden.

Merken wij nog aan, dat beide vergaderingen — de Senaat vooral — er het eerst belang bij hebben, slechts in gevallen van ernstige noodzakelijkheid botsing te doen ontstaan, en ze op minnelijke wijze te schikken. Daarin is een belangrijke waarborg tegen de mogelijke gebeurtenissen der toekomst opgesloten.

Laat ons, van een anderen kant, dit op ondervinding gegronde feit aanstippen, dat men vaak gemakkelijk, op werkelijk gebied, moeilijkheden oplost die theoretisch en op 't eerste gezicht onoverkomelijk schenen. Dat is zoo waar voor de Parlementen als voor de menschen. De instellingen moeten niet beoordeeld worden naar sommige uiterste gevolgen die er uit schijnen te kunnen voortspruiten. Lees de Grondwet der Vereenigde Staten van Amerika, dikwijls tot voorbeeld genomen. De eerste indruk, dien ons bij de studie dier Grondwet treft, is dat men voor een werktuig staat, dat bij den eersten draai van 't wiel zal stukvallen !

De Grondwet des Verbonds schijnt gemaakt om botsing te doen ontstaan, te verergeren, te verlengen. De heer Boutmy doet zulks op aardige wijze opmerken : « In de overeenkomst van Philadelphia,

(1) ÉMILE BANNING. Redevoering over de herinrichting van den Senaat uitgesproken in de *Société d'Études sociales et politiques (section de Législation comparée)*, zitting van 7e Mei 1892.

zegt hij, tot bijgeloof toe doordrongen van het stelsel van Montesquieu, heeft men er zich gansch op toegelegd om de machten gescheiden te houden. De wegen aan deze afgebakend, zijn onveranderlijk gelijklopend; nergens is er een kruisweg. Wel kunnen zij elkaar zien, en met blik of stem uit de verte dreigen; doch geen kruisweg waar zij kunnen samenkomen, elkaar te lijve gaan en eenen strijd beginnen, die aan eene van beide het voordeel geven en het laatste woord. (1) »

Nochtans werkt het regeeringstuig tamelijk goed en, moet de regeering, in zekere toestanden, « op regiem leven », het gaat er niet altoos te slechter om.

Want er bestaat een groote factor die, tusschen even onafhankelijke machten, geroepen om aan de regeering van een land deel te nemen, aanhoudend werkt om de wegen tot overeenkomst te effenen: *de tijd*. Aan den geest van verzoening laat hij toe zijne taak te volbrengen en aan het gezond verstand der natie zijne stem te doen hooren.

Nog een ander factor beoogt hetzelfde doel: *de noodzakelijkheid*, « die vindingrijk maakt » en die de Staatsmannen op de baan der gewenschte oplossingen leidt. Men zou aan de parlementaire wijsheid moeten wanhopen, indien zij niets vermocht om, in zekere gevallen, de uiterste gevolgen van onvolmaakte wetten te temperen.

In Amerika beschikt men schier enkel over die middelen. De uitvoerende macht heeft er den uitweg niet, een beroep te doen op het land en den volkswil te raadplegen. Bij ons bestaat er een ander hulpmiddel: de gelijktijdige of afzonderlijke ontbinding der twee beraadslagende vergaderingen. Die belangrijke grondwettelijke drijfveer door eene bedreven hand in beweging gebracht kan over 't algemeen toereikend geacht worden om een goeden uitslag teweeg te brengen.

Indien zich nieuwe noodwendigheden moesten voordoen, dan zullen onze Kamers, binnen de grenzen der Grondwet blijvende en bij voortduring afzonderlijk beraadslagende, ongetwijfeld het middel vinden om samen te komen, bijvoorbeeld in gemengde commissiën, gelast met het voorbereiden en het verwezenlijken eener overeenkomst. Overleveringen zullen tot stand komen en de noodige regelen vaststellen voor de oplossing der quaestiën, die eene onmiddellijke beslissing vergen. Zoo de gebruiken in de hedendaagsche wetgevingen haren invloed van vroeger niet meer bezitten, hoeft men daaruit op te maken dat hare rol nietig moet wezen bij de ontwikkeling onzer instellingen?

Dienen wij bestendige beduchtheid nog meer te gemoet te komen? In den schoot der Commissie heeft een lid de meening uitgedrukt, dat de herziening van artikel 26 zou toelaten, in stede van 't *referendum*, dat naar allen schijn niet zal aangenomen worden, in de Grondwet eene bijzondere bepaling te lasschen waardoor, in geval van botsing, beide Kamers, na volledige of gedeeltelijke hernieuwing, gemachtigd worden om samen te vergaderen ten einde de botsing te doen ophouden. Dergelijke vergadering is reeds door de Grondwet voorzien voor verschil-

(1) *Études de droits constitutionnel*, bladz. 135.

lende omstandigheden, zooals blijkt uit artikelen 79, 80, 81, 82, 83. Daarop werd, in het Nationaal Congres, de aandacht gevestigd door de heeren graaf de Merode en Rogier, als zijnde juist een middel om het geschil tusschen de twee Kamers te vereffenen. De gelijkheid van beide Kamers zou gemakkelijk kunnen geëerbiedigd blijven, door, bij voorbeeld, aan de senatoren meervoudig stemrecht te schenken. De Commissie heeft niet geoordeeld uitspraak te moeten doen aangaande dien maatregel, waarvan zij het gebeurlijk onderzoek voorbehiel tot het oogenblik der bespreking van artikel 26. Thans is zij geneigd te denken, dat de tegenwoordige middelen om mogelijke botsing tusschen Senaat en Kamer te doen ophouden, zullen volstaan, en dat het erfelijk gezond verstand van ons volk ons op dit evenals op zoo menig ander gebied, tegen buitensporigheid zal behoeden.

De grondwettelijke regeeringen kunnen niet leven van onverzoenbare politiek. In haren schoot worden menige vraagstukken gesteld, die geene volstrekt gepaste oplossing kunnen erlangen. Denkt men, bij voorbeeld, dat de weigering van bekrachtiging, eenerzijds, de weigering van begroo-ting, anderzijds, zouden kunnen overeengebracht worden, wanneer men ze tot het uiterste tegenover elkander stelt? En vindt men het raadzaam, altijd de vraag te stellen : Wie heeft het laatste woord ? Nationale staatkunde lost die quaestiën op door ze niet te willen aannemen. Nationale staatkunde veronderstelt iets buiten hetwelk er, in der waarheid, geene grondwettelijke regeering kan bestaan : 't is dat, in geval van geschil tusschen de groote oppermachten, deze immer genoegzame wijsheid zullen bezitten om er toe te komen, hand in hand, een vergelijk te treffen op het altaar des Vaderlands.

XI. — Getal senatoren. — Art. 54.

De thans bestaande regel betreffende het getal senatoren is volgenderwijze opgesteld : « *De Senaat is samengesteld uit een getal leden gelijk aan de helft van de afgevaardigden der andere Kamer.* »

Het getal leden der Hoogere Kamer is, over 't algemeen, in de verschillende landen (1), zoo aanzienlijk niet als dat der Tweede Kamer. »

(1) Ziehier eenige opgaven aangaande de verhouding tusschen de leden der twee Kamers in de voornaamste landen :

I. Landen met politieke eenheid :

Oostenrijk : 1° Kamer, 229 leden ; 2° Kamer, 353 leden.
 Beieren : 1° Kamer, 73 leden ; 2° Kamer, 159 leden.
 Chile : 1° Kamer, 32 leden ; 2° Kamer, 94 leden.
 Denemarken : 1° Kamer, 66 leden ; 2° Kamer, 102 leden.
 Spanje : 1° Kamer, 360 leden ; 2° Kamer, 432 leden.
 Frankrijk : 1° Kamer, 300 leden ; 2° Kamer, 584 leden.
 Groot-Brittannië : 1° Kamer, 541 leden ; 2° Kamer, 670 leden.
 Hongarije : 1° Kamer, 933 leden ; 2° Kamer, 443 leden.
 Italië : 1° Kamer, 390 leden ; 2° Kamer, 508 leden.

Die getalminderheid veronderstelt niet de minste ondergeschiktheid van den Senaat in welk opzicht ook, doch waarborgt meer kalmte bij de beraadslagingen der Hoogere Vergadering. De ondervinding schijnt bewezen te hebben, dat bewegelijkheid en driftengloed, in de beraadslagende lichamen, rechtstreeks met het getal harer leden in evenredigheid zijn.

Men weet dat, naar luid van artikel 49 der Grondwet — welk artikel niet aan herziening onderworpen is — « de kieswet het getal afgevaardigden volgens de bevolking vaststelt », en « dat getal de verhouding van een afgevaardigde op 40,000 inwoners niet mag overtreffen ». Die verhouding werd, in de werkelijkheid, sinds den aanvang onzer inrichting aangenomen en, daarvan uitgaande, wordt, bij elke tienjarige volksoptelling, het getal leden in evenredigheid gebracht met de vermeerdering van 's lands bevolking.

Het getal senatoren is, van zijnen kant, en in dezelfde voorwaarden, 1 senator op 80,000 inwoners. Het bedraagt tegenwoordig 76 leden.

Verschillende voorstellen werden aangeboden ten einde het door de Grondwet vastgestelde getal senatoren te vermeerderen. De gedachte om dat getal op 100 leden te brengen, zooals de achtbare baron Surmont de Volsberghe het eerst had voorgesteld, werd niet aangenomen. De Commissie verkoos dat, in de toekomst, het getal leden van beide Kamers eene zekere rekbaarheid zou behouden in verband met de mogelijke vermeerdering der bevolking. Zij nam evenwel aan dat de wet macht zou hebben om het cijfer der leden van den Senaat tot de twee derden van dat der Kamerleden te verhoogen.

Die bepaling heeft voor doel, het verbreedten van den toegang tot den Senaat voor de nieuwe klassen van kiesbaren door artikel 56 aangewezen en, in voorkomend geval, het bevorderen van de toepassing der evenredige vertegenwoordiging, tot welker goede werking, in iedere omschrijving, een nog al aanzienlijk getal te verdeelen zetels noodzakelijk schijnt.

Dien ten gevolge werd het voorstel tot vervanging van artikel 54 der Grondwet opgesteld als volgt :

De Senaat is samengesteld uit een getal leden in verhouding tot de bevol-

Nederland : 1° Kamer, 50 leden ; 2° Kamer, 100 leden.
 Portugal : 1° Kamer, 254 leden ; 2° Kamer, 180 leden.
 Pruisen : 1° Kamer, 305 leden ; 2° Kamer, 433 leden.
 Rumenië : 1° Kamer, 120 leden ; 2° Kamer, 183 leden.
 Saksen : 1° Kamer, 48 leden ; 2° Kamer, 82 leden.
 Zweden : 1° Kamer, 147 leden ; 2° Kamer, 228 leden.
 Wurtemberg : 1° Kamer, 36 leden ; 2° Kamer, 93 leden.

II. Bondstaten :

Duitschland : Bondsraad, 58 leden ; Reichstag, 397 leden.
 Brazilië . Senaat, 63 leden ; 2° Kamer, 205 leden.
 Vereenigde-Staten van Amerika : Senaat, 88 leden ; 2° Kamer, 356 leden.
 Mexico : 1° Kamer, 56 leden ; 2° Kamer, 227 leden.
 Argentijnsche Republiek : 1° Kamer, 30 leden ; 2° Kamer, 86 leden.
 Zwitserland : Statenraad, 44 leden ; Nationale Raad, 147 leden.

king van iedere provincie en gelijk aan, ten minste, de helft en, ten hoogste, de twee derden van het getal afgevaardigden bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

**XII. — Voorwaarden van kiesbaarheid tot den Senaat. —
Art. 56.**

Ziehier den tekst van het thans bestaande artikel 56 :

Om tot senator te kunnen benoemd worden en senator te kunnen blijven, moet men :

- 1° Belg zijn van geboorte of de groote naturalisatie verkregen hebben ;*
- 2° Politieke en burgerlijke rechten bezitten ;*
- 3° In België metterwoon gevestigd zijn ;*
- 4° Ten minste veertig jaar oud zijn ;*
- 5° In België minstens 1,000 gulden rechtstreeksche belasting, patent inbegrepen, betalen.*

In de provinciën, waar de lijst der burgers, die 1,000 gulden rechtstreeksche belasting betalen, niet de verhouding van 1 op eene bevolking van 6,000 zielen bereikt, wordt zij aangevuld door de meestaangeslagenen der provincie, tot die verhouding van 1 op 6,000 bereikt zij.

Dat artikel behelst sommige voorwaarden van kiesbaarheid aangaande dewelke geene enkele wijziging werd voorgesteld. Tot deze behooren de drie eerste voorwaarden betreffende het inboorlingsrecht of de groote naturalisatie, het bezit der burgerlijke en politieke rechten en de woonplaats in België.

De vierde voorwaarde, omtrent den ouderdom van 40 jaar, werd insgelijks door de Commissie van den Senaat zonder moeilijkheid gehandhaafd. Rijpere leeftijd behoort bij de overleveringen eener vergadering wier benaming zelve de herinnering aan eene lange levenservaring opwekt. De Commissie der XXI, van de Kamer, heeft overigens ook den ouderdom van 40 jaar voor den Senaat aangenomen.

De vijfde voorwaarde, die den kiesbaarheidcijsns betreft, was het voorwerp van een lang en ernstig onderzoek van wege de Commissie.

Het werk van het Nationaal Congres, te dien opzichte, hoeft goed verstaan te worden.

Na de werving van den Belgischen Senaat gesteund te hebben op het grondbeginsel van kiezing, hebben de Grondwetgevers niet gedwaald, wanneer zij, in een hoogen cijsns van kiesbaarheid, een bijzonderen waarborg van onafhankelijkheid en behoudszin zochten, en daarbij een belangrijk middel om beide Kamers te doen verschillen. « Men verkiest », zegde tot het Congres graaf Felix de Merode, in de reeds aangehaalde rede, « men verkiest, als waarborg voor de openbare rust, eenen Senaat van aanzienlijke grondeigenaars, niet, zooals ik reeds zegde, omdat zij bijzondere belangen te verdedigen hebben, maar omdat men, niet ten onrechte, een meer bezadigden en voorzichtigen ijver voor 't algemeen

welzijn van hen mag hopen, omdat men hun, te recht, meer persoonlijke redenen toeschrijft om schokken, die de maatschappij in gevaar brengen, te duchten. »

Moest men den Senaat, zooals hij thans ingericht is, beschouwen als het eigendomsrecht op meer bijzondere wijze vertegenwoordigende, dan zou men ook niet uit het oog mogen verliezen dat eigendom, met het gezin, een van de hoofdzakelijke grondslagen is der burgerlijke maatschappij. Doch, wij bewezen het daareven, het standpunt onzer Grondwetgevers was meer verheven.

Het is niet van belang ontbloot deze daadzaak op te merken dat de tegenwoordige inrichting onzer Hoogere Kamer in den Senaat vertegenwoordigers gebracht heeft van al de groote maatschappelijke belangen : groote nijverheid, groothandel, wetenschap, bestuur, leger, magistratuur, enz., geestelijkheid en arbeid uitgezonderd. Doch dit laatste kenmerk was niet uitsluitend van toepassing op den Senaat in het verleden. Aan de bestanddeelen, waaruit tot hertoe de Hoogere Kamer samengesteld was, kan overigens niet te laste worden gelegd, dat zij hunne ingevingen zouden geput hebben uit andere bronnen dan die van 't algemeen belang, of eene andere bezorgdheid dan voor het welzijn en de grootheid des Vaderlands.

Nog deze juiste bemerking werd gemaakt, dat kiesbaarheidscijns in den grond meer liberaal is dan kiescijns. Heeft hij dan al voor gevolg dezen laatste alleen toe te laten zijne lasthebbers slechts tusschen een beperkt getal uit te kiezen, toch laat hij van een anderen kant, aan al de verlangens van 't kiezerskorps, middelen tot openbaring over, en blijven de lastgevers vrij om, in zeer ruime mate, hun programma te doen bovenkomen.

De Commissie toonde zich zeer krachtdadig bij het verdedigen van den kiesbaarheidscijns.

Met een der meest uitstekende leden van het Congres, den heer Lebeau, beschouwt zij die zaak als « de levensquaestie voor den Senaat ».

Des te grooter belang hecht zij aan de handhaving van den kiesbaarheidscijns, dewijl, tegenover eene tweede Kamer, wier uitzicht gevoelige wijzigingen ondergaan en misschien grondig veranderen kan, de waarborg, die thans voor de Hoogere Kamer bestaat, er meer zal toe bijdragen om aan deze laatste vergadering het behoudend karakter, dat zij behoeft, te bewaren.

Gelijk gevend aan, in zekere mate, gegronde verwijten, toonde de Commissie zich geneigd tot uitbreiding der lijsten van kiesbaren voor de Hoogere Vergadering. Verstaan wij nochtans elkander. Die lijsten uitbreiden in den zin eener onbezonnen vermindering van den kiesbaarheidscijns, dat ware tegen het doel zelf der hervorming van den Senaat ingaan. Den Senaat in zijnen grondslag, dit is langs de zijde der kiezers, vervolkschen, hem aan het toppunt, dit is langs de zijde der kiesbaren, vervolkschen, is dat niet, deze vergadering meer en meer tot de soortverwante, de weërger der Kamer maken? Zonder eene gematigde vermindering van den kiesbaarheidscijns voor den Senaat, alsmede eene breedere verhouding voor het getal kiesbaren in betrekking tot de bevolking van de

hand te wijzen, beschouwt de Commissie soortgelijke toegevingen als strekkende tot vervalsching van 't eigenaardig karakter des Senaats, en tot voorbereiding van den ondergang der Hoogere Vergadering.

Zij meent dat de uitbreiding der lijsten van kiesbaren vooral dient begrepen te worden in den zin van toevoeging bij de huidige kiesbaren, van nieuwe klassen waaronder personen, uitmuntend door hunne verdiensten, door de hooge ambten welke zij bekleeden of bekleed hebben, zullen gerangschikt worden.

Zij is overigens van oordeel, dat die klassen derwijze moeten bepaald worden dat zij, zooveel mogelijk, slechts wezenlijk buitengewone mannen aan de keuze van 't kiezerskorps aanbieden : wat niet zou gebeuren, moesten de nieuwe klassen te zeer uitgebreid worden.

Zij denkt dat er, in zekere gevallen, wanneer het ambtenaars geldt, wier loopbaan van de Regeering afhangt of wier hoedanigheid geene politieke bemoeiingen toelaat, redenen bestaan tot het nemen van waarborgen die de noodzakelijke onafhankelijkheid der leden van het Parlement vrijwaren en de politiek beletten in kringen binnen te dringen waar zij zich niet, zonder gevaar, kan vertoonen. Die waarborgen zouden, in de veronderstelling van het aannemen der evenredige vertegenwoordiging, des te meer waarde hebben, daar de meerderheid in den Senaat minder aanzienlijk zou kunnen zijn en gemakkelijker gewijzigd.

Ten slotte houdt zij voor onontbeerlijk, de inschrijving, in de Grondwet, der lijst van kiesbaren zonder cijnsvoorwaarde. De mogelijke vreeze, dat de nuttige bijvoeging van enkele nieuwe kiesbaren door dien maatregel mocht vertraagd worden, weegt, naar 't oordeel van de meerderheid der Commissie, niet op tegen de groote, van het tegenoverstaande stelsel onafscheidbare bezwaren, waarvan het minste zou wezen, ruimschoots de baan te openen voor de hervorming der hoofdzakelijke grondslagen van den Senaat. Daarom verwierp zij de gedachte om, bij middel eener zelfs door de 2/3 gestemde wet, de klassen van kiesbaren naderhand te wijzigen.

De Commissie van den Senaat — daaromtrent eensgezind met de Commissie der Kamer — meent zich te moeten bepalen bij de volledige inschrijving, in onze Grondwet, der nieuwe klassen, door de Grondwetgevende Kamers begiftigd met het recht om voor den Senaat gekozen te worden.

In die klassen van kiesbaren, zonder cijnsvoorwaarde, heeft de Senaat niet geoordeeld de leden en oud-leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers te mogen opnemen. Het scheen haar toe dat de noodwendigheid om tusschen beide vergaderingen een verschil te handhaven, onder een stelsel, waar dat verschil ontoereikend dreigt te worden, zulke gevolgtrekking volstrekt na zich sleepte; des te meer, daar dergelijke bijvoeging inderdaad zou uitgekomen zijn op de eenvoudige weglating van alle andere klassen van kiesbaren.

De Commissie heeft, in dat opzicht, de oud-senatoren op denzelfden voet geplaatst als de leden der tweede Kamer.

In het vooruitzicht dat fiscale hervormingen den toestand van sommige cijnskiesbaren mochten wijzigen, heeft de Commissie geoordeeld, in ieder geval, de kiesbaarheid der eigenaars of vruchtgebruikers, wier kadastraal

inkomen minstens 15,000 frank bedraagt, te moeten verzekeren. De Regeering had het initiatief van dergelijken maatregel genomen en voorgesteld de eigenaars van onroerende goederen, ter waarde van 500,000 fr., kiesbaar te verklaren. De toepassing van 't bedrag van 't kadastraal inkomen scheen ons eenvoudiger toe en vooral gemakkelijker ten opzichte van 't bewijs door de belanghebbenden te leveren.

De algemeene cijns van 2,000 frank, die eerst aangenomen was, werd tot 1,500 frank verminderd; de verhouding van 1 kiesbare op 6,000 inwoners, voor iedere provincie, werd gebracht tot 1 op 5,000.

Dienvolgens stelde de Commissie in deze bewoordingen het nieuw voorstel op, bestemd om artikel 56 der Grondwet te vervangen, welk voorstel met 12 stemmen tegen 5 werd aangenomen :

ART. 56. — *Om kiesbaar te zijn tot den Senaat, moet men :*

- 1° *Belg zijn van geboorte of de groote naturalisatie verkregen hebben ;*
- 2° *Burgerlijke en politieke rechten bezitten ;*
- 3° *In België metterwoon gevestigd zijn ;*
- 4° *Minstens 40 jaar oud wezen ;*
- 5° *In België ten minste 1,500 frank rechtstreeksche belasting, patent inbegrepen, betalen ;*

Ofwel hetzij eigenaar, hetzij vruchtgebruiker zijn van onroerende goederen, in België gelegen, waarvan 't kadastraal inkomen minstens 15,000 frank bedraagt.

In de provinciën waar het getal dier kiesbaren de verhouding van 1 op 5,000 inwoners niet bereikt, wordt de lijst aangevuld door de meestaangeslagenen der provincie tot beloop dier verhouding. De op de aanvullende lijst gebrachte burgers zijn alleen kiesbaar in de provincie waar zij metterwoon gevestigd zijn.

Zijn, daarenboven, kiesbaar in gansch het rijk, indien zij de vier eerste bovengemelde voorwaarden vervullen, de burgers die tot de volgende klassen behooren :

- 1° *Ministers ;*
- 2° *Oud-ministers ;*
- 3° *Ministers van State ;*
- 4° *Oud-voorzitters en oud-ondervoorzitters der wetgevende vergaderingen ;*
- 5° *Voorzitter en ondervoorzitters der Kamer van Volksvertegenwoordigers ;*
- 6° *Aartsbisschop en besturende bisschoppen (katholieke godsdienst) ; predikant-voorzitter van den evangelischen kerkeraad te Brussel ; groot-rabbijn van den israëlitischen kerkeraad te Brussel ;*
- 7° *Oud-gevolmachtigde ministers en zaakgelastigde ministers die dat ambt gedurende minstens twee jaar waargenomen hebben ;*
- 8° *Gevolmachtigde ministers en zaakgelastigde ministers die sedert minstens twee jaar dat ambt bekleeden ;*
- 9° *Oud-officiëren-generaal van het leger die dat ambt werkelijk waargenomen hebben ;*
- 10° *Officiëren-generaal van het leger ;*

- 11° *Oud-officieren-generaal der burgerwacht, die dat ambt werkelijk waargenomen hebben;*
- 12° *Oud-leden van 't Verbrekingshof of van dezes parket;*
- 13° *Leden van 't Verbrekingshof of van dezes parket;*
- 14° *Oud-leden van een Beroepshof of van dezes parket;*
- 15° *Leden van een Beroepshof of van dezes parket, sinds twaalf jaar in dienst;*
- 16° *Oud-voorzitters eener rechtbank van eersten aanleg, die dat ambt gedurende twaalf jaar bekleed hebben;*
- 17° *Oud-voorzitters eener handelsrechtbank, die dat ambt gedurende twaalf jaar bekleed hebben;*
- 18° *Oud-stafhouders en stafhouders van de orde der advocaten bij het Verbrekingshof of een Beroepshof, tweemaal gekozen;*
- 19° *Bestuurders en oud-bestuurders van eene der klassen der Koninklijke Belgische Academie voor wetenschappen, fraaie letteren en schoone kunsten;*
- 20° *Voorzitter en oud-voorzitters der Koninklijke Academie voor geneeskunde;*
- 21° *Bestuurder en oud-bestuurders der Koninklijke Vlaamsche Academie;*
- 22° *Werkende leden, sinds twaalf jaar, der verschillende Koninklijke Academiën;*
- 23° *Rectors en professors der Staatshoogescholen, die sinds vijftien jaar hun ambt bekleeden;*
- 24° *Rectors en professors der vrije hoogescholen, die sinds vijftien jaar hun ambt bekleeden;*
- 25° *Oud-gouverneurs van provinciën;*
- 26° *Gouverneurs van provinciën;*
- 27° *Oud-voorzitters van eenen provincieraad, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben;*
- 28° *Voorzitters van provincieraden, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben;*
- 29° *Oud-leden eener bestendige deputatie, die gedurende acht jaar hun mandaat vervuld hebben;*
- 30° *Leden eener bestendige deputatie, die gedurende acht jaar hun mandaat vervuld hebben;*
- 31° *Burgemeesters en oud-burgemeesters eener gemeente van minstens 50,000 zielen, die dat ambt gedurende twaalf jaar waargenomen hebben;*
- 32° *Oud-algemeene secretarissen van een ministerie;*
- 33° *Oud-voorzitters der Rekenkamer;*
- 34° *Voorzitter der Rekenkamer;*
- 35° *Oud-raadsheeren bij de Rekenkamer, die dat ambt gedurende twaalf jaar hebben waargenomen;*
- 36° *Raadsheeren bij de Rekenkamer sinds twaalf jaar;*
- 37° *Gouverneur en oud-gouverneurs der Nationale Bank;*
- 38° *Voorzitter en oud-voorzitters van den Hooger Landbouwwaad, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben;*

39° Voorzitter en oud-voorzitters van den Hoogeren Nijverheids- en Handelsraad, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben ;

40° Voorzitter en oud-voorzitters van den Hoogeren Arbeidsraad, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben ;

41° Voorzitter en oud-voorzitters van den Hoogeren Raad voor openbare gezondheid, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben.

De kiesbaren vermeld onder n^{rs} 5°, 8°, 10°, 13°, 15°, 23°, 26°, 28°, 30°, 34° en 36°, zijn gehouden, vóór de eed aflegging, te kiezen tusschen hun ambt en het mandaat van senator.

XIII. — Het mandaat van senator wordt niet bezoldigd. — Art. 57.

« *De senatoren ontvangen noch jaarweld, noch vergoeding.* » : Aldus luidt de tegenwoordige tekst van artikel 57. De herziening daarvan werd voorgesteld om geen onrechtstreekschen hinderpaal op te werpen tegen zulke herinrichting van den Senaat welke, onaangezien het huidig stelsel, de beste zou worden geacht.

Ondanks de uitbreiding der lijst van kiesbaren tot den Senaat, oordeelt de Commissie dat er geene redenen bestaan tot afwijking van den grondwettelijken regel, die tot hiertoe van kracht was, wat het niet-bezoldigen van 't mandaat van senator betreft.

Zij aanziet echter niet als eene vergoeding, in den zin van artikel 57, alle parlamentsleden op gelijken afstand van de zetelplaats der wetgeving te brengen door hun kosteloos spoorwegverkeer toe te staan van de plaats waar zij wonen tot de hoofdstad.

Zij wenscht aan de wet alle vrijheid te gunnen om te dien opzichte te beslissen wat voegzaam zal worden geacht.

Onder voorbehoud dier opmerking, doet de Commissie het voorstel, den tekst van artikel 57 te handhaven, zooals hij thans opgesteld is.

Die bepaling werd met eenparigheid, op twee stemmen na aangenomen.

XIV. — Belgische Prinsen van het Vorstenhuis zijn van rechtswege senator. — Art. 58.

Artikel 58, waarvan de herziening insgelijks wordt voorgesteld, is volgenderwijze opgesteld: « *Op den ouderdom van achttien jaar, is de vermoedelijke erfgenaam des Konings van rechtswege senator. Hij heeft slechts beraadslagende stem wanneer hij vijf-en-twintig jaar oud is.* »

De redenen der gevraagde herziening opgevend, drukt de Regeering, in haar ontwerp van verklaring van 2ⁿ Februari 1892, zich uit als volgt : « Naar luid van artikel 58, is de vermoedelijke opvolger des Konings van rechtswege senator. De Regeering is van gevoelen dat het voegzaam is dat recht in dezelfde voorwaarden toe te kennen aan al de prinsen van het Vorstenhuis. Geen beter middel bestaat er om hen, die door hunne geboorte kunnen geroepen worden om den last der kroon te

torschen, voor het openbaar leven te vormen, en de voorgestelde bepaling is in meer dan ééne Grondwet geschreven. »

Het ontwerp van opstelling van 't nieuw artikel 58, op 31 December 1892 door den heer Beernaert aan beide Kamers medegedeeld, drukt zich aldus uit :

« Op den ouderdom van achttien jaar, zijn de vermoedelijke opvolger des Konings en de andere Belgische Prinsen van het Vorstenhuis van rechtswege senator. Slechts op den ouderdom van vijf-en-twintig jaar hebben zij zitting en stem. »

De Commissie, de gedachte toetredende, die, in deze omstandigheid, de Regeering bezielde, acht zich gelukkig eene bepaling goed te keuren die niet alleen den luister van den Senaat verhoogt, maar tevens van aard is om de banden, die de Hoogere Vergadering aan ons nationaal Vorstenhuis hechten, nog nauwer toe te halen.

Die bepaling werd met eenparigheid van stemmen goedgekeurd.

XV. — Besluit.

Ziedaar, Waarde Heeren, de nieuwe Grondwetsartikelen welke uwe Commissie de eer heeft aan den Senaat te onderwerpen.

De quaestie van de herinrichting der eerste Wetgevende Kamer is eene der gewichtigste die kunnen aangeroerd worden door eenen wetgever, geroepen, zooals wij het op dit oogenblik zijn, om aan een volk den vasten vorm van zijn nationaal leven te schenken. De omstandigheden waarin wij tot die herinrichting overgaan, zijn voorzeker niet van aard om dat gewicht te verminderen.

Het vraagstuk naar welks oplossing wij gestreefd hebben, is, in ruime mate, met moeilijkheden omgeven. In dergelijke zaken vooral mag men niet vergeten dat de staatkunde wat anders is dan de wetenschap van het volstrekte.

De Commissie had te kiezen tusschen eene volkomene hervorming van den Senaat op den grondslag van de vertegenwoordiging der belangen en eene versterking der huidige inrichting met het oog op matigende werking.

Tegenover in de toekomst mogelijke gebeurtenissen, was de Commissie van gevoelen dat zij niet mocht toegeven aan een radicalen hervormingsgeest en het onbekende op het onbekende enten.

Zij heeft geoordeeld dat men het onmiddellijk bereikbare moest najagen en zich toegevingen getroosten om tot eene uitkomst te geraken.

De voornaamste voorgestelde nieuwigheden betreffen de volgende punten : Kiezing in twee graden, rijpere leeftijd van 35 jaar voor het kiesrecht ; uitbreiding der lijsten van kiesbaren ; vermeerdering van het getal senatoren ; verplichtende stemming. Elke dier bepalingen werd, in de Commissie, door eene groote meerderheid aangenomen.

Met vertrouwen stellen wij ze tot onderzoek voor aan onze achtbare

collegas. Zij zullen aan onze heringerichte vergadering eene merkwaaardige plaats tusschen de senaten der verschillende natiën verzekeren. Zij zullen de eerste Kamer in de mogelijkheid stellen eene gewichtige en doeltreffende rol te spelen bij het nieuwe evenwicht onzer staatkundige inrichtingen. Zij zijn van aard om het gebouw te versterken, dat de Grondwetgevers van 't jaar 1893 willen oprichten, tot voorspoed en grootheid des Vaderlands.

De Verslaggever,
Ridder DESCAMPS.

De Voorzitter,
Baron T'KINT DE ROODENBEKE.

BIJLAGE I.

Vergelijkende tabel der tegenwoordige bepalingen van Titel III, 1^e hoofdstuk, afdeeling II, « Over den Senaat » en der nieuwe bepalingen door de Commissie voorgesteld.

Tegenwoordige tekst der Grondwet.

ART. 53.

De leden van den Senaat worden, naar gelang der bevolking van iedere provincie, gekozen door de burgers die de leden der Kamer van Volksvertegenwoordigers benoemen.

Tekst door de Commissie voorgesteld.

ART. 53.

De leden van den Senaat worden gekozen door de burgers die de Kamer van Volksvertegenwoordigers benoemen en volgens de voorwaarden bepaald bij artikel 47 §§ 2 en volgende.

Nochtans moeten de kiezers volle 35 jaar oud zijn.

De verkiezing heeft plaats in twee graden.

Het kiezerskorps in den tweeden graad wordt benoemd voor acht jaar, behalve in geval van ontbinding des Senaats; het is samengesteld uit afgevaardigden, benoemd door de kiezers van iedere gemeente, in de verhouding van één op twee honderd of gedeelte van twee honderd inwoners.

Aan de afgevaardigden worden toegevoegd, de Volksvertegenwoordigers en de provincieraadsleden der kiesomschrijving.

De benoeming der afgevaardigden moet geschieden buiten het tijdperk der kiezingen voor den Senaat. De wet duidt daartoe het tijdstip aan.

Om afgevaardigde te kunnen wezen, dient men kiezer voor den Senaat te zijn in de gemeente en over minstens twee stemmen te beschikken.

De benoeming der toegevoegde afgevaardigden wordt ingericht door de wet.

De wet regelt de omschrijving der kiescolleges.

De lagere kiezers stemmen in de gemeente.

De stemming is verplichtend voor de lagere kiezers evenals voor de kiezers in den tweeden graad.

ART. 54.

De Senaat is samengesteld uit een getal leden gelijk aan de helft van die der andere Kamer.

ART. 54.

De Senaat is samengesteld uit een getal leden in verhouding tot de bevolking van iedere provincie en gelijk aan, ten minste, de helft en, ten hoogste, de twee derden van het getal afgevaardigden bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

ART. 55.

De Senatoren worden voor acht jaar gekozen; alle vier jaar worden zij voor de helft herkozen, volgens de orde der reeksen door de kieswet aangeduid.

In geval van ontbinding, wordt de gansche Senaat herkozen.

ART. 55.

Niet aan herziening onderworpen.

ART. 56.

Om tot Senator te kunnen benoemd worden en senator te kunnen blijven, moet men :

1° Belg zijn van geboorte of de groote naturalisatie verkregen hebben ;

2° Politieke en burgerlijke rechten bezitten ;

3° In België metterwoon gevestigd zijn ;

4° Ten minste veertig jaar oud zijn ;

5° In België minstens 1,000 gulden rechtstreeksche belasting, patent inbegrepen, betalen.

In de provinciën, waar de lijst der burgers, die 1,000 gulden rechtstreeksche belasting betalen, niet de

ART. 56.

Om kiesbaar te zijn voor den Senaat, moet men :

1° Belg zijn van geboorte of de groote naturalisatie verkregen hebben ;

2° Burgerlijke en politieke rechten bezitten ;

3° In België metterwoon gevestigd zijn ;

4° Minstens 40 jaar oud zijn ;

5° In België minstens 1,500 frank rechtstreeksche belasting, patent inbegrepen, betalen, ofwel hetzij eigenaar, hetzij vruchtgebruiker zijn van onroerende goederen, in België gelegen, waarvan 't kadastral inkomen minstens 15,000 frank bedraagt.

In de provinciën waar het getal dier kiesbaren de verhouding van

verhouding van 1 op eene bevolking van 6,000 zielen bereikt, wordt zij aangevuld door de meestaangeslagenen der provincie, tot beloop dier verhouding van 1 op 6,000.

1 op 5,000 inwoners niet bereikt, wordt de lijst aangevuld door de meestaangeslagenen der provincie tot beloop dier verhouding. De op de aanvullende lijst gebrachte burgers zijn alleen kiesbaar in de provincie waar zij metterwoon gevestigd zijn.

Zijn, daarenboven, kiesbaar in gansch het rijk, indien zij de vier eerste bovengemelde voorwaarden vervullen, de burgers die tot de volgende klassen behooren :

1° Ministers ;

2° Oud-ministers ;

3° Ministers van State ;

4° Oud-voorzitters en oud-onder-voorzitters der wetgevende vergaderingen ;

5° Voorzitter en ondervoorzitters der Kamer van Volksvertegenwoordigers ;

6° Aartsbisschop en besturende bisschoppen (katholieke godsdienst) ; predikant-voorzitter van den evangelischen kerkeraad te Brussel ; groot-rabbijn van den israëlitischen kerkeraad te Brussel ;

7° Oud-gevolmachtigde ministers en zaakgelastigde ministers die dat ambt gedurende minstens twee jaar waargenomen hebben ;

8° Gevolmachtigde ministers en zaakgelastigde ministers die sedert minstens twee jaar dat ambt bekleeden ;

9° Oud-officieren-generaal van het leger die dat ambt werkelijk waargenomen hebben ;

10° Officieren - generaal van het leger ;

11° Oud- officieren-generaal der burgerwacht, die dat ambt werkelijk waargenomen hebben ;

12° Oud-leden van 't verbrekingshof of van dezes parket ;

13° Leden van 't verbrekingshof of van dezes parket ;

14° Oud-leden van een beroepshof of van dezes parket ;

15° Leden van een beroepshof of van dezes parket, sinds twaalf jaar in functie.

16° Oud-voorzitters eener rechtbank van eersten aanleg, die dat ambt gedurende twaalf jaar bekleed hebben;

17° Oud-voorzitters eener handelsrechtbank, die dat ambt gedurende twaalf jaar bekleed hebben ;

18° Oud-stafhouders en stafhouders van de orde der advocaten bij het verbrekingshof of bij een beroepshof, tweemaal gekozen ;

19° Bestuurders en oud-bestuurders van eene der klassen der Koninklijke Belgische Academie voor wetenschappen, fraaie letteren en schoone kunsten ;

20° Voorzitter en oud-voorzitters der Koninklijke Academie voor geneeskunde ;

21° Bestuurder en oud- bestuurders der Koninklijke Vlaamsche Academie ;

22° Werkende leden, sinds twaalf jaar, der verschillende Koninklijke Academiën ;

23° Rectors en professors der Staatshoogescholen, die sinds vijftien jaar dat ambt bekleeden ;

24° Rectors en professors der vrije hoogescholen, die sinds vijftien jaar dat ambt bekleeden ;

25° Oud-gouverneurs van provinciën ;

26° Gouverneurs van provinciën ;

27° Oud-voorzitters van eenen provincieraad, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben ;

28° Voorzitters van provincieraaden, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben ;

29° Oud-leden eener bestendige deputatie, die gedurende acht jaar hun mandaat vervuld hebben ;

30° Leden eener bestendige deputatie, die gedurende acht jaar hun mandaat vervuld hebben ;

31° Burgemeesters en oud-burgemeesters eener gemeente van minstens 50,000 zielen, die dat ambt gedurende twaalf jaar waargenomen hebben;

32° Oud-algemeene secretarissen van een ministerie;

33° Oud-voorzitters der Rekenkamer;

34° Voorzitter der Rekenkamer;

35° Oud-raadsheeren bij de Rekenkamer, die dat ambt gedurende twaalf jaar hebben waargenomen;

36° Raadsheeren bij de Rekenkamer sinds twaalf jaar;

37° Gouverneur en oud-gouverneurs der Nationale Bank;

38° Voorzitter en oud-voorzitters van den Hoogeren Landbouwrapad, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben;

39° Voorzitter en oud-voorzitters van den Hoogeren Nijverheids- en Handelsraad, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben;

40° Voorzitter en oud-voorzitters van den Hoogeren Arbeidsraad, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben;

41° Voorzitter en oud-voorzitters van den Hoogeren Raad voor openbare gezondheid, die deze waardigheid gedurende acht jaar bekleed hebben.

De kiesbaren vermeld onder n^{rs} 5°, 8°, 10°, 13°, 15°, 23°, 26°, 28°, 30°, 34° en 36°, zijn gehouden, vóór de eedaflegging, te kiezen tusschen hun ambt en het mandaat van senator.

ART. 57.

De senatoren genieten noch jaarwedde noch vergoeding.

ART. 58.

Op achttienjarigen leeftijd is de

ART. 57.

De senatoren genieten noch jaarwedde noch vergoeding.

ART. 58.

Op achttienjarigen leeftijd zijn de

vermoedelijke troonopvolger des Konings van rechtswege senator. Eerst op vijf-en-twintigjarigen leeftijd heeft hij zitting en stem.

vermoedelijke troonopvolger des Konings en de andere Belgische prinsenvan het Vorstenhuis van rechtswege senator. Eerst op vijf-en-twintigjarigen leeftijd hebben zij zitting en stem.

BIJLAGE II.

VERGELIJKEND OPENBAAR RECHT

WETGEVING

BETREFFENDE DE

INRICHTING DER HOOGERE KAMERS

IN DE VOORNAAMSTE LANDEN DER WERELD ⁽¹⁾

(1) Vgl. *Les Constitutions modernes*, door F.-R. DARESTE, met medewerking van P. DARESTE, 2^e uitgave, Parijs 1891. — De officiële tekst waarnaar wij verder verzoeken berust in het bureau van wetgeving in 't Ministerie van Buitenlandsche Zaken.

A. — EENHEIDSLANDEN.

1. Oostenrijk.

Grondwet van 21 December 1867, houdende wijziging der wet van 26 Februari 1861 betreffende de vertegenwoordiging van het Keizerrijk (1).

1. — De gemeenschappelijke vertegenwoordiging der koninkrijken Bohemen, Dalmatië, Galicië en Lodomerië met het groot-hertogdom Krakau, het aartshertogdom Oostenrijk boven en beneden de Enns, de hertogdommen Salzburg, Stiermarken, Karinthië, Krain en Bukowina, het markgraafschap Moravië, het hertogdom van Opper-en Neder-Silezië, het vorstelijk graafschap Tyrol en Vorarlberg, het markgraafschap Istrië, het vorstelijk graafschap Görz en Gradisca, en de stad Triest met haar grondgebied, wordt uitgeoefend door den Reichsrath. De Reichsrath is samengesteld uit de Heerenkamer en de Kamer van afgevaardigden. — Niemand mag tezelfdertijd lid van beide Kamers zijn.

2. — Zijn leden der Heerenkamer, wegens recht van geboorte, de meerderjarige prinsen van het Keizerlijk Huis.

3. — Zijn, bij erfrecht, leden van de Heerenkamer, de meerderjarige hoofden der inlandsche adellijke familiën die belangrijke grondeigendommen bezitten in de koninkrijken en landen welke in den Reichsrath vertegenwoordigd zijn, en wie de Keizer die waardigheid bij erfrecht toekent.

4. — Zijn leden van de Heerenkamer, krachtens hunne hooge geestelijke waardigheid, alle aartsbisschoppen en zulke bisschoppen welke den rang bekleeden van prins behoorende tot de koninkrijken en landen in den Reichsrath vertegenwoordigd.

5. — Het is den Keizer voorbehouden, levenslang tot de Heerenkamer te benoemen, de aanzienlijke mannen der koninkrijken en landen in den Reichsrath vertegenwoordigd, welke aan Staat, Kerk, wetenschappen en kunsten uitstekende diensten bewezen hebben.

13. — De wetsontwerpen worden den Reichsrath door de Regeering aangeboden. De Reichsrath heeft ook het recht wetten op zaken die onder zijne bevoegdheid vallen voor te stellen. — Voor elke wet overeenstemming

(1) *Reichs-Gesetzblatt für das Kaiserthum Oesterreich.* — Jaar 1867, bladz. 389.

van beide Kamers en bekrachtiging door den Keizer noodig. — Wanneer voor zekere artikelen eene wet rakende het geldwezen of het cijfer van het contingent in eene lichtingswet, de overeenkomst tusschen beide Kamers niet kan bekomen worden, niettegenstaande herhaalde beraadslaging, wordt het laagste cijfer als aangenomen beschouwd.

2. Baden.

Grondwet van 22 Augustus 1818.

26. — De Staten van het land bestaan uit twee Kamers.

27. — De Eerste Kamer is samengesteld uit : — 1° de prinsen van het Groot-Hertogelijk Huis; — 2° de hoofden der familiën behorende tot den Staatsadeldom (*standesherrlichen*) (1); — 3° den bisschop van het land en een protestantschen geestelijke door den Groot-Hertog levenslang benoemd met rang van prelaat; — 4° acht afgevaardigden van den landadel (*grundherrlichen Adels*); — 5° twee afgevaardigden der hoogeschoolen; — 6° leden door den Groot-Hertog benoemd zonder voorwaarde van rang of geboorte.

28. — De prinsen van het Huis en de hoofden van familiën behorende tot den Staatsadel maken deel uit van de Kamer zoodra zij meerderjarig zijn. Wanneer eene familie, tot den Staatsadel behorende, in verschillende takken is verdeeld, is het hoofd van elken tak die eene Staats-heerlijkheid bezit, lid van de Eerste Kamer. — Gedurende de minderjarigheid van den titelvoerder eener Staats-heerlijkheid, wordt zijn stemrecht niet uitgeoefend. De hoofden van adellijke familiën wien de Groot-Hertog eene waardigheid van hooger adeldom opdraagt, komen in de Eerste Kamer als leden bij erfrecht en als gelijken der Staats-edelen (*Standesherren*); maar bij recht van eerstgeboorte en bij rechtstreeksch erfrecht moeten zij, na aftrek der lasten een familiegoed of een leengoed bezitten waarvan de belastbare waarde op ten minste 300,000 gulden geschat wordt.

29. — Zijn kiezer der afgevaardigden van den landadel, alle eigenaars van heerlijkheden, die 21 jaar oud zijn en metterwoon in het rijk gevestigd zijn. Alle kiezers, ten volle 25 jaar oud, zijn kiesbaar. De kiezing geschiedt voor acht jaar. De helft der afgevaardigden van den adel wordt alle vier jaar vernieuwd. De Groot-Hertog mag, bij kiezingen van den adel, kiesrecht en verkiesbaarheid verleen aan bezitters van adelgoederen wanneer zij een familiegoed of een leengoed bezitten waarvan de belastbare waarde op ten minste 60,000 gulden wordt geschat, en dat hun bij recht van eerstgeboorte of bij rechtstreeksch erfrecht ten deel viel.

(1) Die familiën zijn zeven in getal.

30. — Bij ontstentenis van den bisschop, komt de beheerder van het bisdom in de Staten.

31. — Elke der twee Rijkshoogescholen (1) kiest haren afgevaardigde voor vier jaar, naar keuze onder hare leeraars of onder de geleerden of openbare ambtenaren van het rijk. Alleen de gewone leeraars hebben stemrecht. — (Wet van 5 Augustus 1841). De afgevaardigden der hoogescholen treden beiden uit, tegelijkertijd als de vernieuwbare helft van de adel-vertegenwoordiging, om het even of zij bij hoofdzakelijke of aanvullende kiezingen werden aangesteld.

32. — Het getal leden van de Eerste Kamer, te benoemen door den Groot-Hertog, mag niet hooger zijn dan acht.

43. — Door de ontbinding der Staten verliezen al de leden van de Eerste en Tweede Kamer bij kiezing aangesteld, hunne hoedanigheid.

61. — Wanneer de meerderheid der Eerste Kamer niet in overeenstemming is met die der Tweede, worden de bevestigende en de ontkenkende stemmingen van beide Kamers samengeteld; de aldus bekomen meerderheid van stemmen maakt de beslissing der Staten uit.

3. Beieren.

Grondwet van 26 Mei 1818 (2).

TITEL VI. — *Van de vergadering der Staten* (3).

1. — De twee Kamers van de Algemeene Vergadering der Rijks-Statē zijn : a) de Heerenkamer (*Reichsräthe*); — b) de Kamer van Afgevaardigden (*Abgeordneten*).

2. — De Heerenkamer is samengesteld uit : — 1) de meerderjarige prinsē van het Koninklijk Huis; — 2) de officieren van de Rijkskroon; — 3) twee aartsbisschoppen; — 4) de hoofden van familiē voortkomende van prinsē en graven die vroeger lid waren van het Germaansche keizerrijk; zij zijn, bij erfrecht, leden van de Heerenkamer zoolang zij in bezit blijven van hunne — vroeger keizerlijke — landgoederen gelegen in het Rijk; — 5) een bisschop benoemd door den Koning en den voorzitter van den algemeenen protestantschen Kerkeraad; — 6) de personen, daartoe uitdrukkelijk door den Koning voor hun leven of ten erfelijken titel benoemd, ten aanzien van uitstekende diensten den Staat bewezen, van hunne geboorte of hun fortuin.

(1) Die twee hoogescholen zijn die van Heidelberg en van Freiburg-in-Breisgau.

(2) *Die Verfassungsgesetze des Königreichs Bayern*, Würzburg, 1890, bladz. 15.

(3) Heden *Landtag*.

3. — De erfelijke titel wordt door den Koning enkel verleend aan adellijke grondeigenaars die al de politieke rechten van het Rijk genieten en onroerende goederen bezitten waarop leen of erfmaking zijn gegrond waarvoor zij 300 gulden grondbelasting betalen. — De titel van lid, bij erfrecht, der Heerenkamer wordt enkel overgedragen met de goederen waarop erfmaking is bepaald, in zoover de overdracht der goederen bij wijze van erfrecht geschiedt.

4. — Het getal leden voor hun leven benoemd mag het derde der leden bij erfrecht niet overtreffen (1).

5. — De leden der Heerenkamer komen bij hunne meerderjarigheid in de Eerste Kamer; evenwel wordt het stemrecht den prinsen van het Koninklijk Huis eerst op den ouderdom van één-en-twintig jaar en den anderen leden der Kamer eerst op vijf-en-twintigjarigen ouderdom verleend.

18. — De wetsontwerpen betreffende belastingen worden eerst aan de Kamer van Afgevaardigden voorgesteld die ze vervolgens aan de Heerenkamer overmaakt. Al de andere voorstellen mogen, naar keuze des Konings, eerst aan de eene of de andere Kamer aangeboden worden.

19. — Geene zaak, vallende in de gemeenschappelijke bevoegdheid der Staten van het Rijk kan afzonderlijk onderworpen worden aan de beraadslaging van eene der beide Kamers en van deze de wetgevende kracht verkrijgen die alleen door medewerking van beide machten wordt bekomen.

4. Chile.

Grondwet van 25 Mei 1833 en wet van 13 Augustus 1874 (2).

13. — De wetgevende macht wordt uitgeoefend door het Nationaal Congres samengesteld uit twee Kamers : die van afgevaardigden en die van senatoren.

24. — De Senaat is samengesteld uit leden rechtstreeks gekozen per provinciën die elk eenen senator kiezen per drie of minder dan twee afgevaardigden.

Op dezelfde wijze wordt door elke provincie eenen plaatsvervangenden senator gekozen om de titelvoerende senatoren dier provincie te vervangen.

25. — De senatoren, om 't even titelvoerders en plaatsvervangers, oefenen hun ambt uit gedurende zes jaar en kunnen onbepaald herkozen worden.

26. — Het mandaat der titelvoerende senatoren wordt alle drie jaar vernieuwd aldus :

De provinciën die een effen getal senatoren kiezen vernieuwen daarvan

(1) Eene wet van 9 Maart 1828 regelt eenige bijzonderheden betreffende de samenstelling der Heerenkamer.

(2) Uittreksel van : *Recueil des lois. — Constitution du 25 Mai 1833, avec les lois constitutionnelles, politiques et autres lois administratives et civiles en vigueur en 1886*, door Ramon-Chavarria Contardo. — 1 deel in-8°, Santiago 1886.

de helft bij elke driejaarlijksche kiezing; die welke een oneffen getal senatoren kiezen, gaan daartoe over in het eerste driejaarlijksch tijdvak en laten voor de volgende driejaarlijksche kiezing de vernieuwing van den senator die het oneffen getal uitmaakt en wiens mandaat in het vorige tijdvak niet werd vernieuwd.

De provinciën die een enkelen senator kiezen gaan alle zes jaar tot de vernieuwing over, en die regel is ook van toepassing op de bijgevoegde senatoren.

27. — Als een senator komt te sterven of om welke reden ook zich in de onmogelijkheid bevindt zijn ambt uit te oefenen, kiest bij de eerste vernieuwing de provincie die hem aangesteld had een anderen senator om den eersten te vervangen tot verloop van zijn grondwettelijk mandaat.

Hetzelfde geschiedt wanneer een senator zich in een der gevallen bevindt in artikel 23 vermeld (1).

32. — Om senator te zijn, moet men :

- 1° Burgerlijke en politieke rechten bezitten ;
- 2° Ten volle zes-en-dertig jaar oud zijn ;
- 3° Geene veroordeeling voor wanbedrijf ondergaan hebben ;
- 4° Een inkomen hebben van ten minste twee duizend pesos.

De gevallen van onvereinigbaarheid betreffende de afgevaardigden, in artikel 23 vermeld, zijn ook van toepassing op de senatoren.

Van het vervaardigen der wetten.

40. De wetten mogen uitgaan hetzij van den Senaat, hetzij van de Kamer van Afgevaardigden, op voorstel van een der leden, hetzij van den Voorzitter der Republiek in den vorm eener boodschap aan het Congres. De wetten betreffende de belastingen van allen aard en de lichte schuld moeten eerst door de Kamer van Afgevaardigden en die omtrent strafwijtschelding eerst door den Senaat gestemd worden.

5. Denemarken.

Herziene Grondwet van 5 Juni 1849, afgekondigd op 28 Juli 1866 (2).

29. — De Rigsdag bestaat uit de Folkething en de Landsting.

34. — De Landsting is samengesteld uit 66 leden waarvan 12 worden

(1) Luidens art. 23 maakt de afgevaardigde die een bezoldigd ambt aanvaardt, geen deel meer uit van de Kamer. Uitzondering geldt enkel voor den minister.

(2) *Samling of Love og Anordninger af mere almindelig Interesse.* (Verzameling der wetten en ordonnantien van algemeen belang) uitgegeven op bevel van het ministerie van binnenlandsche zaken. (jaar 1865-1869, blz. 148.)

benoemd door den Koning, 7 gekozen door Kopenhagen, 45 door groote kiesdistricten bevattende het platteland en de steden, 1 door Bornholm en 1 door de Lagthing der Færöer-eilanden (1).

35. — Niemand mag, rechtstreeks of onrechtstreeks, deelnemen aan de kiezing der leden van de Landstthing, als hij zich niet in de algemeene voorwaarden bevindt, vereischt voor het kiesrecht tot de Folkething; evenwel is het voldoende gedurende het jaar vóór de kiezing metterwoon gevestigd te zijn geweest in eene stad of een landelijk district behorende tot de kiesomschrijving.

36. — Te Kopenhagen wordt door alle kiezers (art. 35) een kiezer van den tweeden graad gekozen per 120 stemmenden; elk getal boven 60 telt voor 120. Een gelijk getal kiezers in den tweeden graad wordt benoemd door de kiezers die gedurende het afgelopen jaar voor een inkomen van ten minste 2,000 rixdaler belast werden. Al de kiezers in den tweeden graad nemen samen deel aan de kiezing der leden van de Landstthing voor Kopenhagen.

37. — Ten plattelande benoemen al de kiezers samen (art. 35) eenen kiezer van den tweeden graad voor elk parochiaal district; voor al de steden, ook voor Frederiksberg, Frederiksværk, Marstal, Silkeborg, Lögstören Nörre-Sundly worden half zooveel kiezers van den tweeden graad benoemd als er parochiale districten zijn; bekomt men aldus een oneffen getal kiezers, dan wordt er een bijgevoegd. De helft der kiezers in den tweeden graad voor de steden wordt, in elke stad afzonderlijk, door al de kiezers aangesteld; de andere helft door zulke stedelijke kiezers die in het verlopen jaar voor een inkomen van ten minste 1,000 rixdaler (2,800 fr.) werden belast of aan Staat en gemeente ten minste 75 rixdaler (210 fr.) rechtstreeksche belasting betaalden. De verdeeling van het gezamenlijk getal kiezers van den tweeden graad tusschen de verschillende steden in verhouding tot het getal kiezers, wordt door de Regeering gedaan telkens dat er tot eene algemeene kiezing voor de Landstthing moet worden overgegaan; elke stad heeft echter ten minste eenen kiezer in den tweeden graad voor elke klasse van kiezers. Bij de kiezers in den tweeden graad worden, in elke kiesomschrijving der Landstthing, voor de kiezing van de leden dier Kamer, en in gelijk getal als dat der parochiale districten der omschrijving, de buitenkiezers toegevoegd die het vorig jaar aan Staat en gemeente van het baljuwschap het meest belastingen betaalden.

38. — Wie kiesbaar is tot de Folkething is eveneens kiesbaar tot de Landstthing, vermits hij het vorig jaar metterwoon in de omschrijving gevestigd was.

39. — De door den Koning tot de Landstthing te benoemen leden worden aangesteld voor hun leven onder die welke tot de vroegere of bestaande vertegenwoordigende vergaderingen van het Rijk lid gekozen

(1) Art. 34 tot 37 betreffende de samenstelling van de Landstthing, zijn nieuw in de Grondwet van 1866 die de wijze van samenstelling dier Kamer veranderd heeft. Krachtens de Grondwet van 1849, was zij gansch samengesteld uit leden gekozen bij onrechtstreeksche verkiezing. Zekere kiesbaarheidsvoorwaarden waren voorgeschreven: ouderdom van 40 jaar en eene jaarlijksche belasting van 200 rixdaler (560 fr.). De grondwet van de Lagthing der Færöer-eilanden dagteekent van 15 April 1854.

worden of nog lid zijn. Elk lid van de Landsthing heeft echter het recht zijn ontslag te nemen; hij verliest eveneens zijn ambt wanneer hij niet meer kiesbaar is. — De andere leden van de Landsthing worden gekozen voor acht jaar en voor de helft alle vier jaar vernieuwd. — De leden van de Landsthing ontvangen dezelfde dagelijksche vergoeding als de leden der Folkething.

40. — De kiezing der leden van de Landsthing geschiedt volgens de regelen der evenredige vertegenwoordiging.

De kieswet bepaalt de bijzonderheden der voorschriften betreffende de kiezers.

44. — Elke Kamer heeft het recht wetten voor te stellen en, wat haar-zelve betreft, ze aan te nemen.

48. — Bij de opening van elke gewone zitting van den Rigsdag, wordt dezen een wetsontwerp voorgesteld rakende de geldmiddelen voor het volgend jaar, met de raming der inkomsten en uitgaven van den Staat. — De wetsontwerpen rakende geldmiddelen en bijkomende kredieten worden eerst in de Folkething besproken.

6. Spanje.

Grondwet van het Spaansche Rijk, van 30 Juni 1876 (1).

18. — De wetgevende macht behoort tot de Cortes, in overeenstemming met den Koning.

19. — De Cortes bestaan uit twee wetgevende vergaderingen die gelijke macht bezitten: de Senaat en de Kamer (*Congreso*) van Afgevaardigden.

20. — De Senaat is samengesteld uit: 1° senatoren van rechtswege; 2° senatoren voor hun leven door de Kroon benoemd; 3° senatoren gekozen door de Staatslichamen en de meestbelaste personen in den vorm door de wet bepaald. — Het gezamenlijk getal senatoren van rechtswege en senatoren benoemd voor hun leven, mag 180 niet overtreffen, zijnde dit het cijfer der gekozen senatoren.

21. — Zijn van rechtswege senator: — De zonen des Konings en de vermoedelijke erfgenaam der Kroon, bij hunne meerderjarigheid. De granden van Spanje welke aan geene vreemde mogendheid onderworpen zijn en eene jaarlijksche rente genieten van 60,000 pesetas, voortkomende van eigene onroerende goederen of van waarden door de wet met onroerende goederen gelijkgesteld; — De kapiteins-generaal van het leger en de admiraal der vloot; — De voorzitters van den Staatsraad, van de opperste

(1) *Collección legislativa de España*, bundel CXVI blz. 824.

rechtbank, de Rekenkamer, de hoogere krijgsrechtbank en de rechtbank der vloot, na twee jaar ambtswaarneming.

22. — Kunnen alleen door den Koning tot senator benoemd of door de Staatslichamen en de meestbelaste personen gekozen worden, de Spanjaarden die tot eene der hiernavermelde klassen behooren : — 1° De voorzitter van den Senaat of de voorzitter der Kamer van Afgevaardigden ; — de afgevaardigden die in drie verschillende Kamers hebben gezeteld of die gedurende acht jaar hun wetgevend ambt hebben waargenomen ; — 3° de ministers van de Kroon ; — 4° de bisschoppen ; — 5° de granden van Spanje ; — 6° de luitenanten-generaal van het leger en de onderadmiraal der vloot na twee jaren graad ; — 7° de gezanten na twee jaar werkdadigen dienst en de gevolmachtigde ministers na vier jaar ; — 8° de leden van den Staatsraad, de fiskaal van den Staatsraad, de ministers en de fiskalen van de opperste rechtbank en van de Rekenkamer, de raadsheeren bij de hoogere krijgsrechtbank en bij de rechtbank der vloot, de deken der rechtbank der krijgsoorden na twee jaar dienst ; — 9° de voorzitters of bestuurders van de Spaansche Academie, de academïën voor geschiedenis, voor schoone kunsten van Sint-Ferdinand, voor wiskunde en natuurwetenschappen, voor zedekunde en Staatswetenschappen en voor geneeskunde ; — 10° de academiëleden van voormelde lichamen die de eerste plaats wegens ambtsouderdom bekleeden ; de algemeene opzieners van eerste klas van het korps der ingenieurs van wegen, mijnen en bergen ; de professors aan de hoogeschoolen die sinds hunne benoeming vier jaar dienst tellen. — De in voormelde klassen aangewezen personen moeten een inkomen hebben van 7,500 pesetas, voortkomende hetzij van hunne eigene goederen, hetzij van de bezoldiging hunner bediening die hun niet kunnen onttrokken worden zonder rechterlijke beslissing, hetzij van veteraans — of ambtenaarspensioen ; — 11° de personen die sedert twee jaar een jaarlijksch inkomen hebben van 20,000 pesetas of aan de Schatkist 4,000 pesetas onrechtstreeksche belasting betalen, als zij eenen titel van adel bezitten (*Titulos del Reino*) of afgevaardigde bij de Cortes, of provinciale afgevaardigde of alcade in eene provincie-hoofdstad of in eene stad van meer dan 20,000 inwoners geweest zijn ; — 12° de personen die, vóór de uitvaardiging dezer Grondwet, eenmaal het ambt van senator hebben bekleed ; die welke, om senator te worden, op een bepaalden tijd bewezen hebben dat zij het vereischt inkomen bezitten om van rechtswege senator te zijn, mits door eene bevestiging uit het eigendomsboek wordt vastgesteld dat zij nog steeds dezelfde goederen bezitten. — De benoeming van senatoren door den Koning geschiedt immer bij afzonderlijke verordeningen die altijd uitdrukkelijk den titel vermelden krachtens welken de benoeming gebeurt, overeenkomstig de bepalingen van dit artikel.

23. — De vereischte voorwaarden om tot senator benoemd of gekozen te worden, kunnen door eene wet gewijzigd worden.

24. — De gekozen senatoren worden voor de helft alle vijf jaar vernieuwd en zij worden allen vernieuwd wanneer de Koning het kiesbaar deel van den Senaat ontbindt.

26. — Om in den Senaat te zetelen moet men Spanjaard geboren, ten volle vijf en dertig jaar oud zijn, geene lijfstraffelijke vervolging onder-

gaan hebben of niet onbekwaam zijn verklaard tot het uitoefenen zijner politieke rechten en zijne goederen van alle verpanding vrij hebben.

Kieswet voor den Senaat, van 8 Februari 1877 (1).

HOOFDSTUK I.

Van de rechthebbenden tot het kiezen van senators.

ARTIKEL ÉEN.

Hebben het recht senatoren te kiezen, overeenkomstig n° 3 van artikel 20 der Grondwet, de volgende lichamen :

De aartsbisschoppen, bisschoppen en kapittels van elke der provinciën die de aartsbisdommen uitmaken van Toledo, Sevilla, Grenada, Santiago, Saragossa, Tarragona, Valencia, Burgos en Valladolid ;

De Koninklijke Spaansche Academie, de academiën voor geschiedenis, voor schoone kunsten, voor wiskunde en natuurwetenschappen, voor zedekunde en staatswetenschappen, en voor geneeskunde te Madrid ;

Elke der hoogeschoolen van Madrid, Barcelona, Grenada, Oviedo, Salamanca, Sevilla, Valencia, Valladolid en Saragossa met de medewerking der rectors en professors, der doctors die er zijn ingeschreven, der bestuurders van gestichten van middelbaar onderwijs en der hoofden van bijzondere scholen in haar district gelegen ;

De economische vriendenmaatschappijen van het Rijk die voor elke hiernavermelde omstreek eenen senator benoemen. Daartoe wordt een afgevaardigde gekozen per vijftig leden die voldoen aan de voorwaarden vermeld in § 2 van artikel 12 (2) ;

Bij de vertegenwoordigers der omstreek van Madrid worden toegevoegd, voor de kiezing, die van Badajoz, Ciudad-Real, Merida, Segovia, Soria en Toledo ;

Bij die van Barcelona, die der Balearische eilanden, van Cervera, Lerida, Tarragona, Tudela en Saragossa ;

Bij die van Leon, die van Rivadeo, Liebana, Oviedo, Palencia, Santander, Santiago en Zamora ;

Bij die van Sevilla, die van Almeria, Baena, Bazea, Cabra, Cadiz, Cordova, Grenada, Huelva, Jerez, Las Palmas, Malaga, Santa-Cruz (Ténériffa) en Vejer ;

Bij die van Valencia, die van Alicante, Carthagenen en Lorca.

De bestaande economische maatschappijen die in voorgaande paragra-

(1) Vgl. Jaarboek van vreemde wetgeving, 7e jaar, blz. 430 en 431 en *Collección legislativa de España*, bundel CXVIII, blz. 198.

(2) Art. 12.... De leden van economische maatschappijen verkrijgen enkel kiesrecht drie jaar na den dag dat ze lid der vereeniging werden.

fen niet begrepen zijn, en de nieuwe die met de goedkeuring der Regeering tot stand komen, vereenigen zich, op hare aanvraag, in eene der vijf voormelde streken om met deze bij te dragen tot de kiezing der senatoren.

HOOFDSTUK II.

Van de kiezers en de kiesbaren.

ART. 3.

Om kiezer te zijn voor den Senaat, moet men zijn Spanjaard geboren, meerderjarig volgens de wet van Castilië, huisvader, wonen en een geopend huis hebben in eene gemeente van het Rijk en alle burgerlijke- en politieke rechten genieten.

ART. 4.

De Spanjaarden aangewezen in artikel 22 der Grondwet zijn kiesbaar tot den Senaat.

7. Frankrijk.

Grondwet betreffende de inrichting der openbare machten, van 25 Februari 1875 (1).

1. — De wetgevende macht wordt uitgeoefend door twee vergaderingen: de Kamer van Afgevaardigden en den Senaat. — De Kamer van Afgevaardigden wordt bij algemeen stemrecht benoemd in de voorwaarden door de kieswet bepaald. — Samenstelling, wijze van benoeming en bevoegdheid van den Senaat worden door eene bijzondere wet geregeld.

2. — De Voorzitter der Republiek wordt gekozen bij volstrekte meerderheid van stemmen door den Senaat en de Kamer van Afgevaardigden, in Nationale Vergadering vereenigd. Hij wordt benoemd voor zeven jaar en is herkiesbaar.

3. — De Voorzitter der Republiek heeft het recht wetten voor te dragen, evenals de leden van beide Kamers.

5. — De Voorzitter der Republiek mag, na bevestigend besluit van den Senaat, de Kamer van Afgevaardigden ontbinden vóór den wettelijken vervaltijd van haar mandaat.

(1) *Bulletin des Lois de la République française*, XIIe série. Partie principale. Bundel X, blz. 168.

**Grondwet betreffende de inrichting van den Senaat,
van 24 Februari 1875 (1).**

8. — Tot den Senaat behoort, gezamenlijk met de Kamer van afgevaardigden, de voordracht en vervaardiging van wetten. Evenwel moeten de wetten rakende het geldwezen eerst aan de Kamer van Afgevaardigden aangeboden en door haar gestemd worden.

9. — De Senaat mag als gerechtshof worden aangesteld om hetzij den Voorzitter der Republiek, hetzij de ministers te vonnissen en om uitspraak te doen over aanslagen tegen de veiligheid van den Staat begaan.

**Wet houdende wijziging der organische wetten betreffende
de inrichting van den Senaat en de kiezing van senatoren,
van 9 December 1884 (2),**

1. — De Senaat is samengesteld uit 300 leden, gekozen door de departementen en de koloniën. — De tegenwoordige leden, zonder onderscheid tusschen de senatoren gekozen door de Nationale Vergadering of door den Senaat en die gekozen door departementen en koloniën, behouden hun mandaat gedurende den tijd waarvoor zij gekozen worden.

2. — Het departement der Seine kiest tien senatoren. — Het Noorder-Departement kiest acht senatoren. — De departementen Côtes-du-Nord, Finistère, Gironde, Ille-et-Vilaine, Loire, Loire-Inférieure, Pas-de-Calais, Rhône, Saône-et-Loire, Seine-Inférieure, kiezen elk vijf senatoren. — Aisne, Bouches-du-Rhône, Charente-Inférieure, Dordogne, Haute-Garonne, Isère, Maine-et-Loire, Manche, Morbihan, Puy-de-Dôme, Seine-et-Oise, Somme, kiezen elk vier senatoren. — Ain, Allier, Ardèche, Ardennes, Aube, Aude, Aveyron, Calvados, Charente, Cher, Corrèze, Corsica, Côte-d'Or, Creuse, Doubs, Drôme, Eure, Eure-et-Loire, Gard, Gers, Hérault, Indre, Indre-et-Loire, Jura, Landes, Loire-et-Cher, Haute-Loire, Lot, Lot-et-Garonne, Marne, Haute-Marne, Mayenne, Meurthe-et-Moselle, Meuse, Nièvre, Oise, Orne, Basses-Pyrénées, Haute-Saône, Sarthe, Savoie, Haute-Savoie, Seine-et-Marne, Deux-Sèvres, Tarn, Var, Vendée, Vienne, Haute-Vienne, Vosges, Yonne, kiezen elk drie senatoren. — Basses-Alpes, Hautes-Alpes, Alpes-Maritimes, Ariège, Cantal, Lozère, Hautes-Pyrénées, Pyrénées-Orientales, Tarn-et-Garonne, Vaucluse, kiezen elk twee senatoren. — Het gebied Belfort, de drie departementen van Algerië, de vier koloniën van Martinique, Guadeloupe, Réunion en Fransch Indië, kiezen elk eenen senator (3).

(1) *Bulletin des Lois de la République française*, XIIe série. Partie principale. Bundel X, blz. 168.

(2) *Bulletin des Lois de la République française*, XIIe série. Partie principale. Bundel XXX, blz. 500.

(3) Die verdeling treedt eerst in werking na het afsterven van den eersten onafzetbaren senator. (Vgl. art. 3 der wet). De vroegere verdeling der wet van 1875 blijft min of meer in voege, zoolang er krachtens artikel 1 onafzetbare leden bestaan.

3. — In de departementen waar het getal senatoren wordt vermeerderd door deze wet, geschiedt de vermeerdering naarmate zetels van onafzetbare senatoren openvallen. — Daartoe wordt, binnen de acht dagen nadat de zetel openviel, in openbare zitting overgegaan tot eene loting, om het departement te bepalen dat eenen senator zal kiezen. — Die kiezing geschiedt binnen de drie maanden na de loting; valt echter een zetel open binnen de zes maanden vóór de driejaarlijksche vernieuwing, dan wordt enkel bij die vernieuwing een senator voor dien zetel gekozen. — Het aldus toegekend mandaat vervalt tezelfdertijd als dat der andere senatoren die tot hetzelfde departement behooren.

4. — Om senator te zijn, moet men Franschman geboren en ten minste veertig jaar oud zijn en burgerlijke en politieke rechten genieten. — Leden van vorstenhuizen die over Frankrijk geregeerd hebben, zijn niet kiesbaar tot den Senaat.

5. — Militairen der land- en zeemacht kunnen niet tot senator benoemd worden. — Er wordt uitzondering gemaakt voor: 1° de Fransche maarschalken en de admiralen; — 2° de officieren-generaal zonder beperking van ouderdom behouden in de eerste afdeeling van het kader van den algemeenen staf en niet met een bevelhebberschap bekleed; — 3° de officieren-generaal of met dezen gelijkgestelde officieren geplaatst in de tweede afdeeling van het kader van den algemeenen staf; — 4° de militairen van de land- en zeemacht behoorende hetzij tot de reserve van het werkdadig leger, hetzij tot het territoriaal leger.

6. — De senatoren worden, in voorkomend geval, gekozen bij lijststemming door een college vergaderd in de hoofdplaats van het departement of de kolonie en samengesteld uit: 1° de afgevaardigden; — 2° de departements-raadsheeren; — 3° de arrondissements-raadsheeren; — 4° de afgevaardigden door elken gemeenteraad onder de gemeentekiezers gekozen.

De Raden samengesteld uit 10 leden kiezen 1 afgevaardigde.

De Raden samengesteld uit 12 leden kiezen 2 afgevaardigden.

De Raden samengesteld uit 16 leden kiezen 3 afgevaardigden.

De Raden samengesteld uit 21 leden kiezen 6 afgevaardigden.

De Raden samengesteld uit 23 leden kiezen 9 afgevaardigden.

De Raden samengesteld uit 27 leden kiezen 12 afgevaardigden.

De Raden samengesteld uit 30 leden kiezen 15 afgevaardigden.

De Raden samengesteld uit 32 leden kiezen 18 afgevaardigden.

De Raden samengesteld uit 34 leden kiezen 21 afgevaardigden.

De Raden samengesteld uit 36 leden en meer kiezen 24 afgevaardigden.

De gemeenteraad van Parijs kiest 30 afgevaardigden.

In Fransch Indië worden de arrondissements-raadsheeren vervangen door de leden der plaatselijke raden. De gemeenteraad van Pondichéry kiest 5 afgevaardigden. De gemeenteraad van Karikal kiest 3 afgevaardigden. Al de andere gemeenten kiezen elk 2 afgevaardigden. — De stemming geschiedt in de hoofdplaats van elk arrondissement.

7. — De leden van den Senaat zijn gekozen voor negen jaar. — De Senaat wordt alle drie jaar vernieuwd overeenkomstig de volgorde der departementen en thans bestaande koloniën.

8. — Artikelen 2 (§§ 1 en 2),... van de organische wet van 2 Augus-

tus 1875 betreffende de kiezing der senatoren worden gewijzigd als volgt (1).

**Inrichtingswet betreffende de kiezing der senatoren,
van 2 Augustus 1875 (2).**

1. — Een besluit van den Voorzitter der Republiek, ten minste zes weken voorafuitgevaardigd, bepaalt den dag waarop de kiezingen voor den Senaat moeten plaats hebben, alsmede den dag waarop de afgevaardigden der gemeenteraden moeten gekozen worden. Tusschen de benoeming der afgevaardigden en de kiezing der senatoren moet er een tusschentijd zijn van ten minste éene maand.

2. (Gewijzigd, wet van 9 December 1884). — In elken gemeenteraad worden de afgevaardigden gekozen zonder bespreking, bij geheime stemming en, in voorkomend geval, bij lijststemming en volstrekte meerderheid van stemmen. Na de tweede stemming is de betrekkelijke meerderheid voldoende en bij staking van stemmen, is de oudste gekozen. Voor de kiezing der plaatsvervangers wordt op dezelfde wijze en in denzelfden vorm gehandeld. — De raden die 1, 2 of 3 afgevaardigden kiezen, benoemen eenen plaatsvervanger. — Die 6 of 9 afgevaardigden kiezen, benoemen 2 plaatsvervangers. — Die 12 of 15 afgevaardigden kiezen, benoemen 3 plaatsvervangers. — Die 18 of 21 afgevaardigden kiezen, benoemen 4 plaatsvervangers. — Die 24 afgevaardigden kiezen, benoemen 5 plaatsvervangers. — De gemeenteraad van Parijs benoemt acht plaatsvervangers. — In geval van weigering of belet, worden de afgevaardigden door de plaatsvervangers vervangen, volgens den rang bepaald naar het getal stemmen door elk hunner bekomen. De gemeenteraden mogen noch eenen afgevaardigde, noch eenen departements-raadsheer, noch eenen arrondissements-raadsheer benoemen. Al de gemeentekiezers, ook de gemeente-raadsleden, zonder onderscheid, mogen gekozen worden.

18. — Elke afgevaardigde die, zonder wettige reden, geen deel heeft genomen aan al de stemmingen of, belet zijnde, den plaatsvervanger te bekwaamer tijde niet heeft verwittigd, wordt door de burgerlijke rechtbank der hoofdplaats, op aanzoek van het openbaar ministerie, veroordeeld tot eene boete van 50 frank. Dezelfde straf kan worden toegepast op den plaatsvervangenden afgevaardigde die, verwittigd bij brief, telegram, of bericht hem persoonlijk te bekwaamer tijd afgegeven, geen deel aan de kiesverrichtingen heeft genomen.

26. — De leden van den Senaat ontvangen dezelfde vergoeding als de leden van de Kamer van Afgevaardigden (3).

(1) Dat gewijzigd artikel komt voor ter bestemde plaats in de organische wet van 2 Augustus 1875.

(2) *Bulletins de Lois de la République française*, XIIe série, partie principale, bundel XI, blz. 245.

(3) Wet betreffende de kiezing der afgevaardigden, van 30 November 1875. — De afgevaardigden ontvangen eene vergoeding. Deze wordt geregeld door artikelen 96 en 97 der wet van 15 Maart 1849 (9,000 frank) en door de bepalingen der wet van 16 Februari 1872 (onvereenigbaarheid van de vergoeding met de Staatsbezoldiging).

8. Groot-Brittanje ⁽¹⁾.

Het bestaan van het Hooger Huis of Huis der Lords is een feit, doch niet het gevolg van eenen wettelijken tekst, en het is niet mogelijk op nauwkeurige wijze den datum van oorsprong vast te stellen. De samenstelling dier vergadering evenals hare bevoegdheid, werden vooral door gewoonte geregeld en bepaald.

Het Huis der Lords is de vereeniging der geestelijke en wereldlijke peers in parlement vergaderd.

I. — Geestelijke lords.

Het getal geestelijke peers was vroeger zeer aanzienlijk... het overtrof verreweg dat der wereldlijke peers. Thans is het cijfer onveranderlijk bepaald op 26. De aartsbisschoppen van Canterbury en York en de bisschoppen van Londen, Durham en Winchester maken steeds deel uit van het Hooger Huis. De overige leden der bisschoppelijke bank zijn de een en twintig langstbenoemde bisschoppen. Alleen de bisschop van Sodor en Man heeft het recht niet van de vergadering deel uit te maken.

In de Vereenigingsakte van 1800 was vastgesteld dat vier bisschoppen der in Ierland gevestigde kerk gedurende eenen zittijd beurtelings in het Huis der Lords zouden zetelen, doch die bepaling werd ingetrokken en, sedert 1 Januari 1871, is het Iersch bisschopsdom in het Parlement niet meer vertegenwoordigd.

De waardigheid der geestelijke peers is louter persoonlijk en zij zijn niet van adel geworden. Wettelijk zijn zij allen Lords van het Parlement, doch niet peers van het Rijk; hun zetel in het Parlement is een voorrecht gevoegd bij de waardigheid die zij bekleeden.

II. — Wereldlijke peers.

De wereldlijke peers die het tweede bestanddeel van het Hooger Huis uitmaken, zetelen daar niet allen in dezelfde voorwaarden.

De eene zijn Parlementsleden bij erfrecht: het zijn de peers van Engeland, van Groot-Brittanje en van het Vereenigd Koninkrijk;

De anderen zetelen levenslang: het zijn de lords-vertegenwoordigers van Ierland;

Dezen maken deel uit van het Hooger Huis voor den duur van een Parlement: het zijn de peers-vertegenwoordigers van Schotland;

Genen zijn lid der vergadering gedurende den tijd dat zij hun ambt uitoefenen: het zijn de peers-rechtsgeleerden.

(1) Deze ontleding is getrokken uit het werk van graaf de Franqueville, *Le Gouvernement et le Parlement Britanniques*, b. II, blz. 185, ss.

1° *Lords bij erfrecht.*

De instelling van het peerschap, eerst verbonden aan het bezit van een adellijk leengoed, vervolgens persoonlijk geworden en voortspruitende uit eene uitnoodiging onophoudelijk door den Vorst gestuurd, heeft eindelijk een erfelijken aard aangenomen te beginnen van een tijdstip waarover de schrijvers het niet eens zijn, doch dat zeker niet vóór 1295 noch na het einde der xiv^e eeuw mag gesteld worden.

Al de in die klassen begrepen peers, te weten de peers van Engeland, van Groot-Brittannië en van het Vereenigd Koninkrijk, hebben volstrekt het recht in het Parlement te zetelen; de eenen krachtens het rechtsstelsel, hebbende wetskracht, waarbij een erfelijke titel werd verleend aan elken peer die een *writ* van oproeping ontvangen en werkelijk gezeteld heeft; de anderen krachtens benoemingsbrieven die uitdrukkelijk voorschrijven dat de nieuw benoemde peer « zitting en stem in het Parlement zal hebben » alsmede zijne erfgenamen.

De Lords mogen echter niet zetelen vóór hun 21^e jaar.

De naamlijst der lords ligt ter tafel bij den aanvang van elke zitting en wanneer een lord komt te overlijden, stuurt de lord-kanselier een *writ* van oproeping naar den erfgenaam van het peerschap.

2° *Peers-vertegenwoordigers van Ierland.*

De tweede klasse van wereldlijke peers is die der peers-vertegenwoordigers van Ierland, gekozen voor hun leven. Volgens de *Vereenigingsakte* zijn zij 28 in getal. Telkens als een hunner komt te sterven, wordt zijn plaatsvervanger gekozen. Elke lord ingeschreven op de lijst van het peerschap stemt bij middel van een briefje, na eedaflegging vóór een magistraat. De stembus blijft 52 dagen open en de uitslag der stemming wordt naar het Huis der lords gezonden.

De peers-vertegenwoordigers van Ierland, benoemd voor hun leven, behouden die hoedanigheid, zelfs dan wanneer zij tot peers van het Vereenigd Koninkrijk benoemd worden.

3° *Peers-vertegenwoordigers van Schotland.*

Die derde klasse van wereldlijke peers is samengesteld uit de peers-vertegenwoordigers van Schotland, ten getalle van 16, en die voor den duur van elk Parlement gekozen worden.

Als het Parlement opgehouden heeft te bestaan, vaardigt de Koningin, tezelfdertijd dat zij beveelt over te gaan tot de kiezingen der leden van het Lager Huis, eenen oproep uit om de benoeming van zestien peers-vertegenwoordigers van Schotland voor te schrijven.

In de lijst opgemaakt bij de Vereeniging in 1707 zijn de peerschappen opgesomd, doch de titelvoerders niet aangeduid; van daar menigvuldige moeilijkheden en botsingen.

De peers die in het vorig Parlement hebben gezeteld, worden gewoonlijk herkozen en men hoeft enkel de peers te vervangen die afgestorven zijn of niet meer verlangen benoemd te worden.

4° *Peers-rechtsgeleerden.*

De vierde klasse van wereldlijke peers, zijnde de peers-rechtsgeleerden, mochten vroeger enkel zetelen gedurende den tijd dat zij hun rechterlijk ambt vervulden.

Eene wet van 11 Augustus 1876 heeft den Vorst gemachtigd vier gewone beroeps-lords te benoemen onder de magistraten die gedurende twee jaar een hooger ambt hebben bekleed of onder de advocaten die sedert ten minste vijftien jaar practiseeren.

Die lords zetelen in het Huis der Peers in de hoedanigheid van barons. Sedert eenige jaren zijn zij gemachtigd er levenslang te zetelen; dat is een eerste stap in den zin der aanneming van peerschap voor het leven.

9. Hongarije.

Wet 7 van 1885, houdende wijziging van de inrichting der Kamer van magnaten (1).

1. — Zijn leden van de Kamer der magnaten al die recht hebben in die Kamer te zetelen en te stemmen; — *a*) bij erfrecht; — *b*) door de waardigheid of het ambt dat zij bekleeden; — *c*) door de levenslange benoeming door Z. M. den Koning; — *d*) krachtens de kiezing door de Diète van Kroatië-Slavonië luidens de wet 15 van 1881 (2).

2. — Zijn lid der Kamer van magnaten, bij erfrecht:

a) De meerderjarige aartshertogen der koninklijke familie;

b) Alle mannelijke meerderjarige leden, ten volle 24 jaar oud, van de familiën die tot hiertoe het recht gehad hebben in de Kamer van magnaten te zetelen of die van de Koningen van Hongarijë, in het vorstendom Zevenbergen, voor de vereeniging bij Hongarijë, den titel van graaf of baron hebben bekomen, die zelf of met inbegrip der goederen hunner echtgenoot en minderjarige kinderen met wie zij een huisgezin uitmaken, den eigendom en het genot hebben, of het genot voor het leven, of, als familie-erfgoed, bezitters zijn van onroerende goederen gekadaastreerd op het grondgebied van het Hongaarsche Rijk, als grondbelasting en als hoofdsom den Staat verschuldigd, zooals bepaald is bij het nieuw kadaster van 1885, benevens de belasting voor de bebouwde eigendommen dienende tot woon of tot exploitatie, ten minste 3000 Oostenrijksche gulden betalen. Voor de familiën der magnaten wier leden, alhoewel gezeteld hebbende in de Kamer van magnaten van Hongarijë, tezelfder tijd door geboorterecht of anderszins zetelden en stemden in de Kamer van eenen anderen Staat van het Rijk of van welken Staat ook, is besloten dat, wanneer zij voldoen aan de voorwaarde van grondeigendom vermeld sub § 5 *b*) van dit artikel wegens hunne onroerende goederen gelegen op het grondgebied der Hongaarsche Kroon, zij enkel hun recht tot de Kamer van magnaten

(1) Verzameling der Hongaarsche wetten (Országos törvénytar) Jaar 1885, blz. 49.

Die wet bepaald op 3 het getal afgevaardigden van den landdag van Kroatië-Slavonië tot de Kamer der magnaten; luidens de wet 30 van 1868 was dat getal 2.

van Hongarijē kunnen doen gelden, op voorwaarde dat zij aan den voorzitter van het koninklijk Hongaarsch ministerie binnen de 6 maanden na hun 24^e jaar en voor die, ouder dan 24 jaar, vóór 1 Juli 1885, eene verklaring hebben ingezonden dat zij, eens en vooral, dat recht, voor hunne personen, uitsluitend in de Kamer van magnaten van Hongarijē willen uitoefenen. — De voorzitter der ministers brengt die verklaring ter kennis van den voorzitter der Kamer van magnaten binnen de acht dagen na de ontvangst, als de landdag zetelt, en, in het ander geval, binnen de acht dagen nadat deze vergadert.

c) De Hongaarsch geboren burgers en hunne mannelijke wettelijke nakomelingen in rechtstreeksche lijn, aan wie Z. M. de Koning, op voordracht van den ministersraad, en zonder er den overeenkomenden titel (hertog, graaf, baron) bij te voegen, een erfelijken zetel in de Kamer van magnaten heeft toegekend. — Niet Hongaarsch geboren burgers kunnen enkel bij wetgevende wijze, op voorstel van den ministersraad, het recht bekomen in de Kamer van magnaten te zetelen. — In beide gevallen mag de ministersraad enkel eenen verdienstelijken Hongaarschen burger voorstellen, meerderjarig en ten volle 24 jaar oud en die voldoet aan de voorwaarden van vermogen bij dit artikel bepaald.

3. — Als een der leden van eene der familiën vermeld bij artikel 2, b) en c) niet voldoet aan de voorwaarde van vermogen of als hij ze later komt te verliezen, vervalt het recht van dien dag af, doch hij bekomt het terug als hij zich weder in de voorwaarden bevindt. — In dit geval mag het recht worden uitgeoefend bij de eerste zitting na de bewijzing van bevoegdheid.

4. — Zijn lid der Kamer van magnaten wegens de waardigheid of het ambt dat zij bekleeden :

A. a) De barons van het koninkrijk en de graaf van Pozsóny (Presburg); — b) De twee bewaarders der Kroon; — c) De gouverneur van Fiume; d) De voorzitter van het beroepshof van Budapest.

B. Zijn ook lid der Kamer van magnaten, wegens hunne waardigheid of betrekking, gedurende den tijd van hun geestelijk ambt : — a) De hogere Rooms-katholieke geestelijke dignitarissen van den latijnschen en Griekschen ritus der landen van de Hongaarsche Kroon en bijzonderlijk : de hertog-primaat van Hongarijē en de andere aartsbisschoppen, de bisschoppen van Tinnin (Knin) ter benoeming van den Koning van Hongarijē, en de abt van Pannonië, de overste van Jászó (Joos) en de prieur van Auranië, — b) De hogere geestelijke dignitarissen der Oostersch-Grieksche kerk; de Servische aartsvader, de Roumeensche metropoliet en de comitaats-bisschoppen; — c) De drie oudste ambtsbekleedende bisschoppen van de Evangelische en de hervormde kerk en van de Augsburgsche belijdenis; de drie oudste ambtsbekleedende opper-intendenten van de hervormde evangelische Kerk, waarbij, voor het geestelijk district Zevenbergen enkel rekening wordt gehouden met den oudsten ambtsbekleedenden opper-intendent; de algemeene opziener der Evangelische Kerk van de Augsburgsche belijdenis en de twee oudste ambtsbekleedende district-opzieners; eindelijk, de oudste ambtsbekleedende, hetzij bisschop, hetzij opper-intendent van de Eenheidskerk.

5. — Zijn levenslang lid van de Kamer van magnaten, zij die benoemd zijn door den Koning op voordracht van den ministersraad, onder de burgers van al de landen der Kroon van St-Steven, om hunne verdienste te beloonen en den luister der Kamer van magnaten te vermeerderen. Het aantal levenslang benoemde leden bij de eerste samenstelling der Kamer van magnaten ingericht overeenkomstig deze wet, mag niet hooger zijn dan 30. Voortaan mogen de benoemingen enkel achtereenvolgens geschieden en in geen geval meer dan 5 per jaar bedragen. Het aantal levenslang benoemde leden mag nimmer 50 overtreffen.

13. — De bevoegdheid der Kamer van magnaten is dezelfde als die welke ze tot hiertoe had en wat den voorrang betreft blijft het bestaande gebruik van kracht totdat eene bijzondere wet de zaken bepaalt die eerst in eene van beide Kamers mogen behandeld worden en zulke die vooraf uitsluitend in de Kamer van afgevaardigden moeten besproken worden.

10. Italië.

Grondwet van 4 Maart 1848 (1).

3. — De wetgevende macht wordt uitgeoefend gezamenlijk door den Koning en de twee Kamers : Senaat en Kamer van afgevaardigden.

10. — De voordracht der wetten behoort aan den Koning en aan eene van beide Kamers. Elke wet betreffende eene belasting of balans en Staatsrekeningen goedkeurende moet echter eerst aan de Kamer van afgevaardigden voorgelegd worden.

33. — De Senaat is samengesteld uit door den Koning levenslang benoemde leden, in onbeperkt getal, ten volle 40 jaar oud en gekozen onder de volgende klassen : — 1° Aartsbisschoppen en Staatsbisschoppen ; — 2° Voorzitter der Kamer van afgevaardigden ; — 3° Afgevaardigden sedert drie wetgevende zittingen of die sedert zes jaar hun ambt bekleeden ; — 4° Staats-ministers ; — 5° Ministers-secretarissen van State ; — 6° Gezanten ; — 7° Buitengewone gezanten sedert minstens 3 jaar in dienst ; — 8° Eerste voorzitters en voorzitters van het Hof van verbreking en van de Rekenkamer ; — 9° Eerste voorzitters der beroepshoven ; — 10° Procureur generaal bij het Hof van verbreking en procureur generaal na 5 jaar dienstbekleeding ; — 11° Voorzitters der kamers van beroepshoven, na 3 jaar ambtsbekleeding ; — 12° Raadsheeren bij het verbrekingshof en bij de Rekenkamer na vijf jaar ambtsbekleeding ; — 13° Procureurs generaal en ambtenaars

(1) *Manuelo ad uso dei deputati al parlamento nazionale*, — officiële uitgave, Rome 1890, blz. 2.

van het openbaar ministerie (*fiscali generali*) bij de beroepshoven na vijf jaar ambtsbekleeding; — 14° Officieren-generaal der land- en zeemacht. — De majoors-generaal en de onder-admiraals moeten vijf jaar graad in werkdadigen dienst hebben; — 15° Staats-Raadsheren na vijf jaar ambtsbekleeding; — 16° Leden der Afdeelingsraden (1) na drie jaar tot het voorzitterschap gekozen te zijn geworden; — 17° Algemeene intendenten (2) na zeven jaar dienstbekleeding; — 18° Leden der Koninklijke Academie van wetenschappen, sedert zeven jaar benoemd; — 19° Gewone leden van den Hoogerem Raad voor openbaar onderwijs, na zeven jaar dienstbekleeding; — 20° Al degenen die door aanzienlijke diensten of werken het vaderland eer hebben aangedaan; — 21° Personen die sedert drie jaar 3,000 lire rechtstreeksche belasting betalen voor hunne goederen of hunne nijverheid.

34. — De prinsen van het Vorstenhuis maken van rechtswege deel uit van den Senaat. Zij nemen onmiddellijk rang na den voorzitter. Zij komen in den Senaat op hun 21ste jaar en hebben zitting en stem op 25jarigen ouderdom.

II. Japon.

Grondwet van 11 Februari 1889 (3).

5. — De wetgevende macht wordt uitgeoefend door den Keizer, met de toestemming der Keizerlijke Vergadering.

33. — De Keizerlijke Vergadering is samengesteld uit twee Kamers: eene Kamer van pairs en eene Kamer van vertegenwoordigers.

34. — De Kamer van pairs, overeenkomstig de ordonnantie betreffende de Kamer van pairs (4), is samengesteld uit de leden der Keizerlijke familie, den adel en de personen door den Keizer aangesteld.

38. — De Kamers stemmen over de wetsontwerpen die hun door de Regeering worden voorgelegd; elke Kamer heeft het recht wetten voor te stellen.

(1) Thans provinciale raden.

(2) Thans prefecten.

(3) *The Constitution of Japan, with the laws appertaining thereto and the Imperial Oath and speech.* — Officiële vertaling, 1889.

(4) De Keizerlijke ordonnantie betreffende de Kamer van pairs werd uitgevaardigd denzelfden dag als de Grondwet. Zij bevat 13 artikelen. De leden der Keizerlijke familie, de prinsen en de markgraven zijn van rechtswege lid. De graven, burggraven en barons kiezen hunne vertegenwoordigers wier aantal niet meer mag zijn dan het vijfde hunner orde en wier mandaat zeven jaar duurt. De door den Keizer gekozen pairs wegens diensten of bekwaamheid worden levenslang benoemd. In elke stad (*Fou*) en in elke prefectuur (*Ken*) kiezen de 15 hoogstbelaste eenen vertegenwoordiger; als de Keizer de kiezing goedkeurt, is de aldus gekozen pair voor zeven jaar benoemd.

12. Nederland.

Grondwet van 30 November 1887 (1).

73. — De Koning heeft het recht de Kamers der Staten-Generaal, elke afzonderlijk of beide te zamen, te ontbinden.

78. — De Staten-Generaal vertegenwoordigen het geheele Nederlandsche volk.

79. — De Staten-Generaal zijn verdeeld in eene Eerste en eene Tweede Kamer.

82. — De Eerste Kamer bestaat uit 50 leden. — Zij worden verkozen door de Provinciale Staten in de volgende verhouding: Noord-Brabant, 6; Gelderland, 6; Zuid-Holland, 10; Noord-Holland, 9; Zeeland, 2; Utrecht, 2; Friesland, 4; Overijssel, 3; Groningen, 3; Drenthe, 3; Limburg, 3; te zamen 50. — In geval van vereeniging, splitsing of grensverandering van provinciën of vorming van nieuwe, voorziet de wet in de wijziging, welke daardoor in deze verhouding noodig zal worden bevonden.

83. — Wanneer de Staten-Generaal in dubbelen getale worden bijeengeroepen, wordt aan de gewone leden van elke Kamer een gelijk getal buitengewone leden toegevoegd, op dezelfde wijze als de gewone te kiezen.

90. — Om lid der Eerste Kamer te kunnen zijn moet men voldoen aan de vereischten voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer gesteld en bovendien of behooren tot de hoogst aangeslagenen in de Rijks rechtstreeksche belastingen of eene of meer hooge en gewichtige openbare betrekkingen, bij de wet aangewezen, bekleeden of bekleed hebben (2). Het getal der hierboven bedoelde hoogstaangeslagenen wordt in elke provincie bepaald tot één, die tevens de algemeene vereischten bezit om lid der Staten-Generaal te zijn, op iedere vijftien honderd zielen.

91. — De leden der Eerste Kamer worden gekozen voor negen jaren.

(1) *Staatsblad*, 1887, blz. 212.

(2) Bij artikel 71 der kieswet, gewijzigd door het aanvullend artikel 7 der Grondwet is de macht om die bepaling vast te stellen, opgedragen aan een reglement van openbaar beheer, uitgevaardigd op 14 Februari 1888 (*Stbl.*, n° 25). De betrekkingen, die volgens dat reglement toegang tot de Eerste Kamer verleen en zijn: Voorzitter van eene der Kamers der Staten-Generaal; — ondervoorzitter en lid van den Raad van State; — Staatsraad in buitengewonen dienst; — president en lid van de Algemeene Rekenkamer; — bestuurder van het Kabinet des Konings; — hoofd van een departement van algemeen bestuur; — buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister; — minister-resident; — voorzitter, ondervoorzitter en lid van den Hoogeren Raad; — procureur-generaal en advocaat-generaal bij den Hoogeren Raad; — voorzitter van- en procureur-generaal bij een gerechtshof; — voorzitter van het Hooger Militair Gerechtshof; — advocaat-fiscaal voor 's Konings zee- en landmacht; — commissaris des Konings in eene provincie; — burgemeester van eene gemeente van meer dan 40,000 zielen; — curator van eene Rijksuniversiteit, curator van de gemeentelijke universiteit te Amsterdam; — hoogleeraar aan eene Rijksuniversiteit en hoogleeraar aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam, mits het hoogleeraarschap gedurende meer dan tien jaren bekleed zij; — voorzitter en lid van de Koninklijke Academie van Wetenschappen; — admiraal, onderadmiraal, schout-bij-nacht; — generaal der infanterie, luitenant-generaal, generaal-majoor; — gouverneur-generaal van Nederlandsch Indië; — luitenant-gouverneur-generaal van Nederlandsch Indië; — ondervoorzitter en lid van den Raad van Nederlandsch Indië; — voorzitter van de Algemeene Rekenkamer in Nederlandsch Indië; — voorzitter van het Hooger Gerechtshof in Nederlandsch Indië; — gouverneur van Suriname; — gouverneur van Curaçao.

Art. 86 is op hen van toepassing (1). — Zij leggen bij het aanvaarden hunner betrekking gelijke eeden (beloften en verklaringen) af, als voor de leden der Tweede Kamer zijn bepaald, hetzij in handen van den Koning, hetzij in de Vergadering der Eerste Kamer in handen van den Voorzitter, daartoe door den Koning gemachtigd. — Zij genieten reis- en verblijfkosten volgens de wet (2). Een derde gedeelte treedt om de drie jaren af volgens een daarvan te maken rooster. De uitvallende leden zijn dadelijk herkiesbaar.

109. — De wetgevende macht wordt gezamenlijk door den Koning en de Staten-Generaal uitgeoefend.

110. — De Koning zendt zijne voorstellen, hetzij van wet, hetzij andere, aan de Tweede Kamer, bij eene schriftelijke boodschap of door eene Commissie.

112. — De Tweede Kamer, alsmede de vereenigde vergadering der Staten-Generaal, heeft het recht wijzigingen in een voorstel des Konings te maken.

113. — Wanneer de Tweede Kamer tot aanneming van het voorstel, hetzij onveranderd, hetzij gewijzigd, besluit, zendt zij het aan de Eerste Kamer met het volgende formulier: « De Tweede Kamer der Staten-Generaal zendt aan de Eerste Kamer het hiernevens gaande voorstel des Konings en is van oordeel dat het, zooals het daar ligt, door de Staten-Generaal behoort te worden aangenomen. »

114. — De Eerste Kamer overweegt het voorstel zoodanig als het door de Tweede Kamer is aangenomen.

115. — Zoolang de Eerste Kamer nog niet heeft beslist, blijft de Koning bevoegd het door Hem gedaan voorstel weder in te trekken.

116. — De Staten-Generaal hebben het recht voorstellen van wet aan den Koning te doen.

117. — De voordracht daartoe behoort uitsluitend aan de Tweede Kamer die het voorstel overweegt op gelijke wijze als zulks ten aanzien van 's Konings voorstellen is bepaald, en, na aanneming, aan de Eerste Kamer verzendt.

119. — Andere voordrachten, dan voorstellen van wet, kunnen door elke Kamer afzonderlijk aan den Koning worden gedaan.

13. Portugal.

Grondwet van 29 April 1826.

13. — De wetgevende macht behoort aan de Cortes, onder voorbehoud van bekrachtiging door den Koning.

(1) Art. 86. De leden stemmen zonder door een mandaat verbonden te zijn en zonder hunne kiezers te raadplegen.

(2) De wet van 4 Mei 1889 heeft de verblijfkosten van de leden der Eerste Kamer op 10 gulden per dag bepaald. De reiskosten zijn dezelfde als voor de leden der Tweede Kamer.

35. — De Kamer van afgevaardigden alleen, heeft voordrachtsrecht :
1° In zake van belastingen ; — 2° In zake van lichting.

36. — Eveneens wordt bij de Kamer van afgevaardigden eerst ingediend : 1° Het onderzoek van het vorig beheer en de afschaffing der misbruiken die er zich hebben voorgedaan ; — 2° de bespreking der voorstellen gedaan door de uitvoerende macht.

39. (Gewijzigd, wet van 24 Juli 1885) (1). — De Kamer der pairs is samengesteld uit honderd door den Koning levenslang benoemde leden, uit vijftig kiesbare leden en uit de pairs van rechtswege, waarop § 2 van dit artikel en artikel 40 der Grondwet van toepassing zijn. — § 1. De pairs van het Rijk die, bij de uitvaardiging dezer wet, de Kamer der pairs uitmaken, zullen er voortdurend en levenslang deel van uitmaken. — § 2. Behooren ook tot de Kamer der pairs, als pairs voor hun leven, de aartsvader van Lissabon en de bisschoppen van het vastelandsche Rijk. — § 3. Het verkiesbaar deel van de Kamer der pairs bekleedt zijn ambt gedurende 6 jaar, doch kan afzonderlijk of samen met de Kamer van afgevaardigden ontbonden worden. — § 4. Zoolang het aantal pairs voor hun leven niet tot honderd is verminderd, zonder de pairs van rechtswege, kan de Koning eenen pair per drie openstaande zetels benoemen en vervolgens moet het getal honderd steeds volledig zijn. — § 5. Kunnen enkel tot pair benoemd worden, de personen die tot zekere klassen behooren welke niet mogen verschillen met die waaruit de Koning de pairs benoemt. — § 6. De kiezing der tijdelijke leden voor de Kamer der pairs gebeurt onrechtstreeks. — Eene bijzondere wet regelt alles wat hunne kiezing betreft (2). — § 7. De onmiddellijke nakomelingen der overleden en zetelende pairs, in leven bij de uitvaardiging dezer wet, komen bij erfrecht in de Kamer der pairs als zij voldoen aan de voorwaarden bepaald bij de wet van 3 Mei 1878 (3). — Deze bepaling wijzigt niet het voorgeschrevene bij § 4 van dit artikel.

40. — De Koninklijke prinsen en de Infanten zijn pairs van rechtswege en zetelen in de Kamer als ze ten volle 25 jaar oud zijn.

45. — Het recht om wetsontwerpen voor te dragen, te stemmen of te verwerpen, behoort aan elke der beide Kamers.

Inrichtingswet van het Pairschap, van 3 Mei 1878 (4).

1. — De Kamer der pairs is samengesteld uit leden benoemd voor hun

(1) *Collecção official da Legislação portugueza*, 1885, blz. 285.

(2) Eene wet van 24 Juli 1885 (in 69 artikelen) regelt de kiezingen van het verkiesbaar deel van de Kamer der pairs. Op 50 pairs worden 45 gekozen door de beheersdistricten en 5 door de wetenschappelijke gestichten. Het district van Lissabon benoemt 4 pairs, Porto 5, de 19 andere districten elk 2 pairs. De districtcolleges zijn samengesteld uit : 1° de afgevaardigden der districts-omschrijvingen ; de afgevaardigden van de junte van het district ; 3° de afgevaardigden der gemeenteraden. De gemeenteraden zijn samengesteld uit : 1° de gemeente-raadsleden ; 2° de 40 personen die de hoogste grondbelasting betalen. 3° de 40 personen die de hoogste belasting voor roerende goederen betalen. Twaalf wetenschappelijke gestichten benoemen 38 afgevaardigden die een afzonderlijk college uitmaken.

(3) Zie verder, de vertaling der wet van 3 Mei 1878.

(4) *Collecção official da Legislação portugueza*, 1878, blz. 9.

leven en uit leden bij erfrecht benoemd door den Koning zonder beperking van getal (Grondwet, art. 39.).

2. — De Koninklijke Prins en de Infanten zijn pair van rechtswege en zetelen in de Kamer als ze ten volle 25 jaar oud zijn. (Grondwet, art. 40).

3. — Zijn insgelijks van rechtswege pair, de aartsvader van Lissabon, de aartsbisschoppen en bisschoppen van het Rijk, krachtens hunne benoeming tot die waardigheden.

4. — Kunnen tot pairs van het Rijk benoemd worden, de Portugeesche burgers van geboorte, die nooit, zelfs niet tijdelijk, vrijwillig of bij verzuim, hunne nationaliteit hebben verloren, 30 jaar oud zijn, al hunne burgerlijke en politieke rechten genieten en in eene der volgende klassen begrepen zijn : — 1° Staatsraden ; — 2° Staatsministers die twee jaar werkdadigen dienst hebben ; — 3° Voorzitters der Kamer van afgevaardigden die dat ambt gedurende vier gewone wetgevende zittingen bekleed hebben ; — 4° Afgevaardigden der natie die gedurende acht gewone wetgevende zittingen gezeteld hebben ; — 5° Maarschalken van het leger of admiraals ; — 6° Divisie-generaals of onder-admiraals ; — 7° Brigadegeneraals of onder-admiraals na 5 jaar graad ; — 8° Gezanten met gewone zending ; — 9° Gevolmachtigde ministers na vijf jaar ambtsbekleeding, met gewone zending ; — 10° Algemeene gouverneurs van overzeesche bezittingen, na vijf jaar ambtsbekleeding ; — 11° Raadsheeren bij het oppergerechtshof of rechters-verslaggevers bij de hogere rechtbank van oorlog en van zeemacht ; — 12° Werkdadige raadsheeren bij de hogere rechtbank van beheer na vijf jaar ambtsbekleeding ; — 13° Procureurs van de Kroon en van financiën na vijf jaar ambtsbekleeding ; — 14° Rechters van tweeden aanleg van elke der hoven van het vasteland en de nabijgelegen eilanden, na vijf jaar ambtsbekleeding ; — 15° Substituten van de procureurs der Kroon en van financiën, na tien jaar ambtsbekleeding ; — 16° Algemeene bestuurders der ministeriën of burgerlijke gouverneurs na tien jaar ambtsbekleeding en die bovendien voldoen aan de voorwaarden bepaald bij § 4 van navermeld artikel ; — 17° Dekens der hoogeschool van Coïmbre ; — 18° Leeraars-titularissen of bijgevoegde leeraars, in dienst of gepensioneerd — van gezegde hoogeschool of van alle gesticht of instelling van hooger onderwijs, na tien jaar ambtsbekleeding ; — 19° (gewijzigd, wet van 21 Juli 1885) (1). Eigenaars of kapitalisten die sedert ten minste drie jaar een jaarlijksch inkomen hebben van 4 miljoen reis (ongeveer 22,400 frank) bewezen door de grondeigendoms-inschrijving of titels van openbare rente, beschikbaar of niet met hypotheek of anders belast ; — 20° (gewijzigd, wet van 21 Juli 1885.) Nijveraars of handelaars die, in elk der drie laatste jaren, aan den Staat 700,000 reis (ongeveer 3,020 frank) industriële of financiële belastingen betaald hebben ; — § 1. — Buiten die klassen kunnen ook tot pair van het Rijk benoemd worden, de personen die zich van die onderscheiding waardig hebben gemaakt door hunne verdienste of buitengewone en uitstekende

(1) De wet heeft het inkomen, vroeger vereischt voor de klassen 19 en 20, verminderd op de helft.

diensten ; — § 2. — De diplomas van benoeming tot pair vermelden uitdrukkelijk de klasse of klassen waartoe de overeenkomstig dit artikel benoemde persoon behoort, en in het bij voorgaande § voorziene geval moet het diploma verdienste en diensten vermelden, waarvoor de benoeming geschiedde.

5. — Om te zetelen bij erfrecht moet elke pair bewijzen : — 1° Dat hij, in rechtstreeksche mannelijke linie, de wettelijke afstammeling is van eenen overleden pair en dat de afstammelingen van eenen naderen graad allen overleden zijn of dat, bij gebrek aan mannelijke linie, hij de oudste is van de mannelijke kinderen der eerste vrouwelijke linie ; — 2° Dat de overleden pair den eed afgelegd en gezeteld had of dat eene wettige reden, door de Kamer zelf aangenomen, hem enkel belet had die formaliteiten te vervullen of, bij benoeming door den Koning, zijn diploma te doen registreeren ; — 3° Dat hij, ten volle dertig jaar oud, het volle genot heeft zijner burgerlijke en politieke rechten, en dat hij, op schriftelijke getuigenis van drie pairs, van goed gedrag en zeden is ; — 4° Dat hij een diploma bezit van hooger onderwijs van de hoogeschool van Coïmbre of van eenig ander officieel nationaal gesticht ; — 5° Dat hij behoort tot eene der klassen voorzien bij art. 4. — *Eenig* §. Moeten aan voormelde voorwaarde sub 5° niet voldoen, de pairs bij erfrecht die lid zijn van de magistratuur, substituut van den procureur der Kroon of van financiën op het vasteland, kapitein bij het leger of eerste luitenant bij de zeemacht, leeraar bij de hoogeschool van Coïmbre, leeraar in eene school van hooger openbaar onderwijs, eerste gezantschapssecretaris, na vijf jaar ambtsbekleeding in die verschillende functiën, en die bewijzen dat zij een beschikbaar inkomen hebben van 2 miljoen reis (ongeveer 11,200 fr.) voortkomende als aangewezen bij n° 19 van art. 4 of van een levenslang ambt.

6. — De verschillende dienstitijden in de functiën vermeld bij art. 4 en 5 mogen worden samengeteld voor de berekening van den dienstitijd door de wet vereischt

14. Pruisen.

Grondwet van 31 Januari 1850 (1).

62. — De wetgevende macht wordt uitgeoefend gezamenlijk door den Koning en de twee Kamers (2). — Voor het maken der wetten is de over-

(1) *Gesetzsammlung für die Königlichen Preussischen Staaten*, 1850, blz. 25.

(2) Onder voorbehoud der bevoegdheid van den Deutschen Reichstag op bepaalde wetgevende zaken, vermeld in de Grondwet van het Keizerrijk (art. 2 tot 4).

eenkomst des Konings met beide Kamers noodzakelijk. — De wetsontwerpen van financiën en de staten van begrooting worden eerst aan de Kamer van afgevaardigden voorgelegd; deze laatsten worden door de Heerenkamer in hun geheel aangenomen of verworpen (1).

64. — Het recht om wetten voor te dragen behoort aan den Koning en aan elke der twee Kamers. — De wetsontwerpen, door eene van beide Kamers of door den Koning verworpen, mogen in den loop van denzelfden zitting niet meer hernomen worden.

65-68 (Gewijzigd, wet van 7 Mei 1853). — De Heerenkamer wordt gevormd bij koninklijke ordonnantie, die enkel kan gewijzigd worden door eene wet met de toestemming van beide Kamers. — De Heerenkamer is samengesteld uit de meerderjarige prinsen van het Vorstenhuis en de leden door den Koning levenslang of met erfrecht benoemd.

Om benoemd te worden moet men, volgens de ordonnantie van 12 October 1854 (2), Pruisisch burger geboren zijn, in Pruisen wonen, ten minste 30 jaar oud zijn, ten volle alle burgerlijke rechten genieten en geen Staatsambt buiten Duitschland bekleeden.

15. Noorwegen.

Grondwet van 4 November 1814 (2).

49. — De natie oefent de wetgevende macht uit met de tusschenkomst van de Storthing, bestaande uit twee afdeelingen, een Lagthing en een Odelsting.

73 (Gewijzigd, wet van 24 April 1869). — De Storthing kiest een vierde zijner leden, die de Lagthing uitmaken; de drie andere vierden vormen de Odelsting; de kiezing geschiedt in den eersten gewonen zitting na eene nieuwe kiezing, en de Lagthing blijft aldus samengesteld voor al de zittingen gehouden na die kiezing, tenzij het noodig ware door eene gedeeltelijke kiezing te voorzien in de aanvulling der opengevallen zetels. — Elke Kamer (*Thing*) zetelt afzonderlijk.

(1) In de Grondwet van 1850 waren de twee Kamers vermeld als *eerste Kamer*, *tweede Kamer*; *Heerenkamer* en *Kamer van afgevaardigden* werden door de wet van 30 Mei 1855 in de Grondwet gevoegd (4).

(2) De voornaamste bepalingen der wetten en ordonnanciën betreffende de samenstelling der eerste Kamer zijn :

Maken deel uit van die Kamer :

A De prinsen van het Vorstenhuis door den Koning geroepen om bij hunne meerderjarigheid te zetelen.

B. De leden bij erfrecht. Die erfelijke waardigheid behoort bij recht van geboorte aan de hoofden van zekere prinselijke of adellijke familiën; zij wordt ook soms ten bijonderen titel door den Koning verleend.

C. De leden voor hun leven. Zij worden aangewezen door den Koning naar eene lijst van kandidaten voorgesteld door de zes volgende klassen : 1° De kapittels aangewezen bij de ordonnantie van 3 Februari 1847 om in de Heerenkamer vertegenwoordigd te zijn; — 2° de klasse der leengraven; — 3° de groote grond-eigenaars die het recht van aanbidding bezitten; — 4° de familiën van ouden en versterkten grond-eigendom; — 5° De hoogeschole; — 6° de steden die recht van aanbidding hebben. Andere leden voor het leven kunnen door den Koning buiten die lijst benoemd worden. Zijn ook leden voor het leven, zij die eene der vier groote waardigheden van den Staat bekleeden.

76. — Elke wet wordt eerst aan de Odel-thing voorgesteld, hetzij door hare leden, hetzij uit naam der Regeering, door een Staatsraad. Is het ontwerp aangenomen, dan wordt het verzonden naar de Lagthing die het goedkeurt of verwerpt en, in dit laatste geval, het terugzendt met hare aanmerkingen. Deze worden onderzocht door de Odelstthing die het ontwerp laat vervallen of het met of zonder wijzigingen naar de Lagthing terugstuurt. Wanneer een wetsontwerp tweemaal door de Odelstthing naar de Lagthing wordt gezonden en de tweede maal wordt teruggestuurd met weigering om het te stemmen, komt de Storthing in algemeene vergadering bijeen en neemt eene beslissing bij meerderheid van de tweederden der stemmen. Tusschen elke der voormelde beraadslagingen moeten ten minste drie dagen verlopen.

16. Rumenië.

Grondwet van 30 Juni/12 Juli 1886, gewijzigd door de Grondwet van 8/20 Juni 1884 (1).

32. — De wetgevende macht wordt uitgeoefend gezamenlijk door den Koning en de nationale vertegenwoordiging. — De nationale vertegenwoordiging is verdeeld in twee Kamers (*Adunari*) : de Senaat en de Kamer van afgevaardigden.

33. — Het recht om wetten voor te stellen behoort tot elke der drie takken van de wetgevende macht. — Elke wet betreffende de ontvangsten en uitgaven van den Staat of het contingent van het leger moet echter eerst door de Kamer van afgevaardigden gestemd worden.

67 (Wet van 8 Juni 1884). — Het kiezerskorps voor den Senaat is, in elk district, in twee colleges verdeeld.

68 (Wet van 8 Juni 1884). — Maken deel uit van het eerste college, zij die wegens grondeigendommen ten plattelande of ter stede, een jaarlijksch inkomen hebben van ten minste 2,000 frank, met ontslag van den cijns voor : — *a.* Voorzitters en oud-voorzitters of onder-voorzitters van elke der wetgevende Kamers ; — *b.* Senatoren en afgevaardigden die deel hebben uitgemaakt van twee wetgevende vergaderingen ; — *c.* Generaals en kolonels en zij wier graad gelijkgesteld is met dien van generaal of kolonel ; — *d.* Ministers en oud-ministers of diplomatische vertegenwoordigers van het Rijk ; — *e.* Leden en oud-leden of voorzitters van een Hof, algemeene procureurs bij een Hof van beroep, voorzitters, leden of procureurs bij het Hof van verbreking ; — *f.* Zij die een diploma bezitten van doctor of licentiaat, van om 't even welk vak, en die gedurende zes jaar hun ambt hebben uitgeoefend ; — *g.* Leden der Rumeensche Academie.

(1) *G. Serbescu.* — *Codicii Români*, blz. 5.

69 (Wet van 8 Juni 1884). — Maken deel uit van het tweede college, al de rechtstreeksche kiezers der steden en landelijke gemeenten die, wegens grondeigendommen, ten plattelande of ter stede, een inkomen hebben van 800 tot 2,000 frank, alsmede de handelaars of nijveraars die een patent van eerste of tweede klasse betalen. — In dit college zijn vrijgesteld van cijns : — *a.* Zij die een diploma bezitten, van welk vak ook, of eenen titel die met dien van doctor overeenkomt, uitgaande van eene bijzondere hogere school ; — *b.* Licenciaten in de rechten, letteren, wijsbegeerte of wetenschappen ; — *c.* Magistraten of oud-magistraten, na zes jaar ambtsbekleeding ; — *d.* Gediplomeerde ingenieurs, bouwmeesters, apothekers en veeartsen ; — *e.* Leeraars bij stedelijke scholen of middelbare scholen door den Staat erkend ; — *f.* Gepensioneerden die een jaarlijksch pensioen van ten minste duizend frank genieten.

70. — (Wet van 8 Juni 1884). — Elk van beide colleges stemt afzonderlijk. — Het eerste college kiest 2 senatoren per district. — Het tweede college kiest 1 senator per district, behalve de volgende districten welke kiezen : Ilfov, 5 senatoren ; Iassy, 3 ; Braïla, Covurlui, Doljiu, Prahova, Botosani, Tutova, Teleorman, Mehenditi, Buzeu, Bacau, Putna, Dimbovita, Romanati, Neamtu, 2 senatoren per district (1).

73. — De hoogeschoolen van Iassy en Bucarest kiezen elk onder hare leeraars, een lid voor den Senaat.

74. — Om tot senator gekozen te worden, moet men : 1. Rumeen geboren of genaturaliseerd zijn. — 2. Burgerlijke en politieke rechten genieten ; — 3. In Rumenië wonen ; — 4. Minstens veertig jaar oud zijn ; — 5. Een inkomen hebben, van welken aard ook, van 800 ducaten (9,400 fr.) bewezen als voorgeschreven bij artikel 63.

75. — (Wet van 8 Juni 1884). — Zijn van den cijns ontslagen : — *a.* Oudvoorzitters of onder-voorzitters eener wetgevende Kamer ; — *b.* Oud-afgevaardigden en senatoren die van twee wetgevende vergaderingen hebben deel uitgemaakt ; — *c.* Generaals of daarmêe gelijkgestelden ; — *d.* Kolonels, ontslaggevers en in beschikbaarheid gesteld ; — *e.* Ministers en oud-ministers of diplomatische vertegenwoordigers van het Rijk ; — *f.* Zij die gedurende drie jaar een ambt hebben bekleed van lid van een Hof, of gedurende een jaar de functie hebben vervuld van voorzitter van een Hof, algemeen procureur, procureur of lid van het Hof van verbreking ; — *g.* Zij die een diploma bezitten van doctor of licenciaat van welk vak ook, en gedurende minstens zes jaar hun beroep hebben uitgeoefend ; — *h.* Leden der Rumeensche Academie.

76. — Zijn van rechtswege lid van den Senaat : — De troonopvolger, op achttienjarigen ouderdom, doch met beraadslagende stem eerst op 25jarigen ouderdom ; — 2. Aartsbisschoppen en de bisdombesturende bisschoppen (2).

77. — (Gewijzigd, wet van 9 Juni 1884). — De senatoren en afgevaardigden ontvangen, gedurende den zittijd, eene dagelijksche vergoeding (3).

(1) Het eerste college benoemt 60 senatoren, het tweede college, 50. De twee vertegenwoordigers der hoogeschoolen (art. 73) en de acht geestelijke dignitarissen (art. 76) brengen het gezamenlijk aantal senatoren op 120.

(2) Die dignitarissen zijn ten getale van 8.

(3) Vóór de herziening van 1884 was het senatoriaal mandaat niet betaald ; enkel de afgevaardigden ontvingen eene dagelijksche vergoeding van 2 dukaten (fr. 23-50) (wet van 23 Juli 1865).

78. (Gewijzigd, wet van 9 Juni 1884). — De leden van den Senaat worden voor 8 jaar gekozen. De helft der leden wordt alle vier jaar, bij uitloting, vernieuwd.

17. Saksen.

Grondwet van 4 September 1831 (1).

TITEL VII. — VAN DE STATEN.

AFDEELING I. — *Inrichting van de Vergadering van Staten.*

61. — Voor gansch het Koninkrijk Saksen bestaat eene vergadering van Staten, in twee Kamers verdeeld.

62. — De twee Kamers hebben gelijke rechten en macht.

63 (Gewijzigd, wet van 3 December 1868, III) (2). — Maken deel uit van de eerste Kamer ; 1° de prinsen van het Vorstenhuis, bij hunne meerderjarigheid ; — 2° een afgevaardigde van het groot-kapittel van Meissen ; — 3° de bezitter van het heerschap van Wildenfels ; — 4° een der bezitters der vijf Recesheerschappen behoorende tot het huis Schönburg, te weten : Glauchau, Waldenburg, Lichtenstein, Hartenstein en Stein, aangewezen door zijne collegas ; — 5° een afgevaardigde gekozen door en onder de leeraars bij de hoogeschool van Leipzig ; — 6° de bezitter van het Staatsheerschap van Königsbrück ; — 7° de bezitter van het Staatsheerschap van Reibersdorf ; — 8° de eerste Evangelische Hofpredikant ; — 9° de deken van het metropolitaansch kapittel van Sint-Pieter van Budissen, in zijne eigene hoedanigheid en tevens als hoogste dignitaris van de katholieke geestelijkheid ; bij belet of als de zetel openvalt, wordt hij vervangen door een der drie kanoniken van het kapittel ; — 10° de opper-intendent van Leipzig ; — 11° een afgevaardigde benoemd in den schoot van het collegiaal kapittel van Wurzen ; — 12° een der bezitters van de vier leenheerschappen behoorende tot het huis Schönburg, te weten, Rochsburg, Wechselburg, Penig, en Remissen, benoemd door zijne collegas ; — 13° twaalf afgevaardigden voor hun leven benoemd door de eigenaars van riddergoederen en andere groote landelijke domeinen ; — 14° tien eigenaars van riddergoederen, vrijelijk door den Koning gekozen voor hun leven ; — 15° de eerste stedelijke magistraat der steden Dresden en Leipzig ; — 16° de eerste stedelijke magistraat van zes steden, naar goedkeuren van den Koning aangesteld, maar zooveel mogelijk in alle streken van het grondgebied gekozen ; — 17° vijf leden voor hun leven vrijelijk door den Koning gekozen.

(1) *Gesetzsammlung für das Königreich Sachsen*, 1831, blz. 253.

(2) *Gesetzsammlung für das Königreich Sachsen*, 1868, blz. 1865.

65 (Gewijzigd, wet van 3 December 1868, III). — De kieswet regelt de bijzonderheden van de kiezing der afgevaardigden aangewezen sub. 13° van artikel 63. — (In deze klasse zijn enkel kiesbaar de grondeigenaars die ten minste 4,000 belastings-eenheden betalen). — [Zelfde regel voor de bezitters van riddersgoederen door den Koning te benoemen (klasse n° 14.)]

66 (Gewijzigd, wet van 3 December 1868, III). — De leden der eerste Kamer, die eenen zetel hebben ten gevolge van hun ambt, bekleeden dien zetel zoolang zij dat ambt vervullen. — De afgevaardigden van de kapittels en de Hoogeschool, de vertegenwoordigers van het heerschap Wildenfels en de Recesheerschappen van Schönburg behouden hunnen zetel tot de regelmatige aanwijzing van hunnen opvolger. — De afgevaardigden der grondeigenaars verliezen hunnen zetel als zij niet meer kiesbaar zijn, als zij in dienst van den Staat treden of als zij aan het Hof een bezoldigd ambt aanvaarden; doch in beide laatste gevallen zijn zij herkiesbaar. — De bezitters van riddersgoederen, door den Koning benoemd, behouden hunnen zetel zoolang zij de voorwaarden van kiesbaarheid vervullen, aangewezen bij artikel 65.

18. Servië.

Grondwet van het Koninkrijk Servië van 22 December 1888 en 3 Januari 1889 (1).

33. — De wetgevende macht wordt uitgeoefend gezamenlijk door den Koning en de Nationale Vertegenwoordiging.

33. — Het recht om wetten voor te dragen behoort tot elken der twee takken van de wetgevende macht.

76. — De nationale Skoupchtina is de vertegenwoordiging van het land. — De nationale Skoupchtina is gewoon (*obitchna*) of groot (*velika*)

130. — Voor de Groote nationale Skoupchtina worden tweemaal zoveel afgevaardigden gekozen als voor de gewone nationale Skoupchtina.

131. — De Groote nationale Skoupchtina wordt bijeengeroepen als het noodig is : — 1° over de troonsquaestie te beslissen (art. 75); — 2° den regencieraad te benoemen (art. 63); — 3° te beslissen over wijzigingen in de Grondwet te brengen (art. 201 en 202); — 4° te beslissen over het vervreemden of verwisselen van een deel van het Staatsgrondgebied; — 5° als de Koning nuttig oordeelt de Groote nationale Skoupchtina te raadplegen.

(1) Naar de officiële Fransche vertaling. — Belgrad, Staatsdrukkerij, 1889.

19. Zweden.

Wet tot inrichting van den Riksdag, van 22 Juni 1886.

1. — Het Zweedsche volk is vertegenwoordigd door den Riksdag, verdeeld in twee Kamers, die in alle vraagstukken zelfde bevoegdheid en gezag hebben.

3. — De leden van den Riksdag, in de twee Kamers, worden bij kiezing voor eenen bepaalden tijd benoemd.

6. — De leden der Eerste Kamer worden gekozen voor eenen termijn van 9 jaar, door de provincieraden (landsthingen) en door de gemeenteraden (stadsfullmäktige) der steden die in den provincieraad niet vertegenwoordigd zijn (1). Elke provincieraad en elke der voormelde steden kiezen, volgens de bevolking van hun grondgebied, een lid van den Riksdag per 30,000 inwoners. Bedraagt de bevolking geene 30,000 zielen, dan wordt niettemin een lid voor den Riksdag gekozen.

9. — Kunnen tot lid van de Eerste Kamer gekozen worden, enkel de mannen, 35 jaar oud, die eigenaar zijn en geweest zijn, gedurende de drie laatste jaren vóór de kiezing, van een onroerend goed, van eene belastbare waarde van minstens tachtig duizend rixdaler (111,200 frank), of die aan den Staat belastingen betalen en betaald hebben, gedurende hetzelfde tijdperk, berekend op een jaarlijksch inkomen van ten minste vier duizend rixdaler (5,560 frank) in kapitaal of arbeid. De leden van den Riksdag die, na gekozen te zijn, zich in eenen toestand bevinden waardoor zij niet meer voor de Kamer kiesbaar zijn, verliezen hunnen zetel.

12. — De leden der Eerste Kamer van den Riksdag ontvangen in die hoedanigheid geene vergoeding.

20. Wurtemberg.

Grondwet van 25 September 1819 (2).

128. — De Staten zijn in twee Kamers verdeeld.

129. — De Eerste Kamer (Heerenkamer) is samengesteld uit :

1) De prinsen der Koninklijke familië ; — 2) de hoofden der familiën van prinsen en graven en de vertegenwoordigers van gemeenschaps-

(1) Steden met ten minste 25,000 inwoners.

(2) *Königlich Württembergisches Staats und Regierungs-Blatt*, 1819, blz. 566.

heerlijkheden aan welk bezit vroeger eene stem in den Rijksdag van het Keizerrijk of in den Kreitsdag verbonden was (1) ; — 3) de leden bij erfrecht of voor hun leven, door den Koning benoemd (2).

130. — De Koning kan met erfrecht benoemen enkel de leden van den Staatsadel of van den Ridderstand, die bewijzen dat zij in het Rijk eenen eigendom bezitten, overmaakbaar van oudste tot oudste, bij erfstelling over de hand, die een inkomen opbrengt van 6,000 gulden, vrij van alle interesten van hypotheeksbelastingen.

131. — De leden voor hun leven worden gekozen door den Koning onder de achtenswaardigste burgers, zonder inachtneming van fortuin of geboorte.

132. — Het aantal leden door den Koning benoemd, hetzij voor hun leven het zij bij erfelijken titel, mag het derde der andere leden van de Eerste Kamer niet overtreffen.

134. — De prinsen van het Koninklijk Huis en de andere leden bij erfrecht treden in de Eerste Kamer bij hunne meerderjarigheid ; die ouderdom is voor de eersten bepaald door de familie-wet en voor de tweeden door het gemeene recht (3).

172 (Gewijzigd, Grondwet van 23 Juni 1874) (4). — Het recht om wetten voor te dragen behoort gezamenlijk aan den Koning en aan elke der twee Kamers. De wetsontwerpen betreffende de oplegging eener belasting, de goedkeuring eener leening, de bepaling van de begrooting, of van in deze niet voorziene uitgaven, kunnen alleen van den Koning uitgaan. Geene uitgave mag de raming der Regeering te boven gaan.

178. — De Koning is bevoegd om wetsontwerpen of andere mededeelingen aan de Eerste of aan de Tweede Kamer te sturen, behalve wanneer het geldt eene belasting te stemmen. In dit geval moet aan de Tweede Kamer daarvan altijd eerst kennis worden gegeven.

(1) Heden bestaan nog 15 prinselijke en 5 grafelijke familiën en slechts eene gemeenschaps-heerlijkheid, Pückler-Limburg.

(2) Die leden zijn tegenwoordig 9 in getal : 2 bij erfrecht en 7 voor hun leven.

(3) 18 jaar voor den erfprins, 21 jaar voor de andere prinsen en leden bij erfrecht.

(4) *Idem*, 1874, blz. 117.

B. — VERBONDSLANDEN.

I. Duitschland.

Grondwet van het Deutsche Keizerrijk van 16 April 1871 (1).

4. — Het toezicht uitgeoefend door het Keizerrijk en de wetgeving van het Keizerrijk zijn van toepassing op : — 1) De voorschriften betreffende het vrij verkeer, het inboorlingschap en de vestiging van leden van eenen Staat van het Verbond in eenen anderen, de burgerrechten, de pasporten, de politie der vreemdelingen, de uitoefening van een beroep, de regeling der verzekeringen, in zoover die verschillende punten nog niet werden opgelost bij art. 3 dezer Grondwet en behalve, voor Beieren, van het inboorlingschap en de vestiging in eenen anderen Staat, en ook de kolonisatie, alsmede de landverhuizing naar niet Deutsche gewesten; — 2) De wetgeving over den tol, den handel en de belastingen van toepassing op de behoeften van het Keizerrijk; — 3) Het stelsel van maten, munten en gewichten, de vaststelling van grondregels voor de uitgifte van papieren geld gewaarborgd door roerende of onroerende goederen; — 4) De algemeene voorschriften betreffende de banken; — 5) De brevetten van uitvinding; — 6) De bescherming van den eigendom der geestesvoortbrengselen; — 7) De inrichting eener gemeenschappelijke bescherming van den Duitschen handel in den vreemde, van de Deutsche scheepvaart en de vlag harer zeemacht en de inrichting eener consulaire vertegenwoordiging gemeen aan gansch het Keizerrijk en er door betaald; — 8) De spoorwegen, onder voorbehoud, voor Beieren, der bepaling van artikel 46 en de gemeenschapswegen te land en te water, gemaakt in het belang van de verdediging van het vaderland en van den algemeenen handel; — 9) (Gewijzigd, wet van 3 Maart 1873). Het vlotten en varen op de waterwegen gemeen aan verscheidene Staten, het regiem dier waterwegen, de gelden te heffen op de stroomen en andere waterwegen en ook de seinen der zeevaart (vuren, boeien, baken en andere dagseinen); — 10) De Posterijen en Telegrafen, binnen de beperking, voor Beieren en Wurtemberg, der bepaling van art. 52; — 11) De voorschriften betreffende de wederkeerige uitvoering der beslissingen in burgerlijke zaken en de uitvoering der opvorderingen over 't algemeen; — 12) De voorschriften betreffende de bewijzende macht der rechtsgeldige stukken; — 13) (Ge-

(1) *Reichs-Geetzblatt*, 1871, blz. 65.

wijzigd, wet van 20 December 1873). De gemeenschappelijke wetgeving betreffende het burgerlijk recht, het strafrecht en de rechtspleging; — 14) De inrichting van het leger en de zeemacht van het Keizerrijk; — 15) De reglementen betreffende de genees- en veeartsenijkunde; — 16) De voorschriften betreffende de pers en het recht van vereeniging.

5. — De wetgevende macht van het Keizerrijk wordt uitgeoefend door den Bondsraad en den Rijksraad. De overeenstemming der meerderheid van eene en andere vergadering is noodig en voldoende voor elke wet van het Keizerrijk. — Bij geschil in den Bondsraad over wetsontwerpen betreffende het leger, de zeemacht en de belastingen vermeld bij art. 35, is de stem van den Voorzitter (1) beslissend, als hij zich uitdrukt ten voordeele van het behoud der bestaande bepalingen.

6. -- De Bondsraad is samengesteld uit de vertegenwoordigers van elken Staat die deel uitmaakt van het Verbond. De stemmen zijn er toegekend in de volgende verhouding :

Pruisen, met inbegrip der stemmen der voormalige Staten Hannover, Keur-Hessen, Holstein, Nassau en Frankfort, heeft . .	17 stemmen.
Beieren	6
Saksen	4
Wurtemberg	4
Baden	3
Hessen	3
Mecklenburg-Schwerin	2
Saksen-Weimar	1
Mecklenburg-Strelitz	1
Oldenburg	1
Brunswijk	2
Saksen-Meiningen	1
Saksen-Altenburg	1
Anhalt	1
Saksen-Coburg-Gotha	1
Schwarzburg-Rudolstadt	1
Schwarzburg-Sonderhausen	1
Waldeck	1
Reuss, oudste tak	1
Reuss, jongere tak	1
Schaumburg-Lippe	1
Lippe	1
Lubeck	1
Bremen	1
Hamburg	1

Totaal. . . 58 stemmen.

Elke Staat van het Verbond mag tot den Bondsraad zooveel gevol-

(1) Wil zeggen de stem van den Koning van Pruisen die, onder den naam van Duitschen keizer, voorzitter is van het Verbond. (Zie art. 11).

wijzigd, wet van 20 December 1873). De gemeenschappelijke wetgeving betreffende het burgerlijk recht, het strafrecht en de rechtspleging; — 14) De inrichting van het leger en de zeemacht van het Keizerrijk; — 15) De reglementen betreffende de genees- en veeartsenijkunde; — 16) De voorschriften betreffende de pers en het recht van vereeniging.

5. — De wetgevende macht van het Keizerrijk wordt uitgeoefend door den Bondsraad en den Rijksraad. De overeenstemming der meerderheid van eene en andere vergadering is noodig en voldoende voor elke wet van het Keizerrijk. — Bij geschil in den Bondsraad over wetsontwerpen betreffende het leger, de zeemacht en de belastingen vermeld bij art. 35, is de stem van den Voorzitter (1) beslissend, als hij zich uitdrukt ten voordeele van het behoud der bestaande bepalingen.

6. -- De Bondsraad is samengesteld uit de vertegenwoordigers van elken Staat die deel uitmaakt van het Verbond. De stemmen zijn er toegekend in de volgende verhouding :

Pruisen, met inbegrip der stemmen der voormalige Staten Hannover, Keur-Hessen, Holstein, Nassau en Frankfort, heeft . . .	17 stemmen.
Beieren	6
Saksen	4
Wurtemberg	4
Baden	3
Hessen	3
Mecklenburg-Schwerin	2
Saksen-Weimar	1
Mecklenburg-Strelitz	1
Oldenburg	1
Brunswijk	2
Saksen-Meiningen	1
Saksen-Altenburg	1
Anhalt	1
Saksen-Coburg-Gotha	1
Schwarzburg-Rudolstadt	1
Schwarzburg-Sonderhausen	1
Waldeck	1
Reuss, oudste tak	1
Reuss, jongere tak	1
Schaumburg-Lippe	1
Lippe	1
Lubeck	1
Bremen	1
Hamburg	1

Totaal. . . 58 stemmen.

Elke Staat van het Verbond mag tot den Bondsraad zooveel gevol-

(1) Wil zeggen de stem van den Koning van Pruisen die, onder den naam van Duitschen keizer, voorzitter is van het Verbond. (Zie art. 41).

machtigden benoemen als hij stemmen heeft. De vertegenwoordigers van eenzelfde Staat moeten echter hunne stem in denzelfden zin uitbrengen.

7. — De Bondsraad besluit : — 1) Over de voorstellen die den Rijksraad moeten voorgelegd worden en over de beslissingen door die Vergadering gestemd ; — 2) Over de reglementen van beheer en de algemeene voorschriften tot uitvoering der wetten van het Keizerrijk, tenzij door eene dezer wetten anders worde voorgeschreven ; — 3) Over de onvolmaaktheden ter kennis gekomen door de uitvoering der wetten van het Keizerrijk of de voormelde reglementen of onderrichtingen. — Elk lid van den Bondsraad heeft het recht voorstellen te doen en ze te ontwikkelen ; de Voorzitter van het Verbond is gehouden ze in beraadslaging te brengen. — Behalve de beperkingen voorzien bij art. 5, 37 en 78 worden de beslissingen genomen bij enkele meerderheid. Komen niet in rekening de stemmen die niet worden uitgebracht bij regelmatige macht. Bij staking is de stem des Voorzitters beslissend. — Bij de beslissingen over een vraagstuk dat overeenkomstig deze Grondwet niet eigen is aan gansch het Keizerrijk, komen enkel in rekening de stemmen der Staten wien het op te lossen vraagstuk gemeen is.

8. — De Bondsraad benoemt in zijnen schoot bestendige commissiën voor : — 1) De landmacht en de versterkingen ; — 2) De zeemacht ; — 3) De toltarieven en de belastingen ; — 4) Den handel en de ruilingen ; — 5) De spoorwegen, posten en telegraphen ; — 6) Het gerecht ; — 7) De rekenplichtigheid (1). — In elke der commissiën moeten ten minste vier Bondsstaten vertegenwoordigd zijn, buiten den voorzitter van het Verbond ; elke Staat heeft er maar éene stem. In de commissie voor de landmacht en de versterkingen bekleedt Beieren eenen bestendigen zetel ; de andere leden der commissie worden door den Keizer benoemd, alsmede de leden der Commissie voor de zeemacht ; de leden der andere commissiën worden gekozen door den Bondsraad. De commissiën zijn elk jaar vernieuwbaar voor den ganschen zittijd van den Bondsraad ; de uittredende leden zijn herkiesbaar. — Bovendien wordt in den Bondsraad eene commissie voor buitenlandsche zaken benoemd, samengesteld uit de vertegenwoordigers der Koninkrijken Beieren, Saksen en Wurtemberg en de twee vertegenwoordigers der andere Staten elk jaar door den Bondsraad gekozen. Het voorzitterschap der commissie behoort aan Beieren. — De noodige beambten voor de werken der commissiën worden te dezer beschikking gesteld.

9. — Elk lid van den Bondsraad heeft het recht zich in den Rijksraad te begeven en er aanhoord te worden telkens als hij zulks verlangt om zijne zienswijze over de Regeering uit te drukken, zelfs wanneer die zienswijze door den Bondsraad niet werd aangenomen. Niemand mag tezelfder tijd lid zijn van den Bondsraad en van den Reichstag.

10. — De Keizer moet aan de leden van den Bondsraad de gewone diplomatische bescherming verzekeren.

(1) In den Bondsraad zijn nog vier andere bestendige commissiën : 8) Buitenlandsche zaken ; — 9) Elzas-Lotharingen ; — 10) Grondwet ; — 11) Reglement van het inwendige. (R. I. herz. § 17.)

11. — Het voorzitterschap van het Verbond behoort aan den Koning van Pruisen, die den titel draagt van Duitschen Keizer. De Keizer vertegenwoordigt het Keizerrijk in zijne internationale betrekkingen, verklaart den oorlog en sluit den vrede uit naam van het Keizerrijk, sluit verbonden en andere overeenkomsten met de vreemde Staten, volmachtigt en ontvangt de gezanten. — Bij de oorlogsverklaring uit naam van het Keizerrijk hoeft de toestemming van den Bondsraad, tenzij tegen het grondgebied of de kusten van het Verbond een aanval ware gericht (1). — Als de verdragen met vreemde Staten betrekking hebben op de zaken die volgens artikel 4 tot de bevoegdheid der wetgeving van het Keizerrijk behooren, is de toestemming van den Bondsraad noodig voor het sluiten en de goedkeuring van den Reichstag voor de geldigheid ervan.

2. Oostenrijk-Hongarije.

Cisleithaansche wet van 21 December 1867 betreffende de zaken gemeen aan al de landen van de Oostenrijksche monarchie en de wijze van ze te behandelen (2).

6. — De wetgevende macht behoorende tot de vertegenwoordigende lichamen van elke der twee helften van het kiezerrijk (Oostenrijksche Reichsrath en Hongaarsche Landtag), wordt door haar uitgeoefend, wat de gemeenschappelijke zaken betreft, bij middel van afvaardigingen.

7. — De afvaardiging van den Reichsrath telt 60 leden, benoemd : een derde door de Heerenkamer, twee derden door de Kamer van afgevaardigden.

8. — De Heerenkamer kiest in haren schoot, bij volstreekte meerderheid van stemmen, de 20 leden der afgevaardiging door haar te benoemen. — De 40 leden ten keuze der Kamer van afgevaardigden worden benoemd derwijze dat de afgevaardigden van elken Landtag (3), overeenkomstig navermelde verdeeling, een bepaald aantal afgevaardigden te kiezen hebben welke zij onder hen of onder de gansche Kamer te benoemen hebben. — Bij meerderheid van stemmen benoemen de afgevaardigden van het koninkrijk Bohemen, 10 gedelegeerden ; — het koninkrijk Dalmatië, 1 ; — het koninkrijk Galicië en Lodomerië met het Groot-hertogdom Krakau, 7 ; — het aartshertogdom Oostenrijk beneden de Enns, 3 ; — het aartshertogdom boven de Enns, 2 ; — het

(1) Die bepaling werd in 1871 in de Grondwet gevoegd.

(2) *Reichs-Gesetzblatt für das Kaiserthum Oesterreich*, 1867, blz. 402.

Vgl. ook Hongaarsche wet (XII van 1867) betreffende de zaken van gemeenschappelijk belang bestaande tusschen de landen der Kroon van Hongarije en de andere landen onderworpen aan de oppermacht van Z. M., — en de wijze van ze te behandelen.

(3) Thans de afgevaardigden van elk land (wet van 2 April 1873).

hertogdom Salzburg 1 ; — het hertogdom Stiermarken, 2 ; — het hertogdom Carinthië, 1 ; — het hertogdom de Krain, 1 ; — het hertogdom Bukowine, 1 ; — het markgraafschap Moravië, 4 ; — het hertogdom Opper- en Neder Silesiën, 1 ; — het vorstelijk graafschap Tyrol, 2 ; — het land van den Vorarlberg, 1 ; — het markgraafschap Istrië, 1 ; — het vorstelijk graafschap Goerz en Gradiska, 1 ; — de stad Triëst met haar grondgebied, 1. — Te zamen 40 afgevaardigden.

9. — Elke der twee Kamers van den Reichsrath benoemt, op dezelfde wijze, toegevoegde afgevaardigden ten getale van 10 voor de Heerenkamer en 20 voor de Kamer van afgevaardigden. — Het aantal toegevoegde afgevaardigden ter keuze der Kamer van afgevaardigden is verdeeld in verhouding tot het getal afgevaardigden zelve, zoodat een toegevoegde voor een tot drie afgevaardigden en twee voor drie tot vier benoemd worden. Elke toegevoegde afgevaardigde stemt afzonderlijk.

10. — De keus der gedelegeerden, ook die der toegevoegden, wordt elk jaar door de twee Kamers van den Reichsrath vernieuwd. — De gedelegeerden, ook de toegevoegden, behouden hun ambt totdat het vernieuwd wordt. — De uittredende leden zijn herkiesbaar.

14. — De voorstellen der Regeering worden door het gemeenschappelijk ministerie afzonderlijk aan elke van beide afvaardigingen overgemaakt. — Elke afvaardiging heeft ook het recht ontwerpen voor te dragen over zaken harer bevoegdheid.

15. — Voor elke wet over zaken in de bevoegdheid der afvaardigingen heeft de overeenstemming der twee afvaardigingen of, bij gebrek aan die overeenstemming, eene stemming van de twee afvaardigingen in algemeene vergadering ; in beide gevallen heeft daarbij de bekrachtiging door den Keizer.

30. — De twee afvaardigingen deelen zich onderling hare beslissingen mede en, in voorkomend geval, de redenen dier beslissingen. — Die mededeeling geschiedt schriftelijk, in Duitsche taal van wege de afvaardiging van den Reichsrath en in Hongaarsche taal van wege de afvaardiging van den Landtag ; van beide zijden wordt bij den tekst eene rechtsgeldige vertaling gevoegd in de taal der andere afvaardiging.

31. — Elke afvaardiging heeft het recht voor te stellen dat over een vraagstuk beslissing worde genomen bij gemeenschappelijke stemming en dat voorstel mag niet verworpen worden door de andere afvaardiging na drie schriftelijke mededeelingen zonder gevolg.

33. — Om geldig uitspraak te doen moet in de algemeene vergadering ten minste de twee derden der stemmen van elke afvaardiging bekomen worden. — Elke beslissing wordt genomen bij volstrekte meerderheid van stemmen. — Wanneer in eene van beide afvaardigingen meer leden aanwezig zijn dan in de andere, moet de gelijkheid van stemmen worden hersteld bij middel van het noodige getal onthoudingen onder de leden der talrijkste afvaardiging. — De leden die aan de stemming geen deel moeten nemen, worden bij loting aangeduid.

3. Brazilië.

Grondwet van 24 Februari 1891 (1).

De wetgevende macht wordt uitgeoefend door het Nationaal Congres, mits bekrachtiging door den Voorzitter der Republiek.

Het Nationaal Congres is uit twee takken samengesteld : de Kamer van afgevaardigden en den Senaat.

26. — Om kiesbaar te zijn tot het Nationaal Congres moet men : — 1° De rechten van Braziliaanschen burger bezitten en als kiezer ingeschreven zijn; — 2° Voor de Kamer van afgevaardigden, Braziliaansch burger zijn sedert meer dan 4 jaar (2); voor den Senaat, sedert meer dan 6 jaar (3).

29. — De Kamer heeft het recht hare zittingen uit te stellen, voor alle wetten van belasting, voor de wetten tot vaststelling der land- en zee-macht, de besprekingen der ontwerpen die haar door de uitvoerende macht worden voorgelegd en de verklaring van gepastheid of ongepastheid (*procedencia, improcedencia*) der inbeschuldiging stelling van den Voorzitter der Republiek, krachtens artikel 53, en de Staatsministers, wegens misdaden gezamenlijk begaan met den Voorzitter der Republiek.

30. — De Senaat is samengesteld uit overeenkomstig artikel 26 kiesbare meerderjarige burgers, 35 jaar oud, ten getale van drie senatoren per Staat en ook drie senatoren per Bondsdistrict, gekozen zooals voorgescreven wordt voor de afgevaardigden (4).

31. — Het mandaat van senator duurt 9 jaar; de Senaat wordt om de drie jaar bij derden vernieuwd.

36. — Behalve de uitzonderingen voorzien bij artikel 29, mogen alle wetsontwerpen uitgaan hetzij van de Kamer, hetzij van den Senaat, en door om 't even welk lid worden aangeboden.

(1) *Constituição da republica dos estados unidos do Brazil*, Officiële uitgave, Rio-de-Janeiro 1891, blz. 6.

(2) Het ontwerp van Grondwet voorgesteld door de voorloopige Regeering vergde 7 jaar.

(3) Hetzelfde ontwerp vergde 9 jaar.

(4) Het ontwerp der Regeering stelde de kiezing der senatoren door de wetgevingen der Staten voor.

4. Vereenigde-Staten van Amerika ⁽¹⁾.

Grondwet van 17 September 1787 (2).

HOOFDSTUK I.

AFDEELING 1.

1. — Alle bij deze grondwet vergunde wetgevende macht wordt toevertrouwd aan een Congres der Vereenigde-Staten, dat zal bestaan uit eenen Senaat en eene Kamer van Volksvertegenwoordigers.

AFDEELING 3.

1. — De Senaat der Vereenigde-Staten is samengesteld uit twee senatoren voor elken Staat, voor zes jaar gekozen door de wetgeving van elken Staat; elke senator heeft ééne stem.

2. — Zoodra de senatoren, na de eerste kiezing, bijeenkomen, worden

(1) Wat de nationale senaten der Bondsstaten betreft, legt de heer Van den Heuvel hunne inrichting als volgt uiteen :

De Amerikanen zijn er toe gekomen hunne senaten op dezelfde wijze in te richten als hunne Lagere Kamers. Bij hen was geen oude adel, geene corporatiën die de groote belangen vertegenwoordigen, geen koninklijk gezag of geene uitvoerende macht omkleed met al het aanzien der bewezen diensten; men kon anders niet doen dan zijne toevlucht tot de verkiezing nemen.

Doch de eerste gedachte was de rechtstreeksche kiezing aan te nemen: het was het eenvoudigste stelsel en het was ook het eenig mogelijke in een land waar de plaatselijke inrichtingen van streek tot streek gansch verschillend van elkander waren.

Doch men maakte een onderscheid tusschen beide Kamers door eene reeks bijkomende verschillen en thans bestaan die verschillen hierin :

1. De senatoren zijn minder talrijk dan de afgevaardigden. Hun getal verschilt, volgens de Staten, van 9 tot 51. Zij maken maar het derde of het vierde der Lagere Kamer uit;

2. De senaten worden bij eennamige stemming gekozen, maar de districten die hen kiezen zijn, in 't algemeen, uitgebreide districten die vervolgens in kleinere districten verdeeld worden voor de kiezing der afgevaardigden;

3. Gewoonlijk wordt de Lagere Kamer in haar geheel vernieuwd, terwijl de Senaat gedeeltelijk vernieuwd wordt;

4. De duur van een senatoriaal mandaat is, in 't algemeen, langer dan die van een mandaat van volksvertegenwoordiger; in de meeste Staten is hij van vier jaar;

5. Ten slotte, als men op 21jarigen ouderdom volksvertegenwoordiger kan gekozen worden, moet men, in 't algemeen, 25 tot 30 jaar oud zijn om kiesbaar tot den Senaat te zijn.

Ander verschil tusschen de twee Amerikaansche Kamers bestaat er niet. » *La Revision de la Constitution*, blz. 76.

(2) *Revised Statutes of the United States*, Washington, 1878, blz. 17.

Ziehier de bepalingen van kracht voor den **Staat New-York**: *Grondwet van 1846*.

ART. III.

Afdeeling. 1. De wetgevende macht van den Staat behoort aan eenen Senaat en aan eene Vergadering.

zij zooveel mogelijk, in drie gelijke klassen verdeeld. De zetels der senatoren van de eerste klasse zijn open na het verloop van het tweede jaar; van die der tweede klasse na het verloop van het vierde jaar, en van die der derde klasse op het einde van het zesde jaar; derwijze dat een derde van den Senaat alle twee jaar vernieuwd wordt (1). Indien buiten de zittingen der Wetgeving van eenen Staat, door ontslag of anderszins, een zetel openvalt, kan de uitvoerende macht van dien Staat eene tijdelijke benoeming doen tot de eerstvolgende vergadering der Wetgeving, die de plaats dan zal aanvullen.

3. — Niemand kan senator zijn als hij den ouderdom van 30 jaar niet bereikt heeft, als hij niet sedert negen jaar burger der Vereenigde-Staten is en als hij, op het oogenblik zijner kiezing, in den Staat niet woont voor welken hij benoemd werd.

6. — De Senaat alleen heeft de macht om over alle beletsels te oordeelen. Als hij daartoe zetelen zal, worden zijne leden aan den eed of aan de bevestiging onderworpen. Als het is om den voorzitter der Vereenigde-Staten te oordeelen, wordt de Senaat voorgezeten door den Grootrechter (*Chief-Justice*) (2). Niemand kan veroordeeld worden dan bij meerderheid van de twee derden der aanwezige leden.

2. De Senaat bestaat uit 32 leden en de senatoren zijn voor twee jaar gekozen.

De Vergadering bestaat uit 128 leden, voor één jaar gekozen.

3. De Staat is verdeeld in 32 districten « senatoriale districten » genaamd, welke ieder eenen senator kiezen.

Het 1ste district omvat... (Eene herzieningswet van 30 April 1892 heeft de samenstelling der 32 districten gewijzigd en nader bepaald.)

4. De volkstelling, in elken Staat, geschiedt onder de leiding der wetgevende macht, in het jaar 1855 en verder op het einde van elk tienjarig tijdvak; voormelde districten zullen door de wetgeving gewijzigd worden in den eersten zitting na de volkstelling, derwijze dat elk senatoriaal district, zooveel mogelijk, een gelijk getal inwoners hebbe, na aftrekking der vreemdelingen en niet belaste kleurlingen; die districten zullen dan onveranderd blijven tot de eerstkomende volkstelling en altijd samengesteld worden uit aaneenpalende streken; geen graafschap wordt verdeeld bij de samenstelling van senatoriale districten, ten ware het paste aan dat graafschap twee senatoren of meer dan twee senatoren te geven.

6, 7, 8. (Die afdeelingen werden in 1874 gewijzigd).

Wijzigingen van 1874.

6. Elk lid der wetgeving ontvangt voor zijne diensten (*his services*) eene jaarlijksche bezoldiging van 1,500 dollars.

De leden van elke Kamer ontvangen ook de som van één dollar voor elke tien mijlen afstand (heen en terug) van hunne verblijfplaats tot de vergadering, endit eenmaal per zitting, welke berekening volgens den gebruikelijken weg gemaakt wordt...

7. Geen lid der wetgevende Kamers mag, gedurende den tijd waarvoor hij gekozen werd, een burgerlijk ambt aanvaarden in dien Staat of bij den Senaat der Vereenigde-Staten, 't zij van de Regeering, 't zij van den Gouverneur en den Senaat, 't zij van de wetgeving of van het bestuur eener gemeente; en alle benoeming gedaan, alle stemmen gegeven aan een dergelijk lid voor om 't even welke plaats of bediening van dien aard, zijn ongeldig.

8. Is niet kiesbaar tot de wetgevende Kamers, hij die op het oogenblik zijner kiezing of binnen de 100 dagen daarvóór, lid van het Congres is of geweest is, een militair of burgerlijk ambt van de Vereenigde-Staten afhangende, of een ambt afhangende van eenig gemeentebestuur bekleedt of bekleed heeft; en als, na zijne benoeming, een lid der wetgeving naar het Congres afgevaardigd wordt of tot eenig burgerlijk of militair ambt benoemd wordt, dat afhangt van de Regeering der Vereenigde-Staten of van het bestuur eener gemeente, dan valt door zijne aanvaarding zijn zetel open.

(1) Die orde van opvolging word zoo ingericht dat de twee senatoren van eenzelfden Staat nooit van dezelfde reeks deeltmaken.

(2) Voorzitter van het Hooger Gerechtshof der Vereenigde-Staten.

AFDEELING 4.

1. — De wetgeving van elken Staat schrijft den tijd, de plaats en de wijze der kiezingen voor senatoren en volksvertegenwoordigers voor ; maar het Congres kan altijd, door eene bijzondere wet, die reglementen maken of wijzigen, behalve wat betreft de plaats waar de kiezing der senatoren moet geschieden (1).

AFDEELING 6.

1. — De senatoren en volksvertegenwoordigers ontvangen, voor hunne diensten, eene vergoeding die door de wet zal geregeld en door de Schatkist der Vereenigde-Staten zal betaald worden.

AFDEELING 7.

1. — Elk bill (wetsontwerp) betreffende de lichting eener belasting moet uitgaan van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, doch de Senaat mag er, gelijk aan de andere bills, amendementen aan voorstellen of stemmen.

2. — Elk bill dat door de Kamer van Volksvertegenwoordigers en door den Senaat gestemd werd, moet, alvorens wet te worden, voorgelegd worden aan den Voorzitter der Vereenigde-Staten. Keurt hij het goed, dan onderteekent hij het ; maar als hij het niet goedkeurt, dan zendt hij het met zijne aanmerkingen terug naar de Kamer, van waar het bill uitging ; die Kamer doet de opmerkingen van den Voorzitter *in extenso* in haar proces-verbaal overschrijven en gaat over tot een nieuw onderzoek van het bill. Als, na dit tweede onderzoek, de twee derden der leden van deze Kamer het eens zijn om de wet te stemmen, dan wordt het bill altijd met de opmerkingen van den Voorzitter, aan de andere Kamer overgemaakt, die het eveneens eene tweede maal onderzoekt ; en, wordt het bill door de twee derden dier Kamer goedgekeurd, dan wordt het bill, wet. Doch in alle gevallen van dien aard, stemmen beide Kamers met ja en neen en elke harer vermeldt in haar proces-verbaal de namen der leden die vóór en tegen het wetsontwerp stemden. Wanneer een bill door den Voorzitter niet teruggezonden werd binnen de tien dagen nadat het hem voorgelegd werd (niet meëgerekend der zondagen) wordt het bill wet, alsof de Voorzitter het onderteekend had, ten ware het Congres, door zich te verdagen, er de terugzending van belette, in welke geval het bill geen wet wordt.

AFDEELING 8.

Het Congres heeft de macht :

1° Taxen, rechten, belastingen en accijnzen vast te stellen en te lichten ;

(1) Wat den Senaat betreft, heeft eene acte (wet) van het Congres van 25 Juli 1866 de wijze van kiezing der senatoren vastgesteld. (Herziene statuten, titel II, hoofdstuk I.)

(2) Die jaarlijksche vergoeding beloopt 5,000 dollar. Acte van 20 Januari 1874.

de schulden te betalen en te voorzien in de gemeenschappelijke verdediging en in de algemeene welvaart der Vereenigde-Staten; doch alle rechten, belastingen en accijnzen moeten over geheel de uitgestrektheid der Vereenigde-Staten dezelfde zijn ;

2° Leeningen op het krediet der Vereenigde-Staten te doen ;

3° Den handel te regelen met de verschillende Mogendheden, tusschen de verschillende Staten en met de Indiaansche stammen ;

4° Eenen gelijkmatigen regel voor de naturalisatie en gelijkmatige wetten op de bankroeten voor geheel de uitgestrektheid van de Vereenigde-Staten vast te stellen ;

5° Geld te slaan, er de waarde van te bepalen, alsmede die der vreemde munten, en den standaard van maten en gewichten vast te stellen ;

6° De straf te verzekeren aan namakers van openbare papieren en gangbare munten der Vereenigde-Staten ;

7° Postbureelen en postwegen in te richten ;

8° Den vooruitgang van nuttige kunsten en wetenschappen te bevorderen door, voor bepaalde termijnen, aan schrijvers en uitvinders een uitsluitend recht op hunne schriften en uitvindingen te verzekeren ;

9° De rechtbanken, behalve het Hooger Gerechtshof, samen te stellen ;

10° De daden van zeerooverij en trouweloosheid, in volle zee bedreven, alsmede de aanslagen op het volkenrecht te bepalen en te kastijden ;

11° Den oorlog te verklaren, kaperbrieven en brieven van schadeverhaling af te geven en reglementen op te maken betreffende bemachtigingen te land en te zee ;

12° Legers te lichten en te onderhouden ; doch geldelijke tegemoetkoming te dien einde mag voor niet langer dan twee jaar geschieden ;

13° Eene zeemacht in te richten en te onderhouden ;

14° Reglementen op te maken voor de inrichting en het beheer van land- en zeemacht ;

15° Te zorgen dat de militie bijeengeroepen wordt om de Bondswetten uit te voeren, opstanden te onderdrukken en invallen af te weren ;

16° Te zorgen dat de militie ingericht, gewapend en afgericht zij, en te beschikken over het deel der militie dat ten dienste der Vereenigde-Staten zou aangewend worden, aan elken Staat het recht voorbehoudende de officieren zijner militie te benoemen en deze te oefenen volgens de bij het Congres voorgeschreven tucht ;

17° Uitsluitend de wetgevende macht uit te oefenen, in welk geval het ook zij, over zulk district (niet grooter dan tien vierkante mijlen) dat, door den afstand van eenigen Staat, aangenomen door het Congres, de zetel worden kan van de Regeering der Vereenigde-Staten, alsmede in alle andere plaatsen, aangekocht met de goedkeuring van de Wetgeving van den Staat waarin zij gelegen zijn, om er forten, magazijnen, arsenalen, werven en andere inrichtingen van openbaar nut op te bouwen ;

18° En alle wetten te maken die noodig en dienstig zijn ter uitvoering van de machten hierboven opgesomd en alle andere, door deze Grondwet

aan de Regeering der Vereenigde-Staten, aan een harer departementen of aan een harer ambtenaren opgedragen.

HOOFDSTUK II.

AFDEELING 1.

1. — De uitvoerende macht wordt opgedragen aan eenen Voorzitter der Vereenigde-Staten van Amerika. Hij blijft in bediening gedurende eenen termijn van vier jaren en wordt tegelijkertijd als de Onder-Voorzitter, die voor het zelfde tijdvak in bediening blijft, op de volgende wijze gekozen.

2. — Elke Staat benoemt, volgens de wijze voorgeschreven door zijne wetgeving (1), een aantal kiezers gelijk aan het gezamenlijk getal senatoren en vertegenwoordigers dat de Staat het recht heeft naar het Congres te zenden; doch geen senator of volksvertegenwoordiger, of geen persoon die een bezoldigd of een eere-amt onder het gezag der Vereenigde-Staten uitoefent, kan kiezer zijn.

AFDEELING 2.

2. — Hij heeft de macht verdragen te sluiten op en met het advies en de toestemming van den Senaat, op voorwaarde dat de twee derden der tegenwoordig zijnde senatoren erin toestemmen; op en met het advies en de toestemming van den Senaat (2) zal hij voorstellen en benoemen: de gezanten en andere openbare ministers, de consuls, de rechters bij het Hooger Gerechtshof en alle andere ambtenaren der Vereenigde-Staten, in wier aanstelling door deze Grondwet niet anders voorzien wordt, en wier bediening door de wet ingesteld is. Maar het Congres mag, door eene wet, de benoening der mindere bedienden, om het even welke, 't zij aan den Voorzitter alleen, 't zij aan de Gerechtshoven (*Courts of Law*), 't zij aan de hoofden der departementen toevertrouwen.

3. — De Voorzitter heeft het recht de vacaturen aan te vullen welke zich tusschen de zittingen des Senaats voordoen, door aanstellingen te doen welke met het einde van den eerstkomenden zitting vervallen.

(1) De Grondwet laat dus aan de Staten de zorg over te bepalen op welke wijze de voorzitters-kiezers gekozen worden. In bepaalde Staten stelde de plaatselijke wetgeving vroeger die kiezers aan, doch het gebruik is achtereenvolgens in al de Staten behalve Florida ingevoerd, ze rechtstreeks door het volk te doen benoemen, met lijst-stemming, de Staat een enkel college uitmakende. Talrijke voorstellen werden in den loop der eeuw gedaan om het stelsel der voorzitters-verkiezing te wijzigen. Een grondwettelijk amendement, voorgesteld door Mr. Buckalew, strekkende enerzijds om aan het volk het recht te verzekeren rechtstreeks kiezers te benoemen, en anderszijds om aan het Congres het recht te verleen die kiezing op gelijkvormige wijze te regelen, werd in 1869 door de beide Kamers verworpen.

(2) Wet van 16 Januari 1883, tot regeling en verbetering van den burgerlijken dienst der Vereenigde-Staten (vertaald in den *Annuaire* 1884, blz. 799). Het doel der wet was de aanwerving der ambtenaren buiten allen politischen invloed te verzekeren, doch dat doel schijnt niet bereikt te zijn.

5. Mexico.

Grondwet van 12 Februari 1857 en herzieningswet van den 13 November 1874 (1).

51 (Gewijzigd, wet van den 13^{en} November 1874). — De wetgevende macht van de natie wordt toevertrouwd aan een Algemeen Congres, dat in twee Kamers verdeeld wordt, eene van afgevaardigden, de andere van senatoren (2).

58 (Gewijzigd, wet van den 13^{en} November 1874). — A. De Senaat is samengesteld uit twee senatoren voor elken Staat, en uit twee andere voor het Bonds-district. De senatoren worden onrechtstreeks in den eersten graad gekozen. De wetgeving van elken Staat verklaart die kandidaten gekozen welke de volstreckte meerderheid der uitgebrachte stemmingen bekomen hebben, of gaat zelf over tot de verkiezing onder degenen die overeenkomstig de bepalingen der kieswet, de betrekkelijke meerderheid bekomen hebben (3).

Bij elken titelvoerenden senator, wordt een plaatsvervanger gekozen. — De Senaat wordt bij helft alle twee jaar vernieuwd. De in de tweede plaats benoemde senatoren treden uit bij het vervallen van het eerste tijdvak van twee jaar; bij het vervallen der volgende tijdvakken worden de oudsten aan vernieuwing onderworpen. — C. Om senator te zijn, moet men dezelfde voorwaarden vereenigen als om afgevaardigde te zijn, behalve wat betreft den ouderdom, die hier bepaald is op ten volle dertig jaar op den dag der opening van de zittingen.

72. B (Aanvulling, wet van den 13^{en} December 1874). De Senaat heeft uitsluitend de macht : I. De diplomatische verdragen en overeenkomsten gesloten door de uitvoerende macht met de vreemde Mogendheden goed te keuren. — II. De benoemingen te bekrachtigen van de ministers, diplomatische agenten, algemeene consuls, hoogere ambtenaren van financiën, kolonels en andere hoogere officieren van land- en zeemacht, door den Voorzitter der Republiek binnen de bepalingen der wet gedaan. — III. Aan de uitvoerende macht oorlof te verleen 's lands troepen buiten de grenzen der republiek te laten gaan, om vreemde troepen over 's lands grondgebied te laten komen en te dulden dat de eskaders eener vreemde mogendheid gedurende meer dan eene maand in de wateren der Republiek verblijven. — IV. Toe te laten dat de uitvoerende macht moge beschikken over de nationale wacht van een buiten hare grenzen gelegen Staat of grondgebied, tevens de noodige macht vaststellende. — V. Te verklaren dat

(1) *Constitucion federal de los Estados Unidos Mexicanos*. — Officiële uitgave. — Mexico 1886, blz. 24.

(2) De Senaat werd ingesteld door de herzieningswet van 13 November 1874.

(3) De wet op de verkiezing der senatoren draagt den datum van 15 December 1874.

de grondwettelijke, wetgevende en uitvoerende macht van eenen Staat geëindigd is, dat er aanleiding bestaat tot het benoemen van eenen voorloopigen gouverneur, die overeenkomstig de constitutioneele wetten van dien Staat de kiezers zal bijeenroepen. De benoeming van den gouverneur wordt gedaan door de federale uitvoerende macht, met goedkeuring van den Senaat, en ingeval de Senaat uiteen is, van de bestendige commissie. Die gouverneur kan niet tot grondwettelijk gouverneur gekozen worden bij de kiezingen die krachtens zijn decreet geschieden. — VI. De politieke geschillen te vereffenen welke oprijzen tusschen de machten van eenen Staat, als eene van beide hare toevlucht neemt tot den Senaat, of als, ten gevolge dier geschillen, de grondwettelijke orde door de wapenen gestoord wordt. In dat geval zal de Senaat zijn besluit nemen, zich daarbij gedragende naar de Algemeene Grondwet van de Republiek en naar de Grondwet van den Staat. — De wet zal de uitoefening van dat gezag en van het voorgaande gezag regelen. — VII. Zich tot oordeelende jury aan te stellen, in gevolge artikel 105 van de Grondwet (verantwoordelijkheid der openbare ambtenaren).

6. Argentijnsche Republiek.

Grondwet van 25 September 1860 (1).

36. — De wetgevende macht der natie wordt opgedragen aan een Congres, samengesteld uit twee Kamers, eene van afgevaardigden der natie en eene andere uit senatoren van de provinciën en de hoofdstad.

44. -- Het initiatief van wetten betreffende de belasting en de werving van troepen behoort uitsluitend aan de Kamer van afgevaardigden.

46. — De Senaat bestaat uit twee senatoren voor elke provincie, die door hare wetgeving bij meerderheid van stemmen gekozen worden, en uit twee senatoren voor de hoofdstad, verkozen volgens den vorm voorgeschreven voor de kiezing van den Voorzitter der natie. Elke senator heeft ééne stem.

47. — Om tot senator gekozen te worden, moet men dertig jaar oud zijn, zes jaar de rechten van burger der natie uitgeoefend hebben, eene jaarlijksche rente van 2,000 zware pesos of een gelijkwaardig inkomen genieten, en afkomstig zijn uit de provincie die u kiest of er gedurende de twee voorgaande jaren verbleven hebben.

48. — Het mandaat der senatoren duurt negen jaren; zij zijn altijd herkiesbaar; maar de Senaat wordt alle drie jaar bij derde vernieuwd.

(1) *Constitucion de la Nacion Argentina.* — Officiële uitgave. — Buenos-Aires 1872, blz. 6.

7. Zwitserland.

Bonds-Grondwet van 29 Mei 1874 (1).

71. — Onder voorbehoud van de rechten van het Volk en de Kantons, wordt het oppergezag in den Bond uitgeoefend door de Bonds-Vergadering, die uit twee afdeelingen of raden bestaat, te weten : — A. De Landsraad ; — B. De Statenraad.

80. — De Landsraad bestaat uit 44 afgevaardigden der Kantons. Elk Kanton benoemt twee afgevaardigden ; in de verdeelde Kantons, kiest elke halve-Staat er één.

83. — De vergoeding der afgevaardigden bij den Statenraad wordt door de Kantons betaald.

84. — De Landsraad en de Statenraad beraadslagen over alle zaken die ingevolge deze Grondwet tot de bevoegdheid van den Bond behooren en die aan geene andere Bonds-overheid toegekend zijn.

89. — De Bondswetten, decreten en besluiten kunnen maar uitgevaardigd worden in overeenstemming met de twee Raden. — De Bondswetten worden onderworpen aan de goed- of afkeuring van het volk, als 30,000 werkdadige burgers of acht Kantons daartoe aanzoek doen. Evenzoo voor de Bondsbesluiten die eene algemeene strekking hebben en niet dringend zijn.

92. — Elke Raad beraadslaagt afzonderlijk. Wanneer het echter geldt de kiezingen waarvan spraak in art. 85, cijfer 4 (2), of het recht van genadeverleening of om uitspraak te doen in een geschil over bevoegdheid (art. 85, cijfer 13) (3), vergaderen beide Raden om gezamenlijk, onder de leiding van den Voorzitter van den Landsraad, te beraadslagen en 't is de meerderheid der stemmende leden van de twee Raden die beslist.

93. — Het initiatief behoort aan elkeen der twee Raden en aan elk hunner leden. — De Kantons kunnen bij brief hetzelfde recht uitoefenen.

95. — Het hooger besturend en uitvoerend gezag van den Bond wordt uitgeoefend door eenen Bondsraad, samengesteld uit zeven leden.

96. — De leden van den Bondsraad worden voor drie jaar benoemd door de vergaderde Raden en gekozen onder de tot den Landsraad verkiesbare Zwitsersche burgers. Meer dan een lid van den Bondsraad mag echter niet in een zelfde Kanton gekozen worden.

98. — De Bondsraad wordt voorgezeten door den Voorzitter van den Bond. De Voorzitter van den Bond en de Onder-Voorzitter van den Bondsraad worden voor één jaar door de Bonds-Vergadering gekozen, onder de leden van den Raad. — De uittredende Voorzitter kan voor het eerstkomend jaar niet tot Voorzitter of Onder-Voorzitter benoemd worden. — Hetzelfde lid kan geen twee jaar achtereen de betrekking van Onder-Voorzitter bekleeden.

(1) *Recueil des Constitutions fédérale et cantonales en vigueur au 1er janvier 1891.* — Officiële uitgave. — Bern 1891, blz. 68.

(2) Art. 85, cijfer 4. — De kiezing van den Bondsraad, van de Bondsrechtbank en van den Kanselier, alsmede van den Oppergeneraal van het Bondsleger.

De wetgeving van den Bond kan aan de Bonds-Vergadering nog andere rechten van kiezing en verbond toekennen.

(3) Art. 85, cijfer 13. — De bevoegdheidsgeschillen tusschen Bondsoverheden.